

VUOSIKIRJA 1965

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto
(SAK) ry

VUOSIKIRJA

1965

HELSINKI 1966

Kuten edellisinäkin vuosina maksutaseen alijäämäisyys muodosti kertomusvuonnakin sen ydinongelman, johon useimmat muutkin taloudelliset vaikeudet liittyivät. Jo vuodesta 1960 jatkunut tuontiylijäämä oli jo vuonna 1964 saavuttanut suorastaan vaaralliset mittasuhteet — 684 milj. mk. Tämä riippui osaksi EFTA-maiden Lissabonissa suurpoliittisista syistä solmitusta tullialennusten nopeuttamisaikataulusta, joka viime vuosina on aiheuttanut Suomelle varsin suuria mukauttamisvaikeuksia. Vuoden 1964 alusta oli tämän lisäksi toteutettu sellainen liikevaihtoveron uudistus, joka merkitsi verorasituksen olennaista siirtymistä kotimaassa valmistettuihin tavaroihin. Näiden tekijäin yhteinen vaikutus oli todellakin suuri.

Lähinnä näiden tekijäin jatkuvan vaikutuksen johdosta alijäämäisyys kasvoi kertomusvuonnakin saavut-taan uuden huippu- tai pohjaluvun 700,3 milj., siitä huolimatta, että vienti kehittyi edelleen melko tyydyttävästi. Olennaista parannusta ei myöskään ennusteta vuoden 1966 kohdalla; arviot liikkuvat 600 milj. mkn. tasolla. Tämä merkitsee sitä, että alijäämäkauden 1960—1966 kokonaisylijäämä ylittää 3 mrd. mk. Eikä pitemmälläkään tähtäimellä olennaista parannusta ole näköpiirissä, ellei maamme tuotantoa, työllisyyttä ja elintasoa — sekä viime kädessä sen väestöä — tuntuvasti supisteta.

Kertomusvonna valtiovallan suoritettujen toimenpiteiden tilanteen korjaamiseksi olivat "näpertelynluontoisia". Lähinnä ideologisista syistä vältettiin sellaisiakin ratkaisuja, jotka olisivat olleet mahdollisia solmittujen sopimusten puitteissa. Piti

osoittaa, että Suomi paavia paavillisemmin noudattaa oikeaoppisia linjoja — kysymättä mitä tämä merkitsee sen kansalle. Kuluvan vuoden alussa jouduttiin kuitenkin säännöstelemään autojen tuontia, ja talousneuvostokin antoi ymmärtää, että pakon edessä voi joutua jatka-maan tällä tiellä. Ongelman vakavuutta osoittaa sekin, että Suomen oli pakko viedä se EFTAn taloudellisen komitean eteen. Mitään näkyvää tulosta tästä ei kuitenkaan ollut; päinvastoin hallitus joutui EFTAn takia, peruttamaan eduskunnalle jo jätetyn viennin veronhelpotuslakinsa. Se oli nolaus, joka voitaneen myös kirjata taitamattomuuden tilille.

Maksutasevajauksen rinnakkaisilmiönä on kireä rahapolitiikka, jonka tarkoituksena on liian suureksi kuvitellun kokonaiskysynnän supistaminen. Kun supistus kohdistuu sekä kulutukseen että investointeihin, se vaikuttaa tuotannon kaikkiin haaroihin supistavasti, ennen kaikkea asuntorakennustoimintaan, mutta myös niihin investointeihin, jotka olisivat omiaan parantamaan mak-sutasetta. Täten se on johtanut valtuuttopoliittisesti umpikujaan ja tuotantopoliittisesti työvoiman voimakkeeseen kasvuun, jonka silmiinpistävimpänä seurauksena lienee yhä kiihtynyt työvoiman siirtyminen Ruotsiin ja muihin maihin. Eräiden tietojen mukaan siirtyneiden lukumäärä — Ruotsin kansalaisuuden jo saaneita ja työvoiman perhejäsenet mukaanlukien — on 300.000 hengen suuruusluokkaa, eli n. 7 % Suomen väestöstä. Puhutaan Ruotsin kasvavasta "imusta" ja Suomen "työnnöstä".

Valtiovallan taholta ei tähän kui-

tenkaan kertomusvuonna kiinnitetty paljonkaan huomiota. Tosin nimettiin eräs komitea asiaa tutkimaan, mutta sen työstä ei ole saatu julkisuudessa mitään tietoja. Virheelliseen liikakysyntäteoriaan nojautuen valtiovalta päinvastoin esitti surullisen kuuluisan 3%:n linnanrauhasuunnitelmansa, joka toteutettuna olisi merkinnyt sitä, että palkkaero Ruotsin hyväksi, joka on nyt n. 50 %, olisi neljän vuoden kuluttua ollut n. 100 %. Ruotsin "työvoima-imu" olisi varmaankin kasvanut samassa suhteessa.

Maksutaseen heikennys on em. syiden lisäksi syntynyt muuttuneen tulonjaon ansiosta. Esimerkiksi valtava autotuonnin kasvu yhdessä muun kulutuksen hidastumisen tai alenemisen kanssa ei suinkaan johdu siitä, — kuten selitetään — että ne, jotka joutuvat supistamaan välttämättömyystavaroiden ostoja tai käyttämään tulonsa yhä kallistuviin vuokriin, olisivat muuttuneet autonomistajiksi, vaan tietenkin siitä, että "autonomistajaluokassa" olevien tulot ovat kasvaneet. Maksutase- ja työllisyysongelman ratkaisu olisi haettava mm. tältä pohjalta — välttämättömyystarvikkeiden vapauttaminen liikevaihtoverosta ja vastavansuuruuden veronlisäyksen siirtäminen vähemmän tarpeellisten tavaroiden puolelle olisi eräs tällainen toimenpide.

Muut vaikeudet liittyivät välittömästi em. perussyihin. Tuotannon supistuminen melko hyvien suhdanteiden edellyttämän tason alapuolelle sekä vuonna 1964 että vuonna 1965, aiheutti valtionaloudellista kassakriisiä mm. supistuvien verotulojen ja kasvavien työllisyys- sekä maataloussubventioitten muodossa. Pisteostojen avulla voitiin rajoittaa elinkustannusten nousu "vain 4%:ksi", joka samalla merkitsi sitä, että niiden työntekijäin reaali-palkat, jotka eivät saaneet mitään muuta ansioitten nousua kuin vuoden alussa voimaan astunut n. 3,3 % sopimuspalkkojen nousu, kärsivät reaali-

lipalkkojen vähennystä. Tämä oli-kin valtiovallan tarkoituksena sen estäessä pistetasolla 182 sopimustenmukaista 13 pennin palkankorotusten voimaantuloa.

Eduskuntavaalien lähestyessä on kuitenkin saavutettu eräitä tuloksia sosiaalipolitiikan alalla. Tärkeimmät niistä olivat työmarkkinajärjestöjen solmiman sopimuksen perusteella hyväksytty uusi työaikalaki sekä eräät tuntuvat eläkeparannukset.

Kansantulo ja suhdanteet

Tilastollisen päätoimiston ennakkolaskelmien mukaan kokonaistuotannon määrä kasvoi kertomusvuonna 4,5% verrattuna 6%-iin edellisestä vuonna ja n. 3—4 % vuosina 1962—1963.

Ennakkolaskelmien mukaan kansantulo vuonna 1965 oli 20,791 milj. mk verrattuna 18,798 milj. markkaan edellisessä vuonna. Lisäys oli täten 10,5 %. Kun hintakehitys huomioidaan, saadaan tulokseksi, että kokonaistuotannon määrä kasvoi kertomusvuonna 4,5 % verrattuna 6%:iin edellisestä vuonna ja 3—4% vuosina 1962—1963. Kun työpanoksen lasketaan lisääntyneen n. 1 %, saadaan tulokseksi, että työn tuottavuuden kasvu oli 3,5 %.

Yksityisen kulutuksen lasketaan kasvaneen 6 %, ja yksityisen investoinnin 8 %. Kulutuksen kasvu oli jonkin verran suurempi kuin vuosina 1963 ja 1964. Investointitavaroiden kotimainen tuotanto lisääntyi lähes 10 % ja niiden tuonti 2 %. Päinvastoin kuin edellisessä vuonna, jolloin puunjalostustuotteiden vienti oli suhdannenousun päätekijänä, paperiteollisuustuotteiden vienti kasvoi nyt vain 5 %, ja puuteollisuustuotteiden vienti jopa väheni n. 8 %, joskin vientihintojen nousu tasoitti tämän vähenemisen. Sitävastoin metalli- ja konepajateollisuuden vienti kasvoi nyt 14%. Jo tämä tekijä osoittaa, ettei tuotannon kasvun paino ollut vuonna 1965 yhtä sei-

västi pääomavoittoisilla aloilla kuin edellisenä vuonna. Myös talonrakennustoiminta kasvoi peräti 11 %, sen alalla tapahtunut työvoiman tarjonnan lisäys yhdessä rationalisoinnin kanssa kuitenkin aiheutti sen, että rakennusalan työllisyystilanne pysyi varsin epätydyttävänä. Työvoittoisilla kulutustavarateollisuuden aloilla taantuminen ja hidastuminen jatkui tuonnin ja riittämättömän kysynnän yhteisvaikutuksen ansiosta.

Eri elinkeinojen tuotanto kasvoi vuonna 1935 vuoteen 1964 verrattuna seuraavasti:

Maatalous, metsästys ja kalastus	— 0
Metsätalous	+ 3
Kaivannaisteollisuus	+ 3
Tehdasteollisuus	+ 4
Talonrakennustoiminta	+ 11
Maa- ja vesirakennustoiminta	+ 2
Sähkö-, kaasu-, vesijohtoyms. laitokset	+ 7
Liikenne	+ 5
Kauppa	+ 8
Pankit ja vakuutuslaitokset	+ 6
Julkinen toiminta	+ 4
Muut palveluselinkeinot	+ 5
Koko bruttokansantuote	+ 4,7

Kansantalouselaskelmien mukaan kansantulo kehittyi tulotyypeittäin v. 1965 verrattuna edelliseen vuoteen seuraavalla tavalla:

Kansantulomme oli vuonna 1964 noin 18,8 mrd. nmk ja vuonna 1965 noin 20,8 mrd. nmk. Kasvu oli noin 10,5 %. Erityyppisten tulojen osuudet ja niiden kasvut olivat seuraavat:

	1964		1965		Kasvu
	milj. mk	%	milj. mk	%	%
Palkat	9.986	53,1	11.060	53,2	11
Työnantajan sosiaalikulut	1.384	7,4	1.553	7,5	12
Yksityisten elinkeinonharjoittajain tulot	3.528	18,8	3.863	18,6	9,5
— siitä maataloudesta	1.521	8,1	1.628	7,8	7
— metsätaloudesta	933	5,0	1.067	5,2	14,5
— muista elinkeinoista	1.074	5,7	1.168	5,6	9
Muut pääomatulot kuin edellisiin sisältyvät	3.900	20,7	4.315	20,7	10,5
Kansantulo	18.798	100,0	20.791	100,0	10,5

Suhdannekuva

Eri kansainvälisten järjestöjen (OECD:n, EEC:n ja ECE:n) tilannearvioinnit viittaavat suhteellisen tasaiseen n. 4,0—4,5 %:n tuotannon kasvuun teollistuneissa markkinatalousmaissa. Ranskan, Italian, Sveitsin ja Belgian kohdalla odotetaan selvää vilkastumista takavuosina rahanarvopoliittisista syistä harjoite-

tun melko kireän, mutta nyttemmin väljennetyn talouspolitiikan jälkeen. Englannissa, missä maksutasetta silmälläpitäen taloudellista toimintaa pyritään edelleen rajoittamaan, odotetaan kuitenkin vain n. 2 %:n nousua. Yhdysvalloissa Vietnamin sodan tukeman korkeasuhdanteen odotetaan jatkuvan, joskin Yhdysvalloissakin maksutaseen parantamiseksi yritetään rajoittaa dollarin vir-

taamista ulkomaille, millä seikalla on tietenkin määrätty kiristävä vaikutus Euroopan taloudelliseen aktiiviteettiin.

Maallemme tärkeitten metsäteollisuustuotteiden kohdalla on viime viikkoina ilmaantunut selviä parantumisen merkkejä. Yhdysvalloissa ja Kanadassa sanomalehtipaperin hintaa on jo huomattavasti korotettu ja Englannissa on ilmoitettu sanomalehtipaperin hinnan noususta heinäkuun 1:stä päivästä alkaen. Eri markkina-analysit puhuvat yhtäpitaisesti kysynnän kasvusta tarjontaan verrattuna. Selluloosan kohdalla tilanne ei vielä ole yhtä valoisaa viejille, mutta Yhdysvaltain ja Kanadan oman kysynnän takia otaksuttu suuri tarjonnan lisäys Euroopan markkinoilla ei ole toteutunut. Liikavarastot, jotka viime vuonna painoivat markkinoita ovat hupenemassa. Sanomalehtipaperin hinnan nousua seuraa täten ilmeisesti aikanaan myös selluloosan hintojen vahvistuminen.

Puutavaramarkkinoilla ankara talvi on haitannut tuotantoa ja kuljetuksia sekä Suomessa, Ruotsissa että Neuvostoliitossa samalla kuin rakennustoiminta ostajamaissa on pysynyt vilkkaana. Tuontimaiden varastot ovat supistuneet ja puutavarankin hinnoissa on odotettavissa nousua.

Maatalous

Ennakkolaskelmien mukaan maataloustuotannon määrä pysyi viime vuonna muuttumattomana verrattuna 8,5 %:n kasvuun edellisessä vuonna. Kun työpanoksen vähennys oli 2 %, oli tuottavuuden kasvu n. 2 %, verrattuna 11,4% vuonna 1964; jälkimmäinen korkea saavutus on kuitenkin lähinnä katsottava toipumiseksi edellisen vuoden heikommasta tasosta.

Lopullisten satoarvioitten mukaan korjattiin vuosina 1964 ja 1965 seuraavat satomäärät:

	1964	1965
	Tonnia	
Syysvehnä	74,000	122,700
Kevätvehnä	388,500	378,000
Ruis	163,400	189,700
Ohra	369,700	501,500
Kaura	742,000	1.020,100
Peruna	580,200	1.257,400
Sokerijuurikkaita	430,900	407,500
Lanttua	168,500	172,600
Peltoheinää	3.613,100	3.750,900

Koko viljelty ala oli 2.731,200 hehtaaria, eikä suurempaa muutosta viljelysalassa vuoden aikana tapahtunut. — Leipäviljasato oli 691,000 tonnia eli runsaasti 10 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Maataloudessa käytettyjen traktorien lukumäärä oli vuoden 1964 lopussa 131,000 lisäyksen ollessa mainittuna vuonna n. 5 %.

Lehmien määrä, joka väheni kuluneen vuoden aikana n. 55.000 yksiköllä oli vuoden lopussa 1.093.400. Koko karjakannan lukumäärä oli 1.855.000 eläintä ja vuoden aikana tapahtunut vähennys 82.700. — Sikakanta kasvoi vuoden aikana 5.900 yksiköllä ollen vuoden lopussa 533.500.

Meijerien vuonna 1965 vastaanotettu maitomäärä oli 2,901.5 milj. litraa eli 0,5 % enemmän kuin vuonna 1964. Meijerivoita valmistettiin 99,516 tonnia mikä oli 2,6 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Sitä vastoin juuston tuotanto 37,626 tonnia, oli 7 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Kun maidon ja voin ko-

timainen kulutus lisääntyivät, oli seurauksena, että voitiin vieni väheni 24,124 tonnista 19,700 tonniin eli 18,3 %. Maitotaloustuotteiden ylijäämän sijoittaminen olikin kertomusvuonna helpompi kuin aikaisemmin, mutta eri maiden maatalouspoliittisia pyrkimyksiä huomioonottaen, tämä helpotus on ilmeisesti ohimenevä.

Lihantuotanto oli viime vuonna 155,700 tonnia (154,500 t:nä vuonna 1964). Sianlihan tuotanto 58,800 t., lisääntyi n. 2,500 t., kun sitä vastoin naudanlihan tuotanto, 88,400 t. oli n. 2,000 t. pienempi kuin edellisessä vuonna. Tämä vähennys tapahtui toisen vuosipuoliskon aikana ja selittänee osittain markkinoilla tapahtunutta, voimakasta naudanlihan hintojen nousua.

Viimeisen vuonna 1962 hyväksytyn maataloustulolain perusteella suoritettu maataloustulon tarkistus suoritettiin helmikuussa 1965, sen jälkeen kun hallituksen eduskunnalle jättämä ehdotus uudeksi maataloustulolaksi — jota oli tarkoitettu soveltaa jo helmikuussa — oli äänestetty yli vaalien. Laskelman mukaan maataloudelle myönnettiin 104,3 mmk kompensattiona n.s. yleisen ansiotason nousun perusteella. Tämä hyvitetiin nostamalla maidon tavoitehintaa 7 %, sianlihan tavoitehintaa 3 % ja kananmunien tavoitehintaa 4 %. — Vaikkakaan laki ei enää syksyllä ollut voimassa, hallitus kuitenkin suoritti myös elokuun tarkistuksen samanlaisen laskelmapohjan perusteella, nojautuen säännöstelyvaltuuksiin sekä eduskunnan myöntämiin subventiomäärärahoihin. Kun palkkojen korotuksia ei ollut tapahtunut helmikuun jälkeen, ja kun laskelmissa huomioitiin jo saatuna tulona katokorvauksina myönnetty 20 milj. markkaa, tapahtui sellainen ihme, että maataloustulo piti alentaa 14,4 milj. markkaa. Tämä toteutettiin alentamalla n. 1 %:lla maidon ja 3%:lla sianlihan hintaa, kun sitä vastoin naudanlihan tavoitehintaa korotettiin 2 %.

— Helmikuussa 1966 hallitus vielä suoritti maataloustuloratkaisun osittain vanhan lain mukaisesti ja oletetun 3 % ansio tason nousun perusteella. Tämä aiheutti 1,7 %:n eli 32,7 milj. mk:n kompensattio tarpeen, jota hyvitetiin nostamalla naudanlihan tavoitehintaa 49 p. kilolta 3,44 markkaan. Kun kuluttajahinnat liikkuvat tätä tavoitehintaa vastaavaa tasoa paljon korkeammalla tavoitehintaa ei aiheuttanut toimenpiteitä.

Todettakoon että kaksi viimeistä maatalousratkaisua eivät ole aiheuttaneet olennaisia kuluttajahintojen korotuksia, ja että vehnän tavoitehintaa (60 penniä kilolta) ja rukiin hintaa (58 p.k.) ovat edelleen samat kuin syksyllä 1964 vahvistetut. Tähän ovat varmasti myötävaikuttaneet, markkinoimisvaikeuksien ja valtiontaloudellisten näkökohtien lisäksi myös vaali- y.m. taktilliset näkökohdat.

Tuotantoylijäämän supistaminen, vientisubventioiden rajoittaminen sekä maatalouden oman kannattavuuden korottaminen mm. tilakoota suurentamalla ovat edelleen maataloutemme perusongelmat, joiden ratkaisemiseksi ei toistaiseksi olennaista edistystä ole saavutettu. Vuoden aikana hyväksytty laki maatalouden perusluotosta on kuitenkin tässä yhteydessä mainittava. Sitä vastoin tilojen osittamisrajoitukseen tähtäävän lainsäädännön aikaansaaminen tuntuu varsin vaikealta.

Metsätalous

Metsätaloudelle antoi viime vuonna leimansa metsänomistajain ja puunjalostusteollisuuden metsähinnoista jatkunut köydenveto, jonka taustana oli lisäksi vientisuhdanteiden määrätty heikentyminen. On ilmeistä että metsätaloudessa on tapahtunut määrätty perusmuutos sen johdosta että puuraaka-aineen tarjonta on saavuttanut lisäkasvun määräämän

rajan ja metsänomistajat ovat päässeet monopolistisempaan asemaan. Teollisuus ei enää pysty samalla tavalla kuin aikaisemmin siirtämään maailmanmarkkinahintojen alennuksia kantohintoihin. Toisaalta metsänomistajien kieltäytyminen sopeutumisesta vientihintoihin voi merkitä kasvavaa painetta valuuttavaran- toa, maksutasetta ja markan vaihtokurssia vastaan. — Mielenkiintoinen asiahaara tässä yhteydessä on yhä lisääntyvä raakapuun tuonti Neuvostoliitosta, samalla kuin oma raakapuun vienti on melkein tyystin päättynyt.

Vallitsevissa olosuhteissa ei päästy yksimielisyyteen hintasuosituksesta, ja koko metsäkaupalle sekä hakkuutoiminnalle oli näin ollen luonteenomaista melkoinen epäselvyys hinnoista. Heinäkuussa alkaneen hakkuukauden alussa toiminta metsissä oli suhteellisen vilkas, mutta myöhemmin syksyllä vauhti hidastui. Heinä—joulukuun hakkuutulos oli vielä jonkin verran suurempi kuin samana ajankohtana vuonna 1964, mutta käyrä viittasi alaspäin. — Paperipuun hakkuissa oli tällöin vielä n. 6—7 %:n lisäys edelliseen vuoteen verrattuna, mutta sahatukeissa oli 19 %:n ja poltto- puissa 34 %:n vähennys. Nämä suhd- eluvut seuraavat aikaisempien vuo- sien yleissuuntaa. Ilmeisesti koko hakkuuvuoden tulos jää pienem- mäksi kuin hakkuukauden 1. 7. 1964

— 30. 6. 1965 saavutettu hakkuutu- los 52.5 milj. pkm¹.

Metsätyöllisyyden kehitys on myös ollut epäyhtenäinen, koska siihen on vaikuttanut eri tavaralajeissa tapah- tuneet muutokset sekä vielä enem- män poikkeuksellisen talven aiheut- tamat sesonkiheilahtelut. Eräissä vaiheissa oli metsissä jopa enemmän työvoimaa kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna, mutta toisaalta merkit viittaavat siihen, että työt yleensä päättyvät aikaisemmin, ja jatkuva rationalisointia huomioon ottaen työpanos edelleen laskee. Kansantulolaskelmien mukaan tä- mä vähennys oli kalenterivuotena 1965 = 4 % Ja työvuosina laskettu koko työpanos = 120.700.

Keväällä 1964 hyväksytty metsä- talouden kehittämis- ja rahoitus- suunnitelma, n.s. *Mera-ohjelma* on käytännössä edistynyt hyvin ja met- sääutoteiden sekä ojitusten osalta ollaan aikataulusta edellä.

Teollisuus

Teollisuustuotannon kehitys vuonna 1965 lienee tuottanut useimmille ennustajille melkoisen pettymyksen. Vuonna 1964 oli teollisuuden tuo- tanto kasvanut 7.2 % ja viime vuo- den alkukuukaudet viittasivat sa- manlaiseen kasvutulokseen myös vuoden 1965 osalta. Kesällä ja eri- koisesti syksyllä kehitys kuitenkin hidastui siinä määrin, että viimeisen neljänneksen teollisuustuotanto yli- ti vain n. 2 %:lla edellisen vuoden vastaavan ajanjakson tuotantoluvut. Tämä heikkenevä kehitys riippui tie- tenkin ennen kaikkea metsäteolli- suuden huonontuneista vientisuhdan- teista, joiden ansiosta tämän alan tuotantovolyymi oli vuoden viimei- senä neljänneksenä jopa 1 % alem- pi kuin edellisenä vuonna. Tästä huolimatta saavutettiin kuitenkin vuoden keskimääränä 4.7 % kasvu edellisestä vuodesta. Indeksiluku 155 vuodelta 1965 osoittaa, että teolli- suuden tuotantovolyymi on kuuden

vuoden aikana noussut n. 55 % eli n. 7.5 % vuodessa. Kulunut vuosi oli siten keskimäärää selvästi huonom-

pi. Eri teollisuuden haarojen kehitys kahtena viime vuotena käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Teollisuuden volyymi-indeksi (1959 = 100)

	1963	1964	Muutos %	1965	Muutos %
KAIVANNAISTEOLLISUUS	133	139	+ 4.5	144	+ 3.6
TEHDASTEOLLISUUS	137	147	+ 7.2	153	+ 4.1
Siitä:					
Elintarviketeollisuus	130	135	+ 3.8	138	+ 2.2
Juoma- ja tupakkateollisuus	137	135	— 1.5	151	+ 11.8
Tekstiiliteollisuus	108	116	+ 7.4	104	— 10.4
Kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuus ...	121	117	— 3.3	111	— 5.1
Puuteollisuus	121	128	+ 5.8	132	+ 3.1
Paperiteollisuus	155	170	+ 9.7	178	+ 4.7
Graafinen teollisuus	125	128	+ 2.4	132	+ 3.1
Nahka-, nahkateos- ja kumiteollisuus ...	123	133	+ 8.1	146	+ 9.8
Kemian teollisuus	156	182	+ 16.7	195	+ 7.1
Savi-, lasi- ja kivenjalostusteollisuus ...	154	175	+ 13.6	191	+ 9.1
Metallien perusteollisuus	154	188	+ 22.1	214	+ 13.8
Metallituoteteollisuus	147	163	+ 10.9	169	+ 3.7
Koneteollisuus	143	144	+ 0.7	152	+ 5.6
Sähköteknillinen teollisuus	141	146	+ 3.5	162	+ 11.0
Kulkuneuvoteollisuus	129	134	+ 3.9	136	+ 1.5
SÄHKÖ-, KAASU- JA VESILAITOKSET	151	163	+ 7.9	173	+ 6.1
Koko teollisuus	138	148	+ 7.2	155	+ 4.7

TEHDASTEOLLISUUDEN

ERIKOISINDEKSIT:

Puu- ja paperiteollisuus	143	156	+ 9.1	162	+ 3.8
Metalliteollisuus	140	148	+ 5.7	156	+ 5.4
Muu tehdasteollisuus	133	142	+ 6.8	146	+ 2.8

Kehityksen pääpiirteet olivat melko selvät: metsäteollisuuden kasvuvauhti hidastui 9.1 %:sta 3.8 %:iin, kulutustavara- y.m. teollisuuksien tuotannon lisäys supistui myös 2.8 %:iin verrattuna 6.8 %:iin edellisellä vuonna. Sitä vastoin metalliteollisuuden tuotannon kasvu pysyi suurin piirtein yhtä voimakkaana kuin edellisellä vuonna ja tämän ansiosta suurempana kuin muiden pääryhmien.

Tämän yleiskuvan puitteisiin sisältyy kuitenkin melkoinen hajanai-

suus eri pääryhmien sisällä. *Metallien perusteollisuuden* kasvu, 13.8 % oli — kuten edellisenäkin vuotena — kaikista suurin. Perusvuoteen 1959 verrattuna tuotannon kasvu on peräti 114 %. Nopea kehitys on riippunut yksinomaan raudan ja teräksen tuotannon noususta, koska kuparin ja muiden metallien tuotanto pysyi suurin piirtein entisellä tasollaan. Tässä yhteydessä on mielenkiintoista todeta, että myös *kai- vannaisteollisuuden* kehitys on ollut suhteellisen vaatimaton ja pysynyt

vuodesta 1959 alkaen keskitason alapuolella. Koko kaivannaisteollisuuden kehitystä kuvaava volyyymi-indeksi antaa kuitenkin jonkin verran väärrän kuvan rautakaivosten tuotannon kehityksestä, joka on merkinnyt metalliteollisuutemme raaka-ainepohjan selvää vahvistumista. Harkkoraudan tuotanto kasvoi viime vuonna lähes 1 milj. tonniin verrattuna n. 640,000 tonniin edellisenä vuonna. *Sähköteknillisen* teollisuuden ja *koneteollisuuden* tuotantonumerot kehittyivät myös varsin tyydyttävästi; tämä on kirjattava osaksi vilkkaamman rakennustoiminnan, osaksi viennin tilille. *Metallituoteollisuuden* heikommassa kehityksessä heijastuu yleinen kotimaisen kulutuskysynnän heikentyminen. Todettakoon kuitenkin että verrattuna taulukon perusvuoteen, 1959, alan kasvu, 69 %, selvästi ylittää koko teollisuuden kasvuvauhdin. *Kulkuneuvoteollisuuden* melko vaatimaton tulos vuodelta 1965 tuntuu yllätykselliseltä, eikä riipu ainakaan laivanrakennusteollisuuden tilanteesta. Telakoista toimitettiin nimittäin 48 alusta, yhteensä 180,000 bruttonnia verrattuna 36 alukseen ja 125,000 tonniin v. 1964. Mainituista vuoden 1965 tonnimäärästä oli 115,000 brt. (edellisenä vuonna 82,000 brt.) ulkomaisia, lähinnä Neuvostoliiton tilaajia varten, mutta myös kotimaisten laivanvarustajien tilaama tonnisto kasvoi 43,000 brtista 65,000 brtriin.

Todettakoon myös että *metalliteollisuustuotteiden vienti* vuonna 1965 kasvoi 31 %:lla 800 mmk:aan, ja niiden osuus koko viennistä 14,8 %:sta 17,5 %:iin. — Viime vuonna keskusteltiin myös vilkkaasti n.s. *alihankintamyynneistä* lähinnä Ruotsiin, jonka työvoimapula asettaa rajoja tuotannon lisäämiselle. Alihankintajärjestelmään liittyy Suomen kannalta katsottuna sekä myönteisiä että kielteisiä puoli riippuen siinä sovelletuista muodoista ja ehdoista, ja asia on toistaiseksi valmisteluasteella. Ainakin eräänä vaihtoehto-

na itse työvoiman viennille voitaneen kuitenkin suhtautua näihin pyrkimyksiin asiallisesti.

Kivi-, savi- ja lasiryhmässä seimentin, kalkin ja lasituotteiden tuotanto kasvoi kukin n. 13 %, lähinnä rakennusalan vilkastumisen johdosta. Viimeisen neljänneksen aikana esiintyi kuitenkin selviä heikkenehmissen merkkejä. *Kemian teollisuuden* kasvuvauhti, 7,1 %, oli edelleen suhteellisen tyydyttävä, mutta huomattavasti heikompi kuin edellisenä vuotena (16,7 %). Teknokemiallisten tehtaiden tuotanto kasvoi 10 %, maa- ja lääketehaiden n. 5—6 %, mutta lannoiteteollisuuden tuotanto pysyi entisellä tasollaan.

Elintarviketeollisuuden eri haaroista meijerit ja myllyt lisäsivät tuotantoaan n. 3—5 % ja lihanjalostustehtaat n. 6—8 %, margariini ja sokeritehtaat n. 6—9 % ja makeistehtaat peräti 25 %. Muiden haarojen kehitys sitävastoin oli paljon heikompi, joten koko alan kasvuprosentiksi jäi 2,2 %. *Juoma- ja tupak-*

kateollisuuden kehitys heilahtelee vuodelta vuodelle riippuen viranomaisten hinta- y.m. määräyksistä. Viime vuoden huomattava kasvuprosentti on täten nähtävä edellisen vuoden heikon kehityksen taustaa vastaan. *Tekstiili- ja vaateusteollisuuden* vaikeudet ovat jo kaikkien tiedossa, ja kulunut vuosi merkitsi eräänlaisen ennätyksen työvoiman, yrittäjäluvun ja tuotannon vähenyksessä. Eräiden tietojen mukaan olisi rationalisointi ja vakauttaminen nyt suurin piirtein saavuttanut tarpeelliset mittasuhteet ja paljon toiveita on myös kiinnitetty viennin kasvuun. Näiden tietojen perusteella odotetaan että kutistuminen olisi päättymässä, mutta varmoja ennusteita ei voida esittää, koska EFTA-tullien alennukset ja kiintiörajoitusten poistaminen jatkuu ja kansainvälinen kilpailu käy yhä kireämmäksi. *Nahkateollisuuden* kehitys on samanlainen, mutta tämä ei käy ilmi volyymitilastoista. Koska *kumi-teollisuus* kuuluu samaan ryhmään, ja autoliikenteen kasvun yhteydessä tapahtuva kumirenkaiden tuotannon kasvu peittää muiden tämän ryhmän alojen heikommat tulokset alleen.

Puu- ja paperiteollisuuden tuotannon kehitys heijastuu lähinnä näiden tuotteiden vientitilastoista.

Sopeutumisongelmat ja teolliset investoinnit

Metsäteollisuuden markkinaheilahelujen lisäksi teollisuustilastomme siten kuvaa niitä sopeuttamisongelmia, joiden kanssa teollisuus kamppailee Suomen liittyessä yhä ratkaisevammin n.s. avoimeen kansainväliseen talouteen. Luonteenomaista vuoden 1964 kehitykselle oli ollut "pääomavoittoisten" alojen, kuten metsäteollisuuden, kemiallisen teollisuuden ja rautateollisuuden esiinmarssi "työvoimaintensiivisten" kulutustavarateollisuuksien kustannuksella. Kertomusvuoden alusta oltiin

näkevinään tämän suunnan tasaantumista lähinnä sen johdosta, että painopiste oli siirtymässä metsäteollisuuden puolelta metalliteollisuuden puolelle. Työvoimaintensiivisten kulutustavarateollisuuksien odotettua heikompi kehitys kuitenkin mitättöi nämä toiveet, ja seurauksena oli että teollisuuden työvoimatarve pysyi muuttumattomana, kun se vielä edellisenä vuonna oli kasvanut n. 1 %:lla.

Perusvuodesta 1959 selvästi nopeimmin ovat kasvaneet metallin perusteollisuus (114 %), kemian teollisuus (95 %) savi-, kivi- ja lasiteollisuus (91 %), paperiteollisuus (78 %) sekä sähkö-, kaasu- ja voimateollisuus (72 %). Teollisen kasvun alapään muodostavat tekstiiliteollisuus, jonka tuotanto 6 vuoden aikana on kasvanut vain 4 %, sekä kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuus (11 %). Myös puuteollisuuden (32 %), graafisen teollisuuden (32 %) ja elintarviketeollisuuden kasvu (38 %) on selvästi keskimäärän (55 %) alapuolella. Teollisuuden työllistämismahdollisuuksista antavat e.m. numerot melko synkän kuvan — poikkeukset ovat lähinnä metallituoteteollisuus (69 %) ja sähköteknillinen teollisuus, joka 62 %:n kasvulla vielä pääsee keskimäärän yläpuolella. On siten ilmeistä, että ellei teollisuuden kasvuvauhti nouse aivan uusille lukemille, tai ellei sen rakenteessa tapahdu muutoksia, teollisuuden mahdollisuudet sijoittaa työvoimaa pysyvät varsin pieninä.

Sopeuttamisvaikeudet vaativat epäilemättä varsin suuria laajentamisia rationalisointiin ja investointeja. Uusia tuotteita pitäisi kehittää ja uusia yrityksiä perustaa niiden tilalle, jotka eivät kestä kiristyvässä kilpailussa. Ellei näissä pyrkimyksissä onnistuta, menetetään aluetta sekä ulkomaisilla ja kotimaisilla markkinoil-

la ja valuuttavarannon tällöin supistuessa rahamarkkinat ja investointimahdollisuudet jatkuvasti huonevat. On vaikeata vapautua käsityksestä että elinkeinoelämän piirissä on annettu paljon kallista aikaa kulua, ennen kuin on ryhdytty suhtautumaan tilanteeseen riittäväällä vakavuudella. Ilmeistä kuitenkin on, että vuosina 1964 ja 1965 on ryhdytty entistä vakavampiin toimenpiteisiin tässä suhteessa.

Suomen Pankin tutkimuslaitoksen lokakuussa suorittaman tiedustelun perusteella lasketaan, että koko teollisuuden investoinnit vuonna 1965 olivat 1,773 mmk., eli 18 % suuremmat kuin edellisenä vuonna, jolloin ne myös olivat kasvaneet 18 %. Koneisiin ja kuljetuskalustoon sijoitettiin 1,031 mmk. (lisäystä 17 %) ja rakennuksiin 474 mmk. (lisäystä 23 %). Investoinneissa on tapahtunut selvää painopisteen siirtymistä; kun vuonna 1961 puunjalostusteollisuuden investoinnit edustivat n. 50 % kaikista sijoituksista, ne olivat kertomusvuonna enää 30 % ja itse asiassa vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna 10 %. Sitä vastoin metalliteollisuudessa kasvoivat investoinnit kaikkiaan noin 20 % ja rakennusinvestoinnit lähes 40 %. "Muun tehdasteollisuuden" sekä kone- että rakennusinvestoinnit lisääntyivät 40 % ja kaivannaisteollisuuden sijoitukset peräti 65

Niin rohkaisevat kuin nämä investointinumerot ovatkin, on kuitenkin todettava, että kuvassa on vahvasti kielteisiäkin puolia. Investointitavaroita valmistava kotimaisen teollisuuden kasvu ei tunnu pystyvän riittävässä määrin tyydyttämään uuden tuotantokoneiston kysyntää, vaan tuonti näyttelee edelleen melkein ratkaisevaa osaa. Tosin investointitavaroiden tuotannon kasvu oli viime vuonna hiukan yli 5 %, mutta tämä luku ei kovinkaan paljon ylitä keskimäärää (4,7 %), alle nimenomaan pääomatavarain tuotantoa pystytty huomattavasti lisäämään on olemassa vaara, että niukat valuut-

tat asettavat pian ahtaat rajat muillekin investoinneille. Tähän puoleen on myös kiinnitetty huomiota Talousneuvoston taholta, joka ei kuitenkaan ole pystynyt esittämään asian korjaamiseksi kovin tehokkaita keinoja, johtuen tämän elimen kauppaa-, raha- ja finassipoliittisista käsityksistä.

Uusissa kauppapoliittisissa oloissa maamme teollisuuspolitiikka seisoo visaisten ongelmien edessä. Pitäisi suorittaa varsin suuria investointeja, mutta niitä rajoittavat toiselta puolen kireä rahapolitiikka ja valuuttotien riittämättömyys. Toisaalta on myös selvää, ettei loppumattomasti voida jatkaa kone- ja laitos-sijoituksia, jos työvoimavoittoisten kulustavara-in luoma ostovoima ja konehankinnat vähenevät. Kaikesta vähimmin ongelma on ratkaistavissa vanhoilla lääkkeillä — t.s. alhaisten palkkojen avulla, koska tämä vie sekä työvoiman, ostovoiman ja pääoman muodostuksen tyrehtymiseen. Sekä teollisuutemme että koko kansantaloutemme johto seisoo melko radikaalisen uudelleen arvioimisen edessä.

Rakennustoiminta

Kansantulolaskelmien mukaan koko rakennustuotanto — johon sisältyy myös maa- ja vesirakennustoiminta — lisääntyi viime vuonna 8 %:lla verrattuna 2 %:n kasvuun vuonna 1964. Rakennustoiminta oli siten viime vuonna huomattavasti vilkkaampi kuin edellisenä vuonna, joka kuitenkin oli rakennustuotannon näkökannalta katsoen varsin laimea vuosi. Todettakoon tässä yhteydessä, että viime vuoden noususta huolimatta rakennustuotannon volyyymi oli tällöin vain 53 % suurempi kuin tilaston perusvuotena 1954; vastaavana ajanjaksona kaivannaisteollisuuden kasvuprosentti oli 101 %, teollisuuden 81 %, kaupan ja pankkien 95—99 % ja julkisenkin toiminnan volyymin kasvu 60 %. Lukuunotta-

matta maa- ja metsätaloutta, jonka kasvumahdollisuuksille luonto asettaa määrättyt rajat, rakennustoiminnan kasvu on jäänyt selvästi viimeiselle tilalle.

Mitä tulee nimenomaan *talonrakennustoimintaan* Tilastollisen Päätoimiston tilastot osoittavat, että viime vuonna valmistuneiden rakennusten volyymi oli n. 27 milj. kuutiometriä eli n. 10 % suurempi kuin edellisellä vuonna. Vuoden viimeisenä neljänneksenä kasvuprosentti oli jopa 12 %. — Kuten edellisnäkin vuonna *asuntotuotanto* pysyi melko laimeana; vuoden alkupuolella se pysyi jopa pienempänä kuin edellisellä vuonna. Syksyllä tilanne kuitenkin jonkin verran parani ja tämän ansiosta saavutettiin koko vuoden osalta n. 11 milj. m³ tuotantovolyyymi, eli muutama prosentti enemmän kuin vuonna 1964. Uusien asuntojen lukumäärän lasketaan saavuttaneen n. 36.600 verrattuna 35.400:aan edellisellä vuonna, mutta 44,100 asuntoon ennätysvuotena 1963. — Sitä vastoin valmistuneet *liikerrakennukset* (2,8 milj. m³) ylittivät 42 %:lla ja *teollisuusrakennukset* (6,4 milj. m³) 14 %:lla edellisen vuoden tulokset. Liike- ja teollisuusrakennusten kohdalla tapahtui melko voimakas painopisteen siirtyminen asutuskeskuksista maaseudulle. Niinpä valmistui tammi—syyskuussa 5 % vähemmän teollisuusrakennuksia asutuskeskuksissa mutta 49 % enemmän rakennuksia maaseudulla kuin vastaavana aikana v. 1964. Liikerrakennusten kohdalla kehitys oli samankaltainen. Kun myös maatalouden rakennustoiminta pysyi melko vilkkaana oli seurauksena, että asutuskeskuksissa valmistuneen rakennusvolyymin lisäys oli kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana vain 3 % mutta maaseudulla 17 %.

N.s. ennakoivat rakennustilastot (keskeneräisiä ja aloitettuja rakennuksia sekä rakennuslupia koskevat) tuntuivat syksyllä viittaavan melko vilkkaaseen rakennustoimintaan ku-
luvana vuonna. On kuitenkin osoit-

tautunut, että näiden tilastojen ennakkointiarvo on melko kyseenalainen ja useat toiset merkit — kuten työllisyystilanne ja rakennusainetuotannon kehitys — osoittivat päinvastaista suuntaa.

Kansantulolaskelmien mukaan talonrakennustoiminnan työllisyys kasvoi viime vuonna 6 % ja vastasi 136,100 vuosityöntekijän lukumäärää. Viime vuoden lopussa kirjattiin kuitenkin 14,800 työtöntä rakennustyöntekijää (edellisellä vuonna 10,800) ja kuluvan vuoden alkupuolella tilanne edelleen huonontui. Vaikkakin osa työttömyydestä voitaneen kirjoittaa ankaran talven, rationalisoinnin ja lisääntyvän työvoimatarjonnan tilille, ei se missään tapauksessa ennusta vilkasta rakennustoimintaa. Tilanne on kuitenkin melko vaihteleva ja esimerkiksi rahamarkkinain helpottaminen voisi varsin nopeasti tuoda parannuksen.

Suuri mielenkiinto kohdistui syksyn aikana hallituksen asuntorakennusesityksiin, jotka kevättalvella joutuivat ratkaisevaan käsittelyyn. Aravan ja asutushallinnon yhdistäminen keskeiseksi asuntopoliittiseksi elimeksi, rahoituksen järjestäminen sellaisen rahaston pohjalla, jolla vuosittaisten määrärahojen lisäksi olisi käytettävissään myönnettyjen lainojen korko- ja kuoletusmaksut sekä 10-vuotisohjelman puitteissa kaavailtu asuntotuotannon huomattava lisääminen nykyiseen tasoon verrattuna, merkitsevät epäilemättä

huomattavaa periaatteellista edistystä. Käydyn keskustelun aikana on kuitenkin esitetty epäilyksiä siitä tulisiko esitetty rahoitus turvaamaan ohjelman mukaisen asuntotuotantovolyymin saavuttamisen.

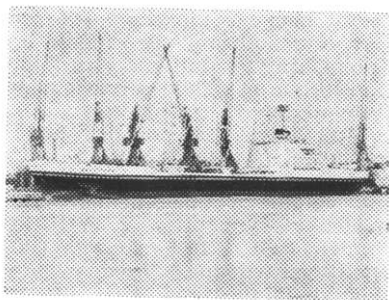
Liikenne

Kansantulolaskelmien mukaan liikenteen volyymi kasvoi viime vuonna 5 % verrattuna 4 %:iin edellisestä vuonna. Työllisyyden kasvu oli 2 % (3 % v. 1964). Koko liikenteen työllisyys vastaa samojen laskelmien mukaan 144,500 vuosityöntekijää.

Moottoriajoneuvorekisteriin merkittyjen autojen lukumäärä lisääntyi viime vuonna yli 80,000:lla ja oli vuoden lopussa 545,000, joista henkilöautoja oli n. 450,000, kuorma-autoja n. 44,500, pakettiautoja n. 36,500 ja linjavaunuja n. 7,000.

Valtiorautateiden tavaraliikenne saavutti viime vuonna uuden ennätyksen. Tavarakuljetusten määrä nousi n. 1 milj. tonnilla, 19,5 milj. tonniin. Lisäyksestä n. puolet johtui Suomen ja Neuvostoliiton välisten rautatiekuljetusten vilkastumisesta; nämä lisääntyivät n. 35 %:lla. — Sitävastoin henkilöliikenne supistui n. 2 %. — Rautateiden tulot lisääntyivät n. 3 %, mutta kun menot kasvoivat samanaikaisesti n. 7 % oli tuloksena 77,1 milj. markan nettotappio poistojen jälkeen. Edellisestä vuonna vastaava alijäämä oli 57,1 milj. mk.

Meriliikenne lisääntyi ennakkotietojen mukaan viime vuonna 13,4 %. Suomalaisista satamista lähti ulkomaille n. 16,100 laivaa, kantavuudeltaan 14,2 milj. nettotonnia. Näistä laivoista 7,120 (6,701 vuonna 1964) olivat suomalaisia. Suomalaisen tonninoston osuus ulkomaiden kanssa tapahtuneesta laivaliikenteestä oli 47,8 % verrattuna 49,4 %:iin edellisestä vuonna. Suomalainen tonnistote ei ilmeisesti pystynyt lisäämään kuljetuksiaan koko liikenteen kasvua vastaavassa suhteessa.

Maamme kuljetusoloihin yleensä, sekä eri kuljetusmuotojen koordinointiin kiinnitettiin viime vuonna entistä enemmän huomiota, mm. tuotantoelämämme kilpailukykyä silmälläpitäen. Näkyvänä esimerkkinä tästä oli hollantilaisen suunnittelutoimiston *Nedekon* suorittamat tutkimukset sekä niiden tuloksena laaditut, osittain melko radikaaliset uudistusohjelmat. Niihin sisältyy sekä rautateiden sähköistys että kannattomattomien ratojen lopettaminen ja suunnitelmia maantieverkoston kehittämiseen ja maanteiden päällystämiseen. Suunnitelmien toteuttaminen vaatii varsin suuria määrärahoja. — Rautateiden sähköistämisen aloittamiseen myönnettiin vuoden aikana ensimmäiset melko pienet määrärahat.

Saimaan kanavan kunnostamistyötä jatkettiin vuoden aikana ripeässä tahdissa.

* * *

Viime aikoina on kiinnitetty entistä enemmän huomiota kuljetusoloihin kehittämiseen kokonaisuudessaan sekä eri kuljetusmuotojen koordinoimiseen. Tässä mielessä annettiin vuonna 1964 hollantilaiselle insinööritoimistolle *Nedecol*le tehtäväksi, yhdessä suomalaisten viranomaisten ja asiantuntijain kanssa, suorittaa tutkimus. Tämä tutkimus valmistui joulukuussa 1965. Sen mukaan lasketaan, että v. 1975 mennessä tavaraliikenne

kasvaa n. 160 % ja matkustajaliikenne n. 270 %. — Rautateiden tavaraliikenne kasvaisi n. 43 % mutta henkilöliikenne jäisi suurin piirtein nykyisen laajuiseksi. Liikenteen vaatimuksia ja kannattavuuden parantamiseksi esitetään, että vuosina 1966—1975 investoidaan yhteensä 2.310 milj. mk kiskotuksen ja siltojen vahvistamiseksi, raidepatjan sepelöimiseksi, pääratojen sähköistämiseksi ja muun toiminnan dieselöimiseksi sekä ohjaus- ja linjasuojastuksen uudistamiseksi. Samalla olisi kannattamattomien rataosien ja asemien liikenne lakkautettava.

Tieliikenteen kohdalla lasketaan, että autokanta v. 1975 tulee ylittämään 1,5 milj. ajoneuvoa ja että tavarakuljetukset kasvavat 345 %:lla. Tämän liikenteen kasvun aiheuttamien investointien kokonaismäärä olisi vuosina 1966—1975 yhteensä 9,45 mrd. mk. — Lento-liikenteen investointeihin käytettäisiin 230 milj., sisämaan vesiliikenteeseen (Saimaan kanava mukaanluettuna) 421 milj. ja satamiin 35 milj. mk eli yhteensä 12,446 milj. mk.

Todettakoon että v. 1966 budjetin liikenneinvestoinnit, työllisyysmäärärahoja mukaanluettuna ovat n. 700 milj. mk.

Kotimaankauppa

Vähittäiskaupan myynnin arvo lisääntyi viime vuonna 10 %, josta 4 % johtui hintojen noususta ja 6 % myytyjen tavarain määrän lisäyksestä. Kun edellisenä vuonna, lähinnä liikevaihtoveron uudistuksen ansiosta vähittäiskaupan myyntimäärä oli vähentynyt 3 %, mainittu 6 %:n nousu ei ole ylen suuri. Kahden vuoden kasvu on näin ollen vain 3,3 % eli 1,6 % vuodessa. Heikko kehitys johtuu tietenkin liikevaihto- y.m. verojen sekä hintojen nousujen vaikutuksesta.

Tukkukaupan myynnin arvo li-

sääntyi viime vuonna 11 % ja sen volyyymi 6 %. Tämä nousu oli täsmälleen sama kuin edellisenä vuonna, joten kahden vuoden aikana tukkukaupan liikevaihto on kasvanut huomattavasti enemmän kuin vähittäiskaupan. Tukkukauppa myy kuitenkin melkoisia tavaramääriä, kuten teknillisiä tavaroita, polttoaineita y.m. tavaroita suoraan. Sen myynti olikin n. 13,6 mrd. verrattuna vähittäiskaupan myyntiarvoon 9,2 mrd. On ilmeistä, että tukku- ja vähittäiskaupan erilainen kehitys osaltaan heijastaa ostovoiman muutoksessa tapahtuneita suhteellisia muutoksia.

Vähittäiskaupan yleisestä suunnasta poikkesi olennaisemmin vain apteekki- sekä vaate- ja tavarain myynnit. Apteekkitavarain myynti, joka jo vuonna 1964 oli kasvanut 19 % nousi kertomusvuonna edelleen 25 % eli kahtena vuotena yhteensä n. 50 %. Perusvuodelta 1954 apteekkitavarain myynti on kasvanut yli nelinkertaiseksi eli paljon enemmän kuin minkään muun tavararyhmän myynti. On ilmeistä että sosiaalilainsäädännön kehitys on osoittautunut apteekkareille kultakaivokseksi. — Vaate- ja tavarain myynnin kasvu 17 %:lla on nähtävänä sitä taustaa vastaan, että edellisenä vuonna näiden tavarain myyntiarvo nousi vain 3 % ~ t.s. että se reaalisesti huomattavastikin supistui lähinnä liikevaihtoveron ansiosta. Kun samanaikaisesti myynnin kasvun kanssa kotimaisen teollisuuden tuotanto supistui, tämä osaltaan heijastaa tuonnin kasvua. Kotimaisten tavarain mainostamiseen käytetyt huomattavat valtion varat eivät ilmeisesti ole tuottaneet kovin hyvää tulosta.

Vuoden loppupuolella vähittäiskaupan myynnit eivät enää jaksaneet nousta kuin 3—4 % edellisen vuoden tasolta, joka osoittaa sen että alkuvuoden suuremmat nousut olivat melkoiselta osalta tilastolliset. Selitykset, joiden mukaan kulu- tus olisi suuntautunut entistä enem-

män esim. autoihin, huviloihin, ulkomaanmatkoihin y.m. koskevat vain niitä tulonsaajaryhmiä, joiden ostovoimaan välttämättömyystarvikkeiden kallistuminen ei kovinkaan paljon vaikuta. Tutkimusta, joka osoittaisi miten eri tulonsaajaryhmien ostovoima vaikuttaa eri tavaraan kysyntään ei toistuvista pyynnöistä ole kuitenkaan vielä aikaansaatua.

Kansantulolaskelmien mukaan kaupan työllisyys lisääntyi viime vuonna 5 % (2 % vuonna 1964) ja vastasi 240,700 vuosityöntekijän lukumäärää. Sen lisäksi tulee vielä pankkien ja vakuutuslaitosten työvoima,

29,600 henkilöä. Näiden lukumäärä kasvoi kertomusvuonna n. 6 %.

Ulkomaankauppa

Kertomusvuonna viennin arvo nousi 10,5 % ja tuonnin arvo 9,3 %. Kun jo edellisenä vuonna tuonti oli voimakkaasti ylittänyt viennin arvon, tuontiylijäämä — em. suhteellisen tyydyttävästä kasvusuhteesta huolimatta — kuitenkin kasvoi 684 milj. markasta 700,3 milj. markkaan.

Viennin ja tuonnin kehitys ilmenee seuraavasta taulukosta:

	Vienti		Tuonti	
	Milj. mk	Muutos %	Milj. mk	Muutos %
EFTA	1.514,1	+ 7,1	1.806,0	+ 16,9
EEC	1.280,6	+ 1,4	1.624,8	+ 13,4
USA ja Kanada	282,2	+ 14,5	350,7	+ 11,8
Itäryhmä	963,5	+ 32,8	977,4	— 4,9
Muut maat	525,6	+ 11,4	507,2	+ 1,4
Yhteensä	4.565,8	+ 10,5	5.266,1	+ 9,3

Viennin kasvu oli ylivoimaisesti suurin itäryhmän maiden kohdalla; lisäys EFTA-maihin jäi alle keskimäärän mutta ylitti kuitenkin selvästi talousyhteisömaihin suun-

tautuvan viennin kasvun.

Eri tavararyhmien kohdalla viennin arvo ja määrät kehittyivät seuraavalla tavalla:

Tavaraviennin eri pääluokkien prosenttinen muutos v. 1965

	Arvo	Määrä
Maataloustuotteet	+ 10	+ 7
Puuteollisuustuotteet	+ 3	— 8
Paperiteollisuustuotteet	+ 7	+ 5
Metalliteollisuustuotteet	+ 31	+ 19
Muut tavarat	+ 29	—

Korkeampien vientihintojen ansiosta vientiarvot nousivat kaikissa ryhmissä enemmän kuin vietyjen tavarain määrät. — Lisäys oli suurin metalliteollisuustuotteiden kohdalla. — Myös ns. uusvientiin kuuluvien tavarain vienti oli melkoinen. Niistä mainitakoon tekstiiliviennin kasvu n. 42%:lla ja jalkineviennin kasvu

23 %:lla. Tähän sinänsä lupaavaan kehitykseen nähden on kuitenkin huomattava, että uusviennin osuus koko viennistä on edelleen suhteellisen pieni. Eräiden laskelmien mukaan se edusti n. 10 % koko viennistä — luku, joka kuitenkin riippuu siitä mitä lasketaan uusvientiin kuuluvaksi. Huomattava osa ko. tavaroista myytiin kauppasopimus-

ten puitteissa Neuvostoliittoon; toisen osan muodosti sellainen vienti, joka olisi syntynyt ilman kauppapoliittisia toimenpiteitäkin. Tätä kasvua ei näinollen voida kirjata pääasiallisesti EFTA-sopimuksen tilille, mutta epäilemättä määrätty valmiiden tuotteiden kasvanut myynti pääasiallisesti Ruotsin markkinoilla voidaan katsoa tämän sopimuksen ansioksi.

Sekä EFTA- että EEC-maista tuonti kasvoi huomattavasti nopeammin kuin vienti. Seurauksena oli, että tuontiylijäämämme EFTA-maiden kanssa oli 292 milj. mk, ja EEC-maiden kanssa 344 milj. mk. — USA:n ja Kanadan kauppavaihtomme osoitti 68,5 milj. markkaa ylijäämää; kauppa muiden maiden kanssa oli suurin piirtein tasapainossa.

Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden sekä tuonnin arvo että määrä nousivat 12%; poltto- ja voiteluaineiden tuonti kasvoi määrällisesti n. 3 %, mutta arvo vain 1 %. Hintakehitys oli siten polttoaineiden kohdalla meille edullinen. — Päinvastainen oli kuitenkin investointitavarain kehitys, joitten tuontiarvo nousi 7 %, vaikkakin määrä lisääntyi vain 2 % ja sama koskee kulutustavaroita, joitten määrä lisääntyi 3 %, mutta hinta 11 %. Tähän sisältyi mm. autojen tuonti, joka viime vuonna ensimmäisen kerran ylitti 100.000 kappaletta lisäyksen ollessa runsaasti 10.000 autoa.

Kauppa Neuvostoliiton kanssa

Elokuussa 1964 tehtiin neljäs Suomen ja Neuvostoliiton välinen viisivuotinen runkosopimus, joka on voimassa 1.1. 1966 lukien, ja jonka toteuttaminen on alkanut 20.11.1965 allekirjoitetun ensimmäisen vuoden tavaravaihtosopimuksen mukaisesti. Runkosopimuksen mukaan lisääntyy tavaravaihto noin 20 % edelliseen viisivuotiskauteen verrattuna, eli keskimäärin n. 4 % vuodessa, mutta,

kuten aikaisemminkin, tätä määrää ylitetään erillisten lisäsopimusten puitteissa. Uuden runkosopimuksen mukaan tulee metalliteollisuus vastaamaan melkein koko vientimme kasvusta, ja kaikkien metalliteollisuustuotteiden viennin edellytetään nousevan n. 40 %. Alusten lukumäärä kasvaa 122 yksiköstä 138:aan, vetoisuudeltaan isompaan yksikköön. — Puunjalostuskoneiden vienti nousee yli 500 milj. markan, eli n. puolella edellisestä sopimuskaudesta. Uusista metalliteollisuuden vientituotteista mainittakoon elektroonikoneet. Todettakoon myös että ns. uusviennistä Neuvostoliiton osuus tulee eräiden melko tärkeiden tuotteiden kohdalla suurimmaksi. — Tuontipuoletta polttoaineita, jotka edustavat yli 40 % tuonnista, tuodaan entistä huomattavasti enemmän ja samoin raakapuuta. Myös koneiden ja laitteiden sekä kuljetusvälineiden tuonti kasvaa sopimuksen mukaan varsin huomattavasti.

Viime marraskuussa allekirjoitetun tavaravaihtosopimuksen kiintiöluetteloiden mukaan vaihto kasvaa n. 10 % vuoteen 1965 verrattuna, mutta osa Suomen konetoimituksista tapahtuu vasta vuosina 1967 ja 1968. Suomi vie selluloosa- ja paperikoneita, laivoja ym. metallituotteita, mutta myös paperia, kartonkia ja selluloosaa. Tekstiilituotteiden vienti kaksinkertaistuu. Uuden vientitavararyhmän muodostavat kengät ja nahkatuotteet, joita viedään 1,2 milj. markan arvosta. Metalliteollisuuden saamista tilauksista mainittakoon vuosina 1966—1970 toimitettavia 15 asuntolaivaa sekä 14 säiliölaivaa. Eräiden maataloustuotteiden viennin lisääminen — esimerkiksi maitopulverin — on osoittautunut vaikeaksi.

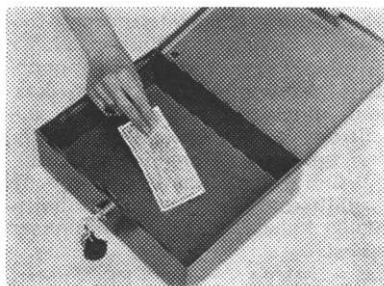
Tuontipuoletta todettakoon että raakapuun tuonti kasvaa 50 % ja että vilja- ja rehutuonti on nyt jäänyt pois. Muuten tuontikiintiöt seuraavat runkosopimuksen linjoja.

Rahamarkkinat

Valuuttavarannon supistumisen ja keskuspankin siihen perustuvan kiireän rahapolitiikan johdosta, rahamarkkinat viime vuonna yhä kiristivät. Kun elinkeinoelämän investoinnit pysyivät yllättävän vilkkaina, luontontarve oli suuri vaikkakin huomattava osa investoinneista pystyttiin rahoittamaan omilla, poistoi- oikeuksien ansiosta kertyneillä suurilla voittovaroilla. Varsinkin liikepankit joutuivat tällöin turvautumaan yhä kasvavaan rediskonttaukseen Suomen Pankissa. Jotta elintärkeää tuotantoa ei liiaksi jouduttaisi supistamaan, antoi keskuspankki toukokuun alussa uudet määräykset, joilla rediskonttauskatto poistettiin ja korvattiin prosentuaalisilla luotonantorajoituksilla. Vuoden alusta lukien pankkien luotonanto saisi lokakuuhun mennessä kasvaa enintään 9 %; syksyllä tätä järjestelmää jatkettiin huhtikuuhun saakka v. 1966 jonka ajankohdan luottovolyymiin kasvurajaksi asetettiin 13 % vuoden 1965 alusta lähtien. Pysyessään näissä puitteissa pankit saivat takaisin siihen mennessä rediskonttausten ylityksestä maksetut sakkokorot. Pankit ovatkin pystyneet siksi hyvin ajoittamaan luotonantonsa, että ne ovat määrääjankohtina pysyneet sallituissa rajoissa ja saaneet sakkokorkonsa takaisin.

Rakapolitiikassaan keskuspankki on ilmeisesti pyrkinyt entistä parempaan luoton erittelyyn kansantaloudellisia tavoitteita silmälläpitäen. Etuoikeutetussa asemassa ovat tietenkin olleet sellaiset luotot, jotka vahvistavat maksutasetta ja valuuttavarantoa. Tähän luokkaan ei kuitenkaan ole luettu asuntotuotantoa — jatkuvasti nousevista vuokrista ja niihin liittyvästä kilpailukyvn heikennyksestä huolimatta.

Kun valtion luontontarve on ollut omiaan kiristämään rahamarkkinointa, on keskuspankki viime vuonna suhtautunut siihenkin vähemmän

dogmaattisesti kuin aikaisemmin, esimerkiksi ostamalla Postisäästöpankilta valtion obligaatioita.

On kuitenkin selvää, että tuotantoelämä tarvitsee varsin huomattavia sijoituspääomia selviytyäkseen kiristyvistä kilpailusta sekä ulkomaan- että kotimaan markkinoilla. Muuten maksutase uhkaa jatkuvasti huonontua ja tuotantoelämä joutua jatkuvaan supistumispaineen umpikujaan. Keskuspankin eräänä ongelmana on, että investointikin aiheuttaa kasvavaa tuontia, kuten edellä teollisuuden kohdalla on osoitettu. Ratkaisua tälle ongelmalle keskuspankki on hakenut erittelevän luottopolitiikan tietä, mutta toistaiseksi vaihtelevalla menestyksellä, kuten autokaupan tapaus osoittaa. Kestävä ratkaisu ilmeisesti edellyttää, että saataisiin lisää ulkomaisia lainoja samalla kuin turvaututaan valuutankäytön entistä parempaan ohjaukseen kunnes riittävä kilpailukyky on turvattu. Tämä kuitenkin edellyttäisi neuvotteluja mm. muiden EFTA-valtioiden kanssa, ja melkoista Suomen tilanteen ymmärrystä näiden taholta.

Vallitsevissa olosuhteissa ja kaikista supistamispyrkimyksistä huolimatta rahalaitosten *antolainaus* lisääntyi vuoden aikana 11.5 % (12.3 % v. 1964) eli 1,121 milj. mk. — Ottolainaus lisääntyi 1,052.0 milj. mk. eli 11.3 %. Talletusten kasvu oli 973.2 mmk. eli 12.8 %. Vuoden lopussa rediskonttaukset olivat 640.6

mmk. eli n. 200 mmk. suuremmat kuin vuotta aikaisemmin.

Talletusten kohdalla on mielenkiintoista todeta, että kun v. 1964 koko kasvu oli keskittynyt indeksitileille, se kertomusvuonna jakaantui paljon tasaisemmin. — Talletuskannasta, joka nyt saavutti 10 mrd:n rajan tuli liikepankkien osalle 3,8 mrd., säästöpankkien tilille 3,1 mrd., osuuskassojen osalle 2 mrd. ja säästöpankkien tilille 1,1 mrd. Mainittavampia muutoksia eri talletuslaitosten välisissä suhteissa ei tapahtunut.

Maksutase ja valuuttavaranto

Suomen vaihtotaseen kokonaistulot v. 1965 olivat 5,5 mrd. mk. ja kokonaismenot 6,1 mrd. mk., joten vajeus muodostui 597 milj. mk:ksi verrattuna 559 milj. markkaan v. 1964. Kauppataseen vajeus oli n. 700 milj. mk.

Kansantaloudellisessa kehitysarvossa vuodeksi 1966 on arvioitu, että viennin arvon nousu tänä vuonna tulisi olemaan n. 6 % ja tuonnin arvon lisäys vain parisen prosenttia. Tämän perusteella maksutaseen vajeus tulisi olemaan n. 600 milj. mk. Nämä "ennusteet" ovat tietenkin sormentuntuma-arviointeja. Viime aikoina ilmaantuneet merkit metsätuotteiden suhdanneparannuksesta viittaavat parempiinkin mahdollisuuksiin, ja ilmeisesti tämän perusteella onkin keskuspankin taholta viime aikoina esitetty suhteellisen optimistisia arviointeja. On kuitenkin huomioitava että kutakin tyydyttävän tilanteen palauttamiseksi tarvitaan melko olennainen parannus.

Kokonaisvaluuttavaranto heikkeni viime vuoden aikana kaikkiaan 383 milj. markalla Suomen Pankin, valuuttapankkien ja valtion yhteenasketun valuuttavarannon supistuttua 945 milj. markasta 662 milj. markkaan eli n. 30 %:lla. Vaihdeettavien

valuuttojen vähennys oli 306 milj. mk., kun sitä vastoin sidottujen valuuttojen nettosaatavat lisääntyivät.

Valtiontalous

Hallituksen suorittaman ennakkolaskelman mukaan nousivat valtion menot viime vuonna 5,774 milj. markkaan eli 10,2 % suuremmiksi kuin edellisenä vuonna. Vastaava tulonnousu oli 17 % ja tulot 5,898 milj. mk. Valtiontalous, "ilman finanssioperaatioita", päätyi tämän laskelman mukaan 124 mmk:n ylijäämään verrattuna 200 mmk:n alijäämään vuonna 1964 ja 382 mmk:n vajaukseen vuonna 1963. Valtiontalouden parannus olisi siis viime vuonna ollut varsin merkittävä.

Lopulliset numerot ovat kuitenkin käytettävissä vain tammi—maraskuun ajalta. Suomen Pankin laskelmien mukaan menojen kasvu ilman kuoletuksia oli tällöin 12,7 % eli 131 mmk. suuremmat kuin tulot ilman lainanottoa. Kun lainanotto nousi 447 milj. markkaan (ed. vuonna 420 mmk.) ja kuoletuksia suoritettiin 357 mmk. (228 mmk. v. 1964), nettolainanotto, 90 mmk. kavensi kassa-alijäämän 41 milj. mk:n suuruiseksi, verrattuna 131 mmkraan vuonna 1964. — Edellisen vuoden nettolainanotto oli ollut 192 mmk.

Kajoamatta lähemmin e.m. kahden laskelman eroavaisuuksiin on ilmeistä, että valtion kirjanpidollinen kassatilanne jonkin verran parani vuonna 1965. Kun tämä kuitenkin saavutettiin tulojen kantoa nopeuttamalla ja menojen tai lyhytaikaisten velkojen maksuja mahdollisuuksien puitteissa lykkäämällä, on todettava että selvän kuvan saaminen valtiontalouden kehityksestä on edelleenkin varsin vaikea.

Eri tuloista mainittakoon että valtiolle tulotutetun tulo- ja omaisuusveron kanto, 1,421 mmk. oli 10 % suurempi kuin samana aikana v. 1964. Tämän lisäksi kannettiin kuntien verotuloja 1,840 mmk. — Liike-

vaihtovero tuotti 1,516 mmk. (1,234.3 mmk. v. 1964). Vaihdannan kasvua ja hintatason nousua huomioiden olisi liikevaihtoveron tuoton pitänyt nousta n. 1,900 mmkk:aan, jotta tuoton kasvu olisi vastannut veroperusteiden korotusta. Liikevaihtoveron uudistus muodostui siten melkoiseksi valtiontaloudelliseksi virhelaskelmaksi. Kun k.o. laki on jatkettu yhden vuoden verolainaksi, tarjoutuu tulevalle hallitukselle mahdollisuus tarkistaa sitä. — Tuontitullia kannettiin 366 mmk. eli suurin piirtein sama määrä kuin v. 1964; jos tullit olisivat edelleen edustaneet 14 % kokonaistuonnin arvosta kuten v. 1960 olisi tuotto ollut suurin piirtein kaksinkertainen. Tullihallituksen laskelmien mukaan Efta-tullien alennuksesta johtuva tulojen menetys on ollut vuosittain n. 15 mmk. — Alkoholiliikkeeltä valtio sai tuloja n. 395 mmk. (lisäys n. 44 mmk). — Useimmat valmistey.m. verot tuottivat myös huomattavasti enemmän: näistä mainittakoon nestemäisten polttoaineiden valmistevero, joka tuotti 313 mmk. (189 mmk.) — Työnantajien suorittamia lapsilisä- ja kansaneläkemaksuja kannettiin 372 mmk (321 mmk.) ja koko v. 1965 kanto nousee n. 415 mmkk:aan.

Menopuolen kohdalla todettakoon että valtio suoritti lapsilisämaksuja 302 mmk. eli 2 mmk vähemmän kuin edellisenä vuonna ja osuutenaan kansaneläkkeistä 228 mmk. (211 mmk.). — Subventiomenot kasvoivat 10 mmk:lla 553 mmkk:aan. — Muut varsinaiset tulot, joihin sisältyy valtion maksamat palkat nousivat 1,708 mmk:sta 2,003 mmkk:aan. — Valtion realisoiotukset olivat 1,076 mmk (943 mmk) ja erilaisia lainoja valtio myönsi 451 mmk. (389 mmk.).

Valtionvelka oli viime vuoden marraskuun lopulla 3,038 mmk. verrattuna 2,744 mmkk:aan joulukuussa 1964. Siitä oli ulkomaista velkaa 1,172 mmk. (1,184 mmk.), joten pieni vähennys oli tapahtunut ulko-

maisen velan kohdalla. Sitä vastoin kotimainen velka, 1,911 mmk. oli tammi—marraskuun aikana kasvanut n. 350 mmk., joten koko velan kasvuksi jäi n. 340 mmk. Tähän sisältyivät tietenkin kertyneet mutta vielä maksamattomat korot. Vuoden aikana maksettiin ulkomaaisista lainoista korkoa n. 30 mmk, sekä kotimaaisista lainoista korkoja 120.6 mmk. ja indeksihyvityksiä 26.7 mmk.

Lyhyttä luottoa saatiin rahalaitoksilta ja erikoisesti Postisäästöpankilta.

Vuoden 1966 budjettiesitys hyväksyttiin eduskunnassa vuoden viimeisenä päivänä. Käsittelyn aikana tehtiin hallituksen esitykseen vain pieniä muutoksia ja menoarvio päättyi 6,963 milj. mk:n loppusummaan, jossa oli lisäystä edellisen vuoden varsinaiseen budjettiin verrattuna 1,007 mmk. eli 17 %.

Työllisyys ja työttömyys

Edellä on eri elinkeinojen kohdalla annettu eräitä tietoja niiden työllisyysilanteen kehityksestä. Yh-

teenvetona esitetään seuraavassa kansantulolaskelmien mukaiset ennakkotiedot eri elinkeinohaarojen työllisyyden kehityksestä kuluneena vuonna.

Työpanos elinkeinoittain vuosina 1964—1965:

	1 000 työvuotta		Muutos %	
	1964	1965	1963—64	1964—65 ¹⁾
Maatalous, metsästys ja kalastus ...	422.1	415.1	— 5	— 2
Metsätalous	125.7	120.7	+ 1	— 4
Kaivannaisteollisuus	6.7	6.8	+ 5	+ 1
Tehdasteollisuus	455.5	456.5	+ 1	0
Talonrakennustoiminta	128.3	136.1	+ 1	+ 6
Maa- ja vesirakennustoiminta	70.3	170.6	+ 1	0
Sähkö-, kaasu-, vesijohto- yms. laitokset	18.5	19.1	+ 6	+ 3
Liikenne	141.0	144.5	+ 3	+ 2
Kauppa	228.9	240.7	+ 2	+ 5
Pankit ja vakuutus	28.0	29.6	+ 6	+ 6
Julkisen toiminta	166.4	171.2	+ 3	+ 3
Muut palvelukset	145.6	150.3	+ 1	+ 3
Yhteensä	1 937.0	1 961.2	+ 0.3	+ 1.2

Taulukon mukaan olisi työllisyys kasvanut viime vuonna n. 24.000 vuosityöntekijän määrällä eli 1.2 % verrattuna 0.3 % edellisenä vuonna. Väestötilastojen mukaan työikäinen väestö kasvoi viime vuonna n. 53.000 henkilöllä, joista kuitenkin — "lisääntyneen koulunkäynnin takia" — vain 22.000 hakeutui työelämän piiriin. Kun tämä luku likipitään vastaa työtilaisuuksien lukumäärän kasvua, työttömyys olisi pysynyt suurin piirtein muuttumattomana 30.000 työntekijäin tasolla. Kun työvoiman lisäys huomioidaan, olisi työttömyysluku (työttömien suhde työvoimaan) jopa laskenut 1.5 %:sta 1.4 %:iin. — Samojen laskelmien mukaan vapautui maa- ja metsätaloudesta n. 12.000 työntekijää, joten muiden elinkeinojen tehtäväksi jäi n. 36.000 työntekijäin sijoittaminen, jotta työttömyys ei kasvaisi. Tilastojen mukaan n. 12.000 työntekijää sijoitautuikin kauppaan, 8000 talonrakennustoimintaan, 5000 julkiseen toimintaan ja samoin 5000 muihin palveluelin-

keinoihin sekä 3500 liikenteen piiriin. Tehdasteollisuuden työllisyys on kasvanut vain n. 1000 vuosityöntekijän määrällä eli 0.2 %.

Tällainen on virallinen, koko vuotta koskeva työllisyys- ja "työttömyysmatriisi". Kun seuraa lähemmin tilanteen kehitystä vuoden eri aikoina ja eri aloilla kuva muuttuu kuitenkin paljon epäselvemmäksi ja osittain ristiriitaiseksikin. Niinpä esitetään useissa arvovaltaisissa katsauksissa että teollisuuden työllisyys olisi kasvanut jopa 15.000 työntekijän määrällä. Tässä yhteydessä viitataan metalliteollisuuden työllisyyden paranemiseen, ja ainakin ammattityöntekijäin kohdalla tällainen parannus epäilemättä tapahtui. Toisaalta rationalisoinnista ja menekki- vaikeuksista johtuva työllisyyden heikentyminen jatkui tekstiili-, vaatetus-, jalkine- ja nahkateollisuudessa, osittain pakkolomien ja vajaiden työviikkojen muodossa, osaksi työvoiman lopullisena supistuksena. Vuoden loppupuolella oli pakkolo-

maila tai vajailla työviikoilla arvion mukaan n. 7000 työntekijää, jotka eivät kuitenkaan esiinny työttömyys-tilastoissa. Vielä suurempi oli näis-tä aloista lopullisesti siirtyneiden työntekijäin lukumäärä. Kun näistä huomattavan osan muodostavat sel-laiset jo vanhemmat mies- ja nais-työntekijät, joiden työhön sijoitta-minen on vaikea, on ilmeistä että useat katsovat turhaksi ilmoittautua työnvälitykseen, ainakin sen jälkeen kuin työttömyyskorvausten maksa-minen on lakannut. Monet yrittävät ilmeisesti tulla toimeen säästöillä, lainoilla, sukulaisten avulla ja kulu-tustasoa alentamalla. — Maaseudun enemmän tai vähemmän sesonki-maisen alityöllisyyden kartoittami-nen on myös vaikea. — Julkisilla varoilla työllistettyjen lukumäärä — joka on pysynyt eri vuosina mel-kein kiinteänä 90.000—95.000 työnteki-jän määränä talvikuukausina — ei myöskään anna selvää kuvaa työ-markkinain kehityksestä, koska työ-määrärahoilla tai työllisyysmäärä-rahoilla työllistettyjen erottaminen toisistaan on varsin vaikeaa ja koska valtion finanssipolitiikka huomattavasti vaikuttaa näihin lukuihin. Kaiken lisäksi tilastot eivät olenkaan huomioi ulkomaille siirty-neitä työntekijöitä, vaikkakin tämä olisi varsin tärkeätä Suomen työ-voimataseen ennustamisessa. Eräiden tietojen mukaan n. 7 % Suomen työvoimasta ja väestöstä — eli n. 300.000 henkilöä, sukulaiset ja Ruot-sin kansalaisuuden saaneet mukaan-luettuna — olisi tällä hetkellä Ruot-sissa. Ruotsin "imu" ja Suomen "työntö" on viime vuosina jatkuvas-ti kasvanut, joskin aivan viime aikoina on esiintynyt joitakin tietoja "imun" vähenemisestä. Palkkatason ero (Ruotsissa keskimäärin valuutta-kurssien mukaan laskenut, n. 50 % korkeampi kuin Suomessa), on il-meisesti tärkeä tämän siirtolaisuuden kannustimena. Todettakoon että jos viime talvena esitetty n.s. lin-nanrauhaehdotus olisi toteutunut, tuo palkkaero olisi neljän vuoden

kuluttua ollut ehkä n. 100 %:n suu-ruusluokkaa.

Näissä oloissa on ilmeistä ettei työmarkkinatilanteen kehitys hei-jastu niissä 1.4 % — 1.5 %:n ta-solla liikkuvilla työttömyysprosen-teissa, ja että kansainvälisen mene-telmän mukainen, otantaan perustuva n.s. jatkuva työvoimatilasto ei ole maamme oloissa riittävän luotet-tava. Työvoimatilaston parantami-nen onkin, täydellä syyllä, Tilastol-lisen Päätoimiston toivomuslistalla varsin korkealla.

Viime vuoden alussa esiintyi epäi-lemättä eräitä merkkejä työllisyysti-lanteen helpottumisesta, mutta syk-syllä tilanne heikkeni ja vuoden vaihteessa tilanne oli selvästi huo-nompi kuin edellisenä vuonna. Näin tapahtui nimenomaan rakennus- ja metsätyöllisyyden aloilla, joihin edel-lä on viitattu. Tämän vuoden hel-mikuussa kirjattiin yli 40.000 työ-töntä työnhakijaa; kun tarjottujen työpaikkojen lukumäärä työnväli-tyksessä oli n. 5000, tästä johdettu työttömyyssuhdeluku 1: 10 antaa epäilemättä luotettavamman kuvan tilanteesta kuin e.m. 1.4 %. Selitys-yrityksistä ei ole ollut puutetta — viitataan työnvälitystoiminnan vilkastumiseen, työttömyyskassojen jäsenmäärän kasvuun y.m. — ja yritetään lohduttaa työvoimatarjon-nan vähenemisellä. Niinpä esitetään että viime vuosi oli viimeinen suur-ten ikäluokkien vuosi, joten tilanne nyt rupeaa ratkaisevasti parane-maan. Siihen on sanottava, että näis-sä selityksissä kiinnitetään huomiota ainoastaan työvoiman tarjontapuoleen, eikä kysyntään. Suuret ikäluo-kat ovat kulutus- ja kodinperusta-mismenoillaan sekä veronmaksuilla tuottaneet ainakin yhtä monta työ-tilaisuutta sekä yksityisellä että jul-kisella sektorilla kuin mitä he ovat itse tarvinneet. Ne ovat sitten muo-dostaneet kansantaloudellisen kas-vun, voimakkaan tekijän — niiden

poisjäämisen (ja siirtyminen ulkomaille) merkitsee kansantaloudellista supistusta. Näin on asia tulkittu useissa muissa maissa, jotka kirjaa-
vat nopean taloudellisen kasvunsa suurten ikäluokkien tilille.

Työajan lyhennyksen vaikutuksesta työllisyyteen ei vielä ole olemassa selviä tietoja, ja on mahdollista, että tämän tekijän merkitystä voidaan ryhtyä tarkemmin kartoittamaan vasta v. 1967 koskevilla tilastoilla.

Hinnat

Verrattuna edellisen vuoden liikevaihtovero-inflatioon viime vuoden hintakehitys oli huomattavasti rauhallisempi. Eri indekseillä mitattuna hintatason nousu oli 4—5 %, verrattuna 8—10 %:iin v. 1964. Laiminlyötyään melko täydellisesti rahanarvopoliittisia velvollisuuksiaan vuosina 1962—1964 ja hoidettuaan valtiontaloudellisia ongelmiaan hintoja korottamalla, valtiovalta — ja välillisesti myös keskuspankki — viime vuonna heräsi määrättyyn tietouteen hintakehityksen kansantaloudellisesta merkityksestä. Ehkä maksutaseen jatkuva huonontuminen sekä lähestyvät vaalit olivat omiaan tätä tietoutta vahvistamaan. — Vaikkakin parannus edelliseen vuoteen verrattuna oli huomattava, on kuitenkin todettava että 4—5

%:n inflaatio ei ole mikään tyydyttävä tulos ja että elinkustannusten nousu riitti hyvinkin sopimuspalkkojen mukaisten korotusten mitätöimiseen.

Viime joulukuun elinkustannusindeksi, 180,3 oli 3,9 % korkeampi kuin joulukuun 1964 indeksi, joka oli 173,6. Indeksien kehitys 60-luvulla on ollut seuraava:

Joulukuun indeksi	Nousu %
1960	140
1961	142
1962	150
1963	158
1964	174
1965	180
	3.9

Indeksin nousu tapahtui viime vuonna melko tasaisesti vuoden eri aikoina. Hellmikuun maatalousratkaisu tosin nosti elintarvikkeiden ryhmäindeksin 4 pistettä ja kokonaisindeksin yhden pisteen, mutta kun ylihintojen johdosta maidon tuottajahintaa (ja vain hintaa) jouduttiin kesällä jonkin verran alentamaan, ja kun elokuunkin maataloustarkistus merkitsi pientä maataloustulon vähennystä, ei maataloustulolain viime vuonna aiheutama hintojen korotus sinänsä ollut kovin suuri. Toinen asia oli lihanhintojen voimakas nousu maataloustulolain sarakkeitten ulkopuolella. — Tavanomainen asumiskustannusryhmän indeksin tarkistus (joka ei ole sama kuin vuokraindeksi) nosti kokonaisindeksin myös yhdellä pisteellä. Eri ryhmäindeksit kehittyivät näin ollen seuraavalla tavalla:

	Joulukuun indeksi		
	1964	1965	Nousu
Ravinto	189	197	4.2
Asunto	372	387	4.0
Lämpö ja valo	114	115	0.9
Vaatetus	109	110	0.9
Muut	168	176	4.8
Kaikki	173.6	180.3	3.9

Vuosina 1951—1955 noudatetun vakauttamispolitiikan ansiosta elinkustannusindeksi koko vuodelta 1955 oli vielä 100:ssä eli sama kuin perusvuotena 1951. Vuoden 1965 keskimääräindeksi, 178, osoittaa että 10 vuoden aikana elinkustannukset ovat nousseet keskimäärin n. 6 % vuodessa.

Eri tuotteiden kohdalla todettakoon että maitotaloustuotteiden hintojen nousu oli viime vuonna 1.6 %. Tähän myötävaikutti mm. kulutusmaidon hinnan alennus viime kesänä 1 pennillä litralta ja voion hinnan alennus 6 pennillä. — Viljatuotteet nousivat 3 % ja lihatuotteet peräti 17.9 %, kalatuotteet 8.9 %, sekä hedelmät ja marjat 8.9 %. Sitävastoin kahvin ja sokerin kohdalla kesällä suoritettut pisteostot alensivat siirtomaatavarain indeksin 10.8 %. — Vaatteet kallistuivat 1.8 %, mutta jalkineitten hinnat alenivat 4.2 % lähinnä halvempien ja kevyempien tyyppien lisätyn käytön ansiosta. — Huonekalut kallistuivat 3.2 %, henkilökohtainen puhtaus (saunamaksut) 11.9 %, sairaanhoito 5.7 %, sanomalehdet ja kirjat 8.7 %, sekä huvit ja urheilu, vakuutusmaksut ja alkoholijuomat 5—6.5 %.

Vuokratutkimuksen perusteella nousivat vuokrat keskimäärin koko maassa n. 4.7 %. Asutuskeskuksissa asumiskustannusten nousu on kuitenkin ollut aivan toista suuruusluokkaa. Erään tutkimuksen perusteella esimerkiksi Helsingissä uusien, ei aravalainoitettujen osakehuoneistojen hinnat ovat kolmen viime vuoden aikana nousseet keskimäärin n. 860 mk:sta neliömetriltä 1,100 markkaan, eli noin kolmanneksella. Sijainnista riippuen yksioitteen hinnat liikkuivat jopa reippaasti 1.500 markan yläpuolella. Kehitys on riippunut pääasiallisesti vuokra- ja tonttikeinottelusta, koska samana aikana rakennuskustannusindeksin nousu oli vain 13 %. — *Rakennuskustannusindeksi* oli joulukuussa 158 (1951 = 100). Rakennuskustannukset ovat siten nousseet

huomattavasti hitaammin kuin elinkustannukset. Kun indeksi kaiken lisäksi perustuu eri tuotantotekijäin hintojen kehitykseen, mutta ei huomioi rationalisoinnista kautta työpanoksessa, rakennusaineiden käytössä eikä muissakaan tekijöissä aikaansaatuja säästöjä, todelliset kustannukset ovat ilmeisesti nousseet vielä hitaammin kuin indeksi. Todettakoon, että nousu oli viime vuonna 2.6 % verrattuna 6.2 %:iin edellisenä vuonna. — N.s. *kansantulon hintaindeksi*, jossa huomioidaan sekä kulutus- että investointitavarain hintojen kehitys, nousi viime vuonna 5 % eikä eroa esiintynyt kulutustavarain ja investointitavarain indeksin välillä. Näissä oloissa on yllätyksellistä todeta että *tukkuhintaindeksi*, joka joulukuussa oli 237 (1949 = 100) oli vuoden aikana noussut vain 0.9 %. Kotimaisten tavarain hinnat nousivat sen mukaan 1.2 %, kun sitä vastoin tuontitavarain hinnat pysyivät muuttumattomina. Indeksiiin vaikutti alentavasti mm. siirtomaatavarain ja eräiden metsäteollisuus tuotteiden hintojen alennukset sekä yleensä tämän indeksin rakenne. Tästä huolimatta tämän indeksin kiinteys kuluneen vuoden aikana on vaikeasti ymmärrettävissä.

Lokakuussa vapautettiin viimeisetkin tavarat vuonna 1964 toteutetusta *hintasäännöstelystä*. Valtiovallalla on kuitenkin edelleen melkoisia hintasäännöstelyvaltuuksia aikaisemman lainsäädännön perusteella, joiden turvin m.m. maataloustuotteiden hintajärjestelyt on hoidettu. — Kun hallitus talvella 1965—66 n.s. linnanrauhatunnustelunsa yhteydessä katsoi mahdolliseksi pysyttää elinkustannusindeksi neljän vuoden ajaksi 182—185 rajoissa, tämä "lupaus" on osittain kirjoitettava poliittisen taktiikan tilille, mutta tapaus osoittaa kuitenkin että valtiiovallan hintapoliittiset mahdollisuudet ovat melko suuret, mikäli niitä halutaan käyttää. Kun työehtosopimukset on nyt solmittu ehdoilla, joi-

ta teollisuus ilmoittaa kutakuinkin pystyvän sulattamaan ilman hintojen korotuksia kiinteän hintatason ylläpitäminen onkin tästä lähtien valtiovallan talouspolitiikan tärkeimpiä velvollisuuksia.

Palkat

Sopimuspalkat

Ainoaksi viime vuoden yleiseksi palkankorotukseksi jäi Ripatti-sopimuksen mukainen, vuoden alusta suoritettu 3.8 % korotus. Kun sitä ei kuitenkaan laskettu v. 1964 aikana suoritetuista indeksikorotuksista, se merkitsi itse asiassa vain 3.6 % korotusta vuoden 1964 joulukuun palkkatasosta. — Indeksien nousu joulukuusta 1964 (173.6; pyöristetty luku = 174) joulukuuhun 1965 180.3, pyöristetty = 180) oli 3.9 %, mutta pyöristetyllä luvulla laskien vain 3.4 %. Edellistä lukua käyttäen olisi reaali-palkan tulokseksi jäänyt — 0.3 %, jälkimmäisessä tapauksessa + 0.2 %. Kun prosentit sekä palkan että indeksin puolella ovat jonkin verran valinnanvaraiset lienee oikeutettu sanoa, että reaali-palkan tulokseksi jäi H 0. — Vuoden 1964 kolme korotusta antoivat samalla tavalla laskettuna tulokseksi reaali-palkan korotuksen 1.7 %:lla.

Naisten kohdalla ei kertomusvuonna tapahtunut mitään eroa miesten sopimuspalkkojen yleiskorotukseen verrattuna. Kuten muistettaneen olivat naisten reaali-palkat pennimääräisten indeksihyvitysten ansiosta edellisenä vuonna nousseet 4.5 %.

Koko R-sopimuskauden aikana 1964—65 nousivat miesten sopimus-palkat nimellisesti 16 %, elinkustannukset (158:sta — 180:een) 13.9 % ja reaali-palkat 1.8 %. — Naisten kohdalla nimellispalkkojen nousu oli 19 % ja reaali-palkkojen nousu 4.4 prosenttia.

Ajankohdan loppupistevertilau ei kuitenkaan anna oikeata kuvaa yk-

sittäisen vuoden reaali-palkkakehityksestä, toisin sanoen siitä, mikä loi kulloinkin palkan ostovoima sen nostamisen ja käytön ajankohtana. Palkankorotus astui voimaan vuoden alusta mutta sen arvoa mitätöivät hintojen korotukset tapahtuivat asteettaisesti vuoden eri aikoina. Tämän lisäksi vuoden alussa tapahtuneet elinkustannusten nousut eivät vielä ehtineet täydellisesti mitätöimään vuoden 1964 syyskuun indeksikorotusta. Laskelma, joka huomioi kunkin kuukauden sopimuspalkkojen tason ja kunkin kuukauden elinkustannusten nousun edelliseen vuoteen verrattuna, antaa tulokseksi että reaali-palkat olivat vuonna 1965 keskimäärin n. 1 % korkeammat kuin vuonna 1964. Vuoden 1963 sopimusten teon ajoittaisen hajanaisuuden takia, saman laskelman suorittaminen vuodelta 1964 on mahdoton, mutta selvää on kuitenkin että kehitys vuosina 1964 ja 1965 oli tasaisempi kuin mitä loppupisteen numerot ilmaisevat. Koko R-kauden aikana palkat olivat keskimäärin 12.9 %, elinkustannusindeksi keskimäärin 10 % ja reaali-palkkataso keskimäärin 2.6 % korkeampi kuin joulukuussa 1963. Tämä numero antaneeikin suunnilleen oikean kuvan R-sopimuksen tuottamasta hyödyistä niille työntekijöille, jotka eivät saaneet mitään muita korotuksia kuin pelkät sopimusprosentit. *Naisten* kohdalla vastaava luku oli 4.8 %.

Teollisuuden keskituntiansiot

Tulokeskusteluissa käytetään myös eri tavalla konstruoituja "ansiotasoindekskejä", jotka tietenkään eivät ole sellaisia palkka-indekskejä, jotka kuvaisivat samasta työstä eri aikoina maksettujen palkkojen kehitystä, vaan palkkojen, työpanoksen ja työvoiman kokoonpanossa tapahtuneitten muutosten yhteisvaikutusta. Suorastaan käyttökelvoton on näistä indekseistä maataloustulolain tarvetta varten rakennettu *n.s. yle-*

nen ansiotasoindeksi, joka perustuu niin erisuuruisiin (yli 1000 %:n eroja) ja niin eriluontoisiin (osaksi voitonjakoluontoisiin) palkkoihin, ettei johtopäätöksiä näiden indeksien perusteella voida tehdä esimerkiksi palkkojen vaikutuksesta kulutukseen ja reaali-palkkaan. Kun tämän indeksin käyttö on vain aikaansaanut epäselvyyttä, olisi sen laatimisesta luovuttava.

Suurempaa käyttöarvoa on kuitenkin teollisuuden ja eräiden muiden alojen työntekijäin keskituntiansiota kuvaavat tilastot, koska ne perustuvat rajoitetumpaan ja yhtenäisempään palkkatilastoon. Tilastollisen päätoimiston julkaisemien numeroitten mukaan kehittyivät teollisuuden mies- ja naispuolisten työntekijäin tuntipalkat v. 1964: IV neljänneksestä viime vuoden III neljännekseen saakka seuraavalla tavalla:

	Miehet		Naiset	
	Keskituntiansiot mk.		Keskituntiansiot mk.	
	(Ilman arkipyhäkorv.)		(Ilman arkipyhäkorv.)	
	IV: 1964	III: 1965	IV: 1964	III: 1965
Metalliteollisuus	3.47	3.64	2.36	2.47
Kutoma-teollisuus	3.02	3.14	2.18	2.26
Paperi- ja mas-sateollisuus	3.45	3.78	2.52	2.75
Saha, vaneri- ja puutalo-teollisuus	3.18	3.39	2.33	2.43
Koko teollisuus	3.40	3.61	2.32	2.45

Ennakkotietojen mukaan ei mainittavampia muutoksia enää tapahtunut IV neljänneksen aikana. Sovellettaen näihin numeroihin yksinkertaisuuden vuoksi e.m. elinkustannusindeksin nousua (joulukuun numeroitten perusteella) = 3.9 % ja huomioiden erikseen myös arkipyhäkorvauksia saadaan seuraava kuva nimellis- ja reaali-tuntiansioiden kehityksestä viime vuonna

Miehet

	1964	1965	1966	1967	1968
	S	a	g	* v	I k
Ilman					
arkipyhiä	3.40	3.61	0.21	6.2	2.2
Arkipyhineen	3.45	3.67	0.22	6.4	2.4

Naiset

	1964	1965	1966	1967	1968
	S	a	g	* v	I k
Ilman					
arkipyhiä	2.32	2.45	0.13	5.6	1.6
Arkipyhineen	2.35	2.49	0.14	6.0	2.0

Koko sopimuskaudelta 1964—65 nousivat miesten nimelliset keskituntiansiot 3.04 mk:sta 3.67 mk:aan eli 63 pennillä ja 20.7 %:lla. Kun samana aikana indeksin nousu oli 13.9 % tulee tulokseksi että keskituntiansioiden reaalinousu oli 5.3 %. — Naisten palkat nousivat 2.04 mk:sta 2.49 mk:aan eli 45 pennillä. Nimellinen korotus oli siten 22.1 % ja reaalisesti 7.2 %. Voidaan siten todeta, että siitä reaali-edusta joka koitui naisille v. 1964 pennimääräisistä indeksihyvityksistä, ja joka oli silloin miehiin verrattuna 2.8 prosenttiyksikköä suurempi, jäi keskituntiansioissa enää jälkeen 1.9 %.

Keskituntiansioidenkin kohdalla pätee tietenkin sama toteamus kuin sopimuspalkkojenkin kohdalla esitetty: että laskelma palkkojen sukaussittaisesta reaaliarvosta antaa vuodesta 1965 suhteellisesti edullisemman kuvan kuin loppupisteen numeroita käyttäen. Tällaisen laskelman mukaan miesten reaali-tuntiansiot olivat nimittäin v. 1964 keskimäärin 1.8 % ja vuonna 1965 keskimäärin 3.8 % korkeammat kuin edellisenä vuonna.

Arvioitu reaali-palkkakehitys

Kuten edellä on esitetty, n.s. keskituntiansio ei ole sama kuin palk-

ka. Toisaalta ei voitane kieltää, että keskituntiansioihin sisältyy myös liittokohtaisissa palkkajärjestelyissä saatuja ja muitakin palkankorotusten luontoisia tarkistuksia eli n.s. liukumista, tilastollisten nousujen ja lisää työn ansiosta syntyneen nousun lisäksi. Tuntuu kohtuulliselta olettaa, että koko sopimuspalkkojen ja keskituntiansioiden välisestä erosta n. puolet on luettava palkankorotusten tilille. Kun tämä "muunnettua" reaali-palkkaindeksi huomioidaan saadaan seuraava yhteenvedotaulukko reaali-palkkatason kehityksestä vuosina 1964 ja 1965.

Yhteenvedotaulukko reaali-palkkatason noususta

M i e h e t			
	Sopimus- palkat %	Keskitunti- ansiot %	Arvioitu reaali-palkka %
1964	1.7	3.5	2.6
1965	+ 0	2.4	1.2
Yht.	1.7	5.9	3.8

Kun kansantulolaskelmien mukaan tuotannon kasvu viime vuonna 4.7 % jaetaan koko *työpanoksen*

kasvulla, saadaan tulokseksi, että työn tuottavuuden nousu oli viime vuonna 3.5 %. Edellisenä vuonna, jolloin tuotannon kasvu oli 5.9 % ja työpanoksen lisäys vain 0.3 %, olisi työn tuottavuus ollut peräti 5.6 %. Laskelman mukaan *palkansaajain* työpanos kasvoi viime vuonna n. 2 %; matriisilaskelman mukaan työn tuottavuuden kasvu olisi heidän kohdallaan siis ollut pienempi kuin yksityisten elinkeinonharjoittajain ja heidän perheen jäsentensä työn tuottavuus, koska tämän ryhmän työpanos väheni. On selvää, ettei näin lasketulla työn tuottavuudella ole mitään tekemistä työntekijäin työsuoritusten ja niiden tulosten kanssa. Kun esimerkiksi maatalouden kohdalla tuotanto v. 1964 kasvoi 8 % 3^a työpanos väheni 5 %, oli työn tuottavuuden kasvu ilmeisesti tässä elinkeinohaarassa ollut 13,7 %; tulos josta esimerkiksi teollisuus ei voisi uneksia. Viime vuonna se oli kuitenkin enää 2 %. Pitkällä tähtäyksellä tällaiset tuottavuusnumerot voivat tietenkin antaa joitakin osviittoja kokonaistaloudellisesta kehityksestä mutta yhtä selvää on etteivät ne kelpaa palkkapoliittisten ratkaisujen pohjaksi.

Jäsenistö- ja hallintoelimet

1. Jäsenliitot

Vuoden 1965 päättyessä kuului SAK:hon 24 jäsenliittoa.

Jäsenliitot ja niiden jäsenmäärät samoin kuin jäsenistön jakautuminen miehiin ja naisiin ilmenevät vuosikirjan lopussa olevista taulukoista.

2. Työvaliokunta ja valtuusto

Työvaliokunta kokoontui kertomusvuoden aikana 21 kertaa.

Valtuuston sääntömääräinen kokous pidettiin 20. päivänä kesäkuuta.

SAK:n kahdeksannen edustajakokouksen valitsemana puheenjohtajana on toiminut Vihtori Rantanen ja toisena puheenjohtajana Viljo Kuukkanen. Puheenjohtajien lisäksi työvaliokuntaan ovat kuuluneet:

Onni Närvänen, Reino Heinonen, Veikko Ahtola, Aarre Happonen, Onni Koski, Jaakko Viitasaari, Kalle Salonen, Niilo Hämäläinen, Väinö Kujanpää, Otto Jokinen, Tauno Kaivola, Olavi Saarinen, Aarne Saarinen Urho Kilpinen ja Arvo Hautala.

Reino Heinonen, Aarre Happonen ja Kalle Salonen eivät ole kertomusvuoden aikana osallistuneet työvaliokunnan kokouksiin.

Työvaliokunnan jäsenten henkilökohtaisina varamiehinä ovat olleet: Allan Vainio, Helge Tapani, Sulo Penttilä, Yrjö Karisalmi, Ragnar Tuori, Veikko Pääkkönen, Tapio Malmivuori, Keijo Vähätalo, Eino Mäkinen, Lauri Halme, Matti Leviö, Per Björklund, Uuno Syrjä, Oskari Leskinen ja Elsa Aaltonen.

Työvaliokunnan yleisvarajäseninä ovat olleet: Eugen Kaukolampi, Jouko Salminen, Esko Suikkanen, Kalervo Kanninen, Paavo Friman,

Kalle Aho, Ahti Mattila, Kunto Kaski, Veikko Henriksson, Aarne Dahl, Rauha Ruohonen, Lars Junttila, Kaarlo Perä-Kasari, Väinö Huhtamäki ja Sulo Peltonen.

SAK:n valtuustoon ovat kuuluneet seuraavat jäsenliittojen edustajat:

Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto

Varsinainen: Toivo Sainio.
Varalla: Aarno Laiho.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto

Varsinaiset: Mertsii Haarre, Kalevi Hakala, Pentti Lundström.
Varalla: Kerttu Vainio, Kalervo Vainionpää, Aarne Dunder.

Suomen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto

Varsinaiset: Yrjö Karisalmi, Erik Tuominen.
Varalla: Lempi Liukkonen, Vilho Puhakainen.

Suomen Ilmakuljetus-Unioni

Varsinainen: Veikko Henriksen.
Varalla: Juho Toivonen.

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto

Varsinaiset: Arvo Siro, Väinö Heinonen.
Varalla: Kalervo Kristo, Urpo Järvinen.

Suomen Lasi- ja Posliini-työväen Liitto

Varsinaiset: Arvo Leino, Jaakko Laine.

Varalla: Väinö Sikiö, Eero Kari.

Suomen Maaseututyöväen Liitto

Varsinaiset: Pekka Virtanen, Onni Myyry.

Varalla: Eino Hyttinen, Väinö Tiainen.

Suomen Mekanikkojen Liitto

Varsinainen: Eero Saukkonen.

Varalla: Lauri Willman.

Suomen Metallityöväen Liitto

Varsinaiset: Jalo Lindgren, Olavi Tani, Hemming Kempainen, Heini Halinen, Aarne Etelä, Alfons Flemmick, Pekka Silander.

Varalla: Ensio Koivikko, Esko Piilonen, Helmer Salonen, Olavi Niemi (kuoli 13.5.), Veikko Salomaa, Urho Aitio, Arvid Nieminen.

Suomen Muurarien Liitto

Varsinaiset: Urho Kilpinen, Arvo Aalto.

Varalla: Väinö Tattari, Toivo Lång.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto

Varsinaiset: Taimi Jokinen, Jalmari Kanerva.

Varalla: Paavo Koivula, Iisak Rämet.

Suomen Paperiteollisuuden-työntekijäin Liitto

Varsinaiset: Erkki Mäkinen, Onni Puustinen, Taisto Mikkola, Olavi Kaipainen, Olavi Lonka.

Varalla: Veikko Lehto, Viljo Hälikkä, Onni Sakki, Urho Häyhä, Sylvi Katajainen.

Puuteollisuustyöväenliitto

Varsinaiset: Valdemar Ilmola, Pauli Kiuttu, Edwin Kenraali.

Varalla: Paavo Nieminen, Jussi Aro, Erkki Niva.

Suomen Rakennustyöläisten Liitto

Varsinaiset: Arvo Elf, Lauri Grönberg, Viljo Ronkainen, Arvo Tuomi, Toivo Leskinen, Ossian Hasa, Yrjö Kiiskinen.

Varalla: Paavo Lagerroos, Aleksi Semi, Uuno Kuutti, Albert Aaltonen (kuoli 25.2.), Ahti Liljander, Svante Ala-Häyhtiö, Aarne Koskinen.

Suomen Rautatieläisten Liitto

Varsinaiset: Martti Koskinen, Pentti Rasila, Paavo Kolkkava, Veikko Komppa.

Varalla: Veikko Grönros, Ate Rytönen, Aarne Leskinen, Usko Pernu.

Satamatyöntekijäin Liitto

Varsinainen: Väinö Tani, Hugo Vanhanen.

Varalla: Sulo Vanhoja, Paavo Saarinen.

Suomen Sukeltajain Liitto

Varsinainen: Karl Reijasto.

Varalla: Mauno Tamminen.

Suomen Tekstiililaitos- miesten Liitto

Varsinainen: Eino Mäkinen.

Varalla: Veikko Sund.

Tekstiilityöväen Liitto

Varsinaiset: Hilja Engström, Siinto Vainionpää.

Varalla: Onni Andersson, Aarne Koivu.

Toimittajaliitto

Varsinainen: Sakari Montonen.

Varalla: Kai Niini.

Suomen Työläisliitto

Varsinaiset: Impi Terho, Erkki Valakoski, Martti Mauno.

Varalla: Eija-Liisa Koski, Arvid Rokkanen, Muisto Tarvainen.

Valtion Virkailijain Liitto

Varsinainen: Erkki Marttila.

Varalla: Viijam Lehtelä.

Yleinen Lehtimiesliitto

Varsinainen: Pentti Kinha.

Varalla: Elsa Aaltonen.

3. Henkilökunta

Vuoden 1965 aikana SAK:n palvelukseen tuli 8 henkilöä ja erosi 2 henkilöä. Vuoden lopussa oli SAK:n palveluksessa 41 henkilöä. Eläkkeellä oli 4 henkilöä.

Vuoden päättyessä henkilökunta oli seuraava:

Puheenjohtaja Vihtori Rantanen, toinen puheenjohtaja Viljo Kuukkanen.

Taloudenhoitaja Veikko Mäki.

Sihteerit: Olavi Saarinen, Uuno Hiironen, Leo Piitulainen, Nils Nilsson, Helvi Raatikainen ja Kauno Liukkonen.

Palkkatyöläisen päätoimittaja Erkki Ikäheimonen.

Tiedotussihteeri Sakari Montonen. Viranhaltijain asioita hoitava sihteeri Toivo Jahn.

Lakimies Olle Tuominen (1. 9. alkaen).

Toimitsijat: Veikko Behm (1. 3. alkaen), Hilarius Brask, Runar Gustafsson, Tuulikki Haro (16. 5. alkaen), Teuvo Honkanen, Vieno Hämläinen, Tauno Kolari, Olavi Laitinen, Pekka Morri (1. 11. alkaen), Aimo Parrila, Kalle Pirttijärvi, Olavi Pohjola, Onni Puustinen, Kai Ritala ja Pekka Virtanen.

Toimistohenkilökunta: Margit Eloväärä, Cecilia Haria (16. 5. alkaen), Kirsti Jokinen, Leena Kyöstiä, (6. 9. alkaen), Soile Lehtonen (16. 5. alkaen), Hilikka Lumén (15. 9. saakka), Raili Partanen, Aino Peltonen, Marja-Leena Seppälä, Helvi Teppo, Mirja Tuomisalo (24. 6. saakka), Gunhild Turku, Taimi Visa (28. 6. alkaen) ja Irene Vähätalo.

Siivooja Toini Löytönen.

4. Tilintarkastajat

Edustajakokouksen valitsemina tilintarkastajina ovat toimineet maisteri Jorma Jalava (KHT), taloudenjohtaja Erkki Korhonen ja toimitusjohtaja Janne Hakulinen.

Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa

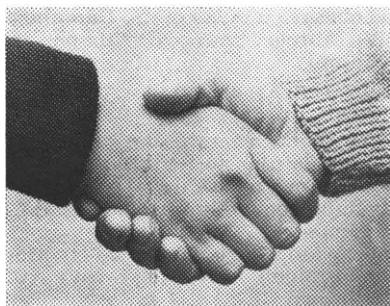
1. Yhdistykset, säätiöt ja osakeyhtiöt

A. Yhdistykset

SAK on ollut jäsenenä tai osakaana seuraavissa järjestöissä ja yhteisöissä: Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raittiusliitto r.y., Lomaliitto r.y., Pohjola—Norden r.y., Työtehovaltuuskunta r.y., Tapaturmantorjunta r.y., Työterveyslaitoksen Kannatusyhdistys r.y., Työväen Kuvataide-toimikunta, Työväen Sivistysliitto r.y., Suomen YK-liitto, Suomi—Neuvostoliitto-Seura r.y., Rauhan-työn Yhteisjärjestö r.y., Reumaliitto-Reumaförbundet r.y., Sosiaalipoliittinen yhdistys, Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvalidien Liitto r.y.

B. Säätiöt

Ammattienedistämislaitoksen Säätiö, Ammattilääketieteen Säätiö, Asuntosäätiö, Kansan Sivistysrahaston Säätiö, Palosuojelun Edistämissäätiö — Stiftelsen för brandskyddets främjande, Tarjoilupalkkiorahasto Säätiö.

C. Osakeyhtiöt

Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulma, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun Kannatusosakeyhtiö ja Osuuskassa Yhteistuki.

2. Edustus lautakunnissa, toimikunnissa, järjestöissä ja yhteisöissä

A. Yhdistyksissä

Lomaliitto r.y:n liittoneuvosto: V. Rantanen, hallitus: V. Rantanen, var. L. Piitulainen, naisjaosto: Helvi Raatikainen.

Tapaturmantorjunta r.y:n valtuuskunta: V. Rantanen, V. Ahtola.

Pohjola-Norden r.y:n hallitus: O. Saarinen.

Työväen Sivistysliitto r.y:n edustajisto: I. Vähätalo, K. Liukkonen, T. Honkanen, U. Nokelainen, L. Piitulainen, E. Ikäheimonen, V. Hämäläinen, S. Montonen, H. Raatikainen, H. Brask, J. Oksanen, varalla: A. Parrila, R. Gustafsson, V. Mäki, A. Peltonen, M-L. Seppälä, V. Kosonen, J. Savinainen, E. Kosonen, I. Sormunen, M. Elovaara, T. Kolari, K. Ritala.

Työväen Sivistysliitto r.y:n toimikunta: U. Nokelainen, H. Raatikainen.

Työtehovaltuuskunnan hallitus ja työvaliokunta: E. Makko-

Suomen YK-liillo ry:n hallitus: O. Saarinen.
Työväen Muistitietotoimikunta: U. Nokelainen.
SN-Seuran nuorisosaasto: U. Nokelainen.

B. Säätiöissä

Asuntosäätiön valtuuskunta: V. Rantanen; johtokunta: V. Mäki.
Ammattienedistämislaitoksen Säätiön hallintoneuvosto: V. Kuukkanen, T. Kaivola, varalla A. Siro.
Vajaatyökykyisten työhönsijoitteluneuvottelukunta: K. Kanninen, varalla L. Piitulainen.
Ammattilääketieteen Säätiön hallitus: U. Nokelainen, Helvi Raatikainen.
Palosuojelun Edistämissäätiön hallitus: V. Mäki.
Tarjoilupalkkiorahasto Säätiön hallitus: V. Mäki, varalla L. Piitulainen.
Työterveyslaitoksen johtokunta: V. Kuukkanen.
Kansan Sivistysrahaston Säätiön johtokunta: U. Nokelainen.

C. Osakeyhtiöissä

Kiinteistöosakeyhtiö Otonkulma hallitus: Kl. Kallio.
Kansan Matkatoimisto Oy:n johtokunta: O. Saarinen.

D. Lautakunnat ja toimikunnat

Ammatinvalinnan ohjausneuvosto: O. Saarinen, var. L. Piitulainen.
Ammatinvalinnan ohjauspiirien neuvottelukunnat:
— Helsingin piiri: L. Piitulainen, var. Helvi Raatikainen.
— Tampereen piiri: K. Aho, var. A. Koivuniemi.

— Kouvolan piiri: V. Hälikkä, var. S. Pesu.
— Turun piiri: E. Lindström, var. M. Haarre.
— Vaasan piiri: J. Sandell, var. A. Semi.
— Oulun piiri: K. Pirttijärvi, var. V. Mannermaa.
— Jyväskylän piiri: T. Kuivainen, var. T. Manninen.
— Kuopion piiri: A. Kettunen, var. V. Veijalainen.
— Joensuun piiri: R. Turunen, var. Y. Laukkanen.
— Kajaanin piiri: H. Heikkinen, var. A. Korhonen.
— Rovaniemen piiri: O. Lahminen, var. A. Järvenkorpi.
Helsingin työvoimapiirin työvälytysasiain neuvottelu- ja toimikunnat:
— Neuvottelukunta: H. Brask, K. Lindgren, U. Kuutti, var. M. Järvinen, E. Suikkanen.
— Maatalousosaston toimikunta: K. Vähätalo, N. Jeminen, var. E. Hyttinen, I. Hoivalmi.
— Ravintolaosaston toimikunta: Y. Karsialmi, S. Rajamäki, var. M. Sirén, L. Johansson.

Helsingin kaupungin ammattioppilaslautakunta: V. Kuukkanen, var. E. Yrjönen.
Kauppa- ja teollisuusministeriön Ammattikasvatusneuvosto: Teollisuus- ja käsityönovetuksen jaostossa E. Makkonen, var. V. Mäki.
Talousneuvosto: V. Rantanen, V. Ahtola, var. N. Nilsson, A. Vainio.
Työvoimaneuvosto: V. Rantanen.
Työvoimaneuvoston teollisuusasiainjaosto: V. Rantanen.
Työvoimaneuvoston ulkomaalaisten työlupajaosto: E. Ikäheimonen.
Työvoimaneuvoston työttömyystöiden järjestelyosasto: U. Hiironen.

- Työneuvosto: U. Hiironen, E. Suikkanen, N. Hämäläinen, var. K. Liukkonen, J. Hietanen, Helvi Raatikainen.
- Työtuomioistuin: V. Kuukkanen, V. Ahtola, var. J. Salminen, E. Suikkanen.
- Vakuutusosikeus: S. Penttilä, U. Kursu, var. E. Hämäläinen, A. Aitamurto.
- Valtion töiden huoltotoimikunta: T. Malmivuori.
- Elinkustannusindeksikomitea: U. Hiironen, J. Hakulinen.
- Asuntotutkimustoimikunta: U. Hiironen.
- IL O-toimikunta: V. Rantanen, N. Nilsson.
- Kuluttajien neuvottelukunta: O. Saarinen, Tuulikki Haro.
- Tuotantokomiteain keskustoimikunta: E. Suikkanen, J. Viitasaari, S. Penttilä, V. Kujanpää, varalla A. Mattila, A. Vainio, J. Salminen, V. Rajala.
- Eläketurvakeskuksen edustajisto: V. Rantanen, O. Närvänen, N. Hämäläinen, var. O. Saarinen, J. Viitasaari, V. Kujanpää.
- Eläketurvakeskuksen hallitus: U. Hiironen, V. Ahtola, var. V. Kuukkanen, J. Salminen.
- Eläketurvakeskuksen Eläkelautakunta: L. Piitulainen, var. U. Nokelainen.
- Eläketurvakeskuksen tiedotusjaosto: E. Ikäheimonen.
- Maatalousalan työeläkekassa: Valtuuskunta: E. Hyttinen, A. Lahti, L. Salo, V. Savela, V. Vesala, P. Virtanen, var. E. Saarre, T. Raikaskoski, V. Rinne, K. Tuominen, E. Kultanen, P. Kirvesoja, — Hallitus: J. Hietanen, N. Hämäläinen, J. Rosen-dahl, var. S. Lehtinen, N. Jeminen, E. Vilhunen.
- Metsäalan työeläkekassa: Valtuuskunta: E. Ikonen, A. Jokinen, A. Lindelöf, A. Pessi, Y. Raki, var. V. Issakainen, P. Pettersson, V. Tiainen, T. Raanti. — Hallitus: N. Hämäläinen, V. Ahtola, T. Honkanen, var. J. Hietanen, K. Liukkonen.
- Rakennusalan työeläkekassa: Valtuuskunta: O. Saarinen, V. Malinen, V. Rajala, V. Sundelin, V. Tattari, H. Rikala, var. L. Kirvesniemi, M. Nisula, V. Välikanta, N. Ahava, R. Tuori.
- Satamalan työeläkekassa: Valtuuskunta: V. Tani, S. Väärtinen, O. Sotka, var. S. Vanhoja, H. Suikkanen, L. Puustinen. — Hallitus: M. Leviö, var. J. Lehtinen, L. Lahtinen.
- Maatalouden hintatoimikunta: N. Nilsson, var. O. J. Uoti.
- Maataloustulokomitea: V. Rantanen.
- Valtion Viljavaraston johtokunta: V. Rantanen, var. V. Kuukkanen.
- Markkinomisrahaston johtokunta: N. Nilsson, var. V. Rantanen.
- Kartelliasiaain neuvottelukunta: N. Nilsson, var. O. Saarinen.
- Sosiaaliministeriön hintaneuvottelukunta: N. Nilsson, var. U. Nokelainen.
- Sosiaaliministeriön invalidiasiaain neuvottelukunta: U. Nokelainen.
- Valtion työntekijäin terveyden- ja sairaanhoidon ohjesääntökomitea: O. Jokinen, T. Malmivuori.
- Valtion tesopimusten organisoimiskomitea: R. Hartikainen, A. Tahvanainen, E. Makkonen.
- Kululaitosneuvosto: O. Koski, T. Kaivola, var. M. Leviö.
- Paikkakuntien kalleusluokittelukomitea: V. Kuukkanen, var. O. Pohjola.

Työvoiman käyttöä tutki-
va komitea: V. Kuukkanen.

Kansaneläkelaitoksen
laajennettu hallitus: E.
Ikäheimonen, var. K. Liukkonen.

Sairausvakuutuslain edel-
lyttämä tarkastuslauta-
kunta: V. Rantanen.

Sairausvakuutusasiain
neuvottelukunta: O. Saa-
rinen, var. K. Liukkonen.

Kotimaisen tuotannon
valtuuskunta: O. Saarinen.

Edustus järjestöjen kokouksissa

Suomen Sulkeltajain Liiton vuosiko-
kouksessa 31.1., Olavi Pohjola.

Suomen Elintarvieketyläisten Lii-
ton VIII edustajakokouksessa ja 60-
vuotisjuhlassa 14—16. 5., Kauno
Liukkonen.

Suomen Muurarien Liiton edusta-
jakokouksessa ja 60-vuotisjuhlassa
27—28. 5., Uuno Hiironen.

Tekstiilityöväen Liiton edustaja-
kokouksessa 5—7. 6., Olavi Saarinen
ja Leo Piitulainen.

Kansainvälinen yhteistyö

Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston jo SAK:n pysyvä neuvottelukunta kokoontui 28—31. 1. Moskovassa päättämään maittemme välillä v. 1965 suoritettavasta valtuuskuntien vaihdosta.

Tshekkoslovakian vapautumisen 20-vuotisjuhlilla ja vappujuhlilla Ammattiyhdistysten Keskusneuvoston vieraana Sakari Montonen ja Antero Mäki.

Bulgariassa vappujuhlilla lehtimisvaltuuskunta Vilho Hassinen ja Pentti Kinha.

Moskovan vappujuhla-valtuuskunta: johtajana Kirsti Vanhanen, jäsenet Ensi Seppälä, Hilja Engström, Toini Kemppi, Aili Itkonen.

Norjan LO:n edustajakokouksessa Oslossa 9—15. 5. Olavi Saarinen.

ILO:n kansainvälinen työkonferenssi Genevessä 2—24. 6., Nils Nilsson ja Kauno Liukkonen.

Neuvostoliitossa kuukauden lomalla 5 ammattiyhdistystoimitsijaa vaihtoehtoon.

VAKL:n edustajakokous Amsterdamissa 7—16. 7., Vihtori Rantanen, Olavi Saarinen ja Nils Nilsson.

Maailman Rauhankonferenssi Helsingissä 10. 7., Jaakko Viitasalmi, Tapio Malmivuori, Yrjö Karisalmi, Arvo Hautala.

Unkarin ammattijärjestön vieraana elokuussa:

— SAK:n opistojen valtuuskunta: Helvi Raatikainen, Jaakko Oksanen, Reino Pienimäki;

— SAK:n valtuuskunta: Kauno Liukkonen, Sulo Penttilä, Veikko Kansikas;

— lehtimiesvaltuuskunta: Seppo Repo, Veikko Kuparinen;

— lomailijaryhmä: Väinö Sundelin, Martti Valve, Veikko Kuparinen, Sulo Peltonen, Matti Jalava.

Unkarin ammattijärjestön vieraana 19. 7.—1. 8., Olavi Saarinen.

DDR:n ammattijärjestön vieraana 2—16. 8., Olavi Saarinen.

Bulgarian ammatillisen keskusjärjestön vieraana 31. 8.—10. 9., Vihtori Rantanen.

Neuvostoliiton ja Suomen ammattiyhdistysliikkeiden ystävyysviikon aikana 22—28. 11. Neuvostoliitossa vieraili seuraavat valtuuskunnat:

— SAK:n valtuuskunta: Olavi Saarinen, Edvin Salonen, Ole Enlund, Lauri Hiltunen, Arvo Aalto.

— Nuorisovaltuuskunta: Teuvo Honkanen, Tauno Salama, Antero Mäki, Veijo Juntunen, Veikko Behm.

Ystävyysviikon jälkeen jäi Teuvo Honkanen kahden viikon luentomatkalle Neuvostoliittoon.

Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston luennoitsija H. P. Morosov SAK:n vieraana 15—28. 2.

Yleistä

Vuoden aikana on toiminta ollut varsin monitahoista. Järjestökoulutus, sosiaaliturvakysymykset, "Laa-jenamme Kiljavaa"-keräys, monitahoiset erilliskysymykset kuten työturvallisuus, terveydelliset kysymykset jne., ovat antaneet toiminnalle sitä vireyttä, joka on aikaisemmin ollut oleellista paikallisjärjestöjen ja perusjärjestöjen toiminnalle. Erityisesti luonnos 40-tunnin työaikalaiksi on aiheuttanut lukuisia luentopyyntöjä. Kiinnostus lain eri kohtiin on ollut erityisen suurta, Samoin irtisanomisturvakysymyksen osalta ei ole pystytty luennoitsijatarvetta täysin tyydyttämään. Yleensäkin sosiaaliturvakysymysten osalta ammattiyhdistysliikkeessä on liian vähän asiantuntijoita,

Työttömyys on ollut eräs paikallisjärjestöjen kehitystä haittaava tekijä. Paikallisjärjestöjen ja perusjärjestöjen luottamushenkilöt ovat joutuneet ponnistelemaan paikkakunnan työttömyyskysymysten merkeissä melkoisen osan toimintavuotta. Tämä on omalta osaltaan rasittanut muuta toiminnallista puolta. Samoin SAK:n toimitsijat ovat useissa tapauksissa joutuneet painiskelemaan paikkakunnan työttömyyskysymysten parissa. Luonnollisesti tästä on ollut haittaa varsinaiselle järjestötoiminnalle. Tämä ongelma on pyritty ratkaisemaan, muttei ole löydetty siihen yleispätevää ratkaisua.

Kuntokeskuksen, yleistä merkitystä on toimintavuoden aikana painotettu erityisesti, joka on tullut ilmi erityisesti keräyksen yhteydessä.

Mitä tulee opinto-, nuoriso- ja naistoimintaan on niistä selostus omien otsikkojen alla.

Retkeily- ja harrastustoiminta on paitsut ammattiyhdistysliikkeen piirissä huomattavasti. Tältä osin toiminta ammattiyhdistysliikkeen piirissä on vielä organisoimatta, mutta toimintavuoden aikana erityisesti urheilutoiminnan osalta on oltu tiiviissä yhteistyössä Kansanurheilun Keskusliiton kanssa, Retkeilytoiminta varsinkin kesäisin on ollut erityisen vilkasta. Harrastustoiminnasta ylivoimaisesti ensimmäiseksi on noussut pilkkionginta. Harrastuskysymysten organisoimiseksi aloitettiin toimenpiteet vuoden loppupuolella.

Piiritoimistot

SAK:lla on piiritoimistoja seuraavilla paikkakunnilla: Rovaniemellä, Oulussa, Varkaudessa, Jyväskylässä, Lappeenrannassa ja Salossa. Turussa on toimistoaika ollut paikallisjärjestön toimistossa keskiviikkoisin klo 11—18. Toimintavuoden aikana ovat käynnit piiritoimistoissa edelleen voimakkaasti kasvaneet. Toimintaa on haitannut toimistojen kiinniolo toimitsijoiden matkoillaolon aikana. Tähän on osin saatu korjausta aikaan sijoittamalla Jyväskylässä eri liittojen toimitsijoita saman toiminnan piiriin sekä Lappeenrannassa että Varkaudessa SAK:n piiritoimistot ja TUL:n piiritoimistot toimivat yhdessä.

Valistusmateriaalia sekä sen valmistus että jakoa ovat toimistot hoitaneet keskitetysti.

"Laa-jenamme-Kiljavaa"-keräys

Toimintavuotena pantiin toimeen Kuntokeskuksen hyväksi "Laa-jenamme Kiljavaa"-keräys. Keräys-

toimikuntana toimi valistusjaosto. Keräystä kohtaan tunnettiin erityisen suurta mielenkiintoa. Tästä johtuikin se suhteellisen tyydyttävä tulos, joka saavutettiin. Liitot, paikkallisjärjestöt, perusjärjestöt ja yksityiset henkilöt olivat tiiviisti mukana keräyksessä, josta on mainittava erityisen suuri kiitos kaikille. Samoin eri paikkallisjärjestöjen naisjaostot toimivat aktiivisesti keräyksen hyväksi. Jaostot pitivät keräyksen päättymistä lähtölaukauksena tarvikekeräykselle Kuntokeskuksen hyväksi.

^Elokuvatoiminta

Elokuvatoiminta siirtyy yhä enemmän 8 mm kaitakoneiden käyttöön. Tämä johtuu siitä, että ammattiyhdistysliikkeellä ei ole mahdollisuuksia valmistaa erittäin kalliita leveitä filmejä. Niiden valistusteho on myös kyseenalainen television ansiosta.

Vappujuhlat

Edellisen vuoden tapaan ovat useat paikkallisjärjestöt järjestäneet vappujuhlia ammattiyhdistysväelle. Ne ovat onnistuneet yleensä hyvin.

Ammattiyhdistysviikko

Ammattiyhdistysviikon aikana on järjestetty lukuisia tilaisuuksia eri paikkakunnilla. Teatteritilaisuudet ovat olleet yleisömääriltään parhaita. Tämän lisäksi on järjestetty luentotilaisuuksia ja selostustilaisuuksia työpaikoilla jne.

SAK:n valistusjaosto

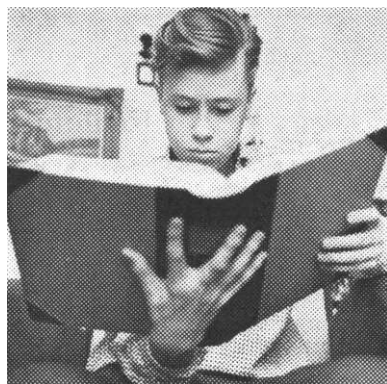
SAK:n valitusjaoston kokoonpano on ollut seuraava: Leo Piitulainen puheenjohtajana, Uno Nokelainen sihteerinä sekä jäseninä Eino Yrjönen, Ahti Fredriksson, Paavo Friman, Veikko Pääkkönen, Juhani Hietanen, Jouko Salminen, Onni Andersson, Valde Malinen ja Viljo Järvinen.

Opinto- ja koulutustoiminta

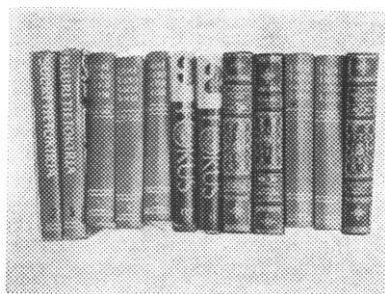
Opinto- ja koulutustyötä on pyritty kertomusvuoden aikana tehostamaan kiinnittämällä erityisesti huomiota ammattiosastojen luottamushenkilöiden koulutukseen. Työpaikkojen luottamushenkilöiden koulutusta on syvennetty järjestämällä luottamusmiesten työteknillisiä kursseja, uusia työntekijöitä koskevien lakien tuntemukseen on perehdytetty jäsenistöä järjestämällä enemmän alue- ja paikallisia kursseja. Nuorten koulutustoiminta on laajentunut ja alueellisilla kursseilla ja neuvottelupäivillä on selvitelty nuorten asemaa työpaikoilla ja ammattiyhdistysliikkeessä. Naisten kurssityössä on lisääntynyt harrastus kotitaloudelliseen neuvontaan ja kuluttajavalistukseen, jossa työssä on Kotineuvontaliitto ollut suureksi avuksi. Juuri tämä toiminta on ollut omiaan lisäämään alue- ja paikallisen kurssityön laajentumista ja ohanottajamäärän lisääntymistä.

Opintojaosto

Opintojaoston puheenjohtajana on toiminut edelleen kouluneuvos Arvi Hautamäki, varapuheenjohtajana järjestösihteerinä Leo Piitulainen ja muina jäseninä opintosihteerinä Helvi

Raatikainen, sihteeri Juhani Hieta-
nen ja tarkastaja Uuno Nokelainen.
Opintojaosto on hyväksynyt vuotui-
sen koulutussuunnitelman, vahvis-
tanut osanottajien valinnan kurseil-
la sekä suunnitellut opintotoimintaa
ajan vaatimuksia vastaavaksi.

Kurssit ja muut koulutustilaisuudet

Vuoden aikana toimeenpantiin yh-
teensä 27 keskuskurssia (28), joiden
yhteinen osanottajamäärä oli 2.127
(2.155). Alue- ja paikalliskursseja
järjestettiin 298 (208), joille osallistui
yhteensä 5.688 (4.963). Suurena li-
säyksenä paikallisten kurssien jär-
jestämisessä ovat olleet nimenomaan
ay-naisten keskuudessa toimeenpan-
nut kotitaloudelliset kurssit ja neu-
vontatilaisuudet. Ammattikouluissa
pidettiin luentoja, joissa selviteltiin
ammattiyhdistysliikkeen asemaa
maamme työmarkkinajärjestönä.
Uusia ammattikouluja voitiin mer-
kitä tämän luentotoiminnan piiriin.

Luentotoiminta

SAK:n toimihenkilöt ovat pitäneet
luentoja ammattiosastojen, paikallis-
järjestöjen sekä muittenkin työ-
väenjärjestöjen tilaisuuksissa. Am-
mattikouluissa on edelleen pidetty
luentoja niitten opetusohjelmien
puitteissa selostaen ammattiyhdis-
tysliikkeen tavoitteita ja työmuotoja
osana työmarkkinajärjestöjen ase-
masta meidän maassamme.

Opintokerho- ja kirjeopiskelu

Voimaan astuneen opintokerholain
ansiosta on myöskin ammattiyhdis-
tysliikkeen opintokerhojen lukua
voitu lisätä ja opinnollista työtä vi-
reyttää. Opintokerhotyön varsinais-
en ohjaus on kuulunut Työväen
Sivistysliitolle, joka samalla on ol-
lut läheisessä yhteistyössä SAK:n
opintojaoston kanssa samalla suun-
nitellen uusia kirjekursseja ammat-
tisyhdistysliikkeen opintokerhojen
käyttöön. Kertomusvuonna on TSL:n
opintokerhorekisteriin ilmoittautunut
1.314 SAK:n jäsenliittojen jäsenosas-
tojen ja paikallisyjärjestöjen opinto-
kerhoa.

Eräät opintokerhot ovat suoritta-
neet myöskin TSL:n kirjekursseja ja
useat ammattiosastojen jäsenet ovat
yksityisesti opiskelleet kirjekursseja
hyväkseen käyttäen.

SAK:n jäsenliitot ovat yleensä
suorittaneet jäsentensä tässä suh-
teessa aiheutuneet kustannukset.

Koulutustilaisuudet 1965

Kansanopisto- ja kansankorkeakoulukurssit:

Kurssi	Kurssiaika	Osanottaja- määrä
Ammattiyhdistysopiston vuosikurssi ...	29. 4.	28
Pohjolan Opiston vuosikurssi	29. 4.	40
I kesäkoulu	4. 7.—31. 7.	35
II kesäkoulu	4. 7.—31. 7.	22
Luottamusmieskurssi XIX	7. 3.—3. 4.	15
Ammattiyhdistysopiston kielikurssi ...	7. 6.—4. 7.	<u>23</u>
		163 (179)

	Kurssiaika	Osanottajamäärä
Muut kurssit:		
Hiihtolomakurssi	29. 2.— 6. 3.	80
Järjestötehtävien kurssi	21. 3.—27. 3.	57
Viran- ja toimenhaltijain lm-kurssi ...	28. 3.— 1. 4.	19
Lm-työteknillinen ja opintotoiminnan opastuskurssi	4. 4.—10. 4.	47
Ay-naisten opintoviikko	27. 6.— 4. 7.	27
Ruotsinkielinen kesäkurssi	18. 7.—31. 7.	31
Ay-nuorten leiri	11. 7.—17. 7.	342
Järjestötehtävien kurssi	29. 8.— 4. 9.	21
Ay-nuorten kurssi	29. 8.— 4. 9.	13
Työ- ja aikatutkimuskurssi	12. 9.—18. 9.	9
Ruotsinkielinen luottamusmieskurssi ...	13. 10.— 6. 11.	13
		659 (663)

Muut koulutustilaisuudet:

Toimitsijapäivät	11. 1.—21. 1.	54	
Ay-nuorten retkeilypäivät	16. 4.—17. 4.	71	
Ay-naisten konferenssi	24. 4.—25. 4.	125	
Ay-väen luento- ja retkeilypäivät	14. 8.—15. 8.	110	
Ay-naisten luento- ja retkeilypäivät Kiljavalla	28. 8.—29. 8.	560	
APJ:n edustajien neuvottelupäivät ...	11. 9.—12. 9.	148	
APJ:n naiset neuvottelupäivät ...	11. 9.—12. 9.	79	
Toimitsijapäivät	13. 9.—15. 9.	55	
Liittojen palkkasiht. neuvott.päivät ...	2. 11.	26	
Lm-päivät	6. 11.— 7. 11.	30	
Naisten ulkomainen matkakurssi	5. 6.— 9. 6.	23	
Naisten ulkomainen matkakurssi	4. 7.—19. 7.	24	1.305 (1.313)

Koulutustilaisuuksia yhteensä 27. Osanottajia yhteensä 2.127

Alue- ja paikallinen koulutustoiminta

Pääasiassa SAK:n piiriasiamiesten ja paikallisjärjestöjen yhteisvoimin järjestettiin kertomusvuoden aikana alueellisia koulutustilaisuuksia ilta- ja viikonloppukursseina:

A i h e	Kurssien lukumäärä	Osanottajia
Naistoiminta	83	2.291
Nuorisotoiminta	14	447
Ammattiyhdistystieto	55	1.633
Luottamusmiestehtävät	34	693
Järjestötehtävät	26	372
Työlainsäädäntö	31	532
Yhteensä	307	5.178 (4.963)
	9	290
	298	5.688 (4.963)

Yhteenvedo SAK:n koulutustoiminnasta:

Keskuskursseja	27 (28) osanottajia	2.127 (2.155)
Alue- ja paikalliskursseja	298 (180) osanottajia	5.688 (4.963)
Yhteensä	325 (208) osanottajia	7.815 (6.738)

Eri ammattiliitot ovat kertomusvuoden aikana järjestäneet omia koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia:

	Tilaisuuksien lukumäärä	Osanottajia yhteensä
Auto- ja kuljetustyöväen liitto.....	15	534
Kunnallis- ja sairaalalaajien työntekijäin liitto ...	7	131
Puutyöväenliitto.....	9	282
Rautatieläisten liitto.....	5	260
Suomen Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitto	2	600
Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto.....	2	33
Suomen Rakennustyöläisten Liitto.....	163	4.723
Suomen Maaseututyöväen liitto.....	27	596
Suomen Työläisliitto.....	24	900
Tekstiilityöväen liitto.....	8	161
Suomen Valtionvirkailijain Liitto.....	4	130
Yhteensä	267	8.350

Tiedotustoiminta

SAK:n toimisto lähetti ajankohtaista uutismateriaalia viikottain kaikille tietotoimistoille, pääkaupungin ja muillekin huomattaville päivälehdille, radiolle ja TV:lle. Pääkaupungin päivälehdille samoin kuin ammattiyhdistyslehdille järjestettiin tiedotustilaisuuksia kolme kertaa kertomusvuoden aikana. Tiedotusmate-

riaalin jako soveltuvin kohdin laajennettiin käsittämään myös mainostoimistot ja huomattavimmat teollisuus- ja liikelaitokset sekä järjestöt.

Tiedotussihteerinä toimi Väinö Montonen.

Julkaisutoiminta

SAK:n äänenkannattaja Palkkatyöläinen ilmestyi viikottain kertomusvuoden aikana 50 kertaa, kesällä joka toinen viikko. Lisäksi julkaistiin 1—2 sivun liitteenä Löntagarenin nimistä ruotsinkielistä lehteä. Sivulukuunsa nähden lehti ilmestyi entistä laajempaan ja monipuolisempaan.

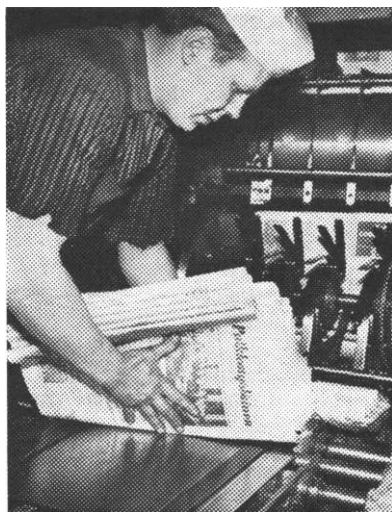
Palkkatyöläistä julkaistiin 8-sivuisena 13 kpl, 12-sivuisena 27 ja 16-sivuisena 10 kpl.

Lehden päätoimittajana toimi Erkki Ikäheimonen.

Ammattiyhdistysopistot

KILJAVAN AMMATTIYHDISTYS- OPISTO

Ammattiyhdistysopisto tuli kertomusvuonna toimineeksi viisitoista vuotta ammattiyhdistysliikkeen kurssikeskuksena. Vuoden 1965 ai-

kana opisto järjesti 7 kuukautta kestävästä vuosikurssin, neljä viikon kestävästä kansankorkeakoulukurssia, joista 2 kesäkouluu, 1 luottamusmieskurssi ja yksi kielikurssi. Vuoden 1965 opistossa järjestettiin yhteensä 79 kurssia, (89), joiden yhteinen osanottajamäärä oli 3.749 (4.458). Näiden lisäksi opistolla kävi ammatiosastojen retkeläisiä 366 ja ulkomaisia vieraita 298. Työtehosteuran kurssilaisia oli majoitettuna 36 henkeä, lisäksi opiston majoitusöitten lukua 2.464:llä. Kiljavan ammattiyhdistysopistolla oli kertomusvuoden aikana majoitettuna 4.575 henkeä, muodostaen 18.366 kurssivuorokautta.

Ammattiyhdistysopiston esimiehenä ja johtokunnan puheenjohtajana on toiminut koulutuspäällikkö Uuno Nokelainen, varapuheenjohtajana Onni Närvänen ja muina johtokunnan jäseninä puheenjohtajana Onni Koski, palkkasihteeri Aapeli Lankinen, opintosihteeri Helvi Raatikainen, itseoikeutettuna opiston johtaja, maisteri Jaakko Oksanen ja valistussihteeri Kerttu Vainio sekä varajäseninä toimitsija Vieno Björkman, järjestösihteeri Leo Piitulainen, puheenjohtaja Jouko Salminen, sihteeri Antti Suhonen ja puheenjohtaja Jaakko Viitasääri, valistus- siht. Valde Malinen. TSL:n ja SAK:n välisenä yhdysmiehenä on ollut opintosihteeri Pentti Järvinen. Opiston johtajana on toiminut maisteri Jaakko Oksanen, apulaisjohtajana 5.10.1965 asti maisteri Irja Sormunen sekä sen jälkeen maisteri Kerttu Lamminen, sekä muina vakinaisina opettajina hum.kand. Pentti Aho, hum.kand. Anja Oksanen ja, hallinto-opin yliopp. Joh. Savinainen.

POHJOLAN OPISTO

Opiston talvikurssi

Opiston X talvikurssi alkoi loka-kuun 5. p:nä ja jatkuu huhtikuun loppuun. Kurssi alkoi 40 opiskelijan voimalla ja on edennyt opintota-

voitteissaan opetus suunnitelman mukaisesti ja erinomaista ahkeruutta ja toverihenkeä osoittaen.

Opiskelijat ovat lähinnä Pohjois-suomesta: Oulusta, Muhokselta, Otanmäeltä, Kemistä, Rovaniemeltä, Ylitorniolta, Kaulirannalta ja Savukoskelta, Posiolta ja tietenkin opiston kotipaikkakunnalta Haukiputaalta, vain muutamia kuntia mainitaksemme.

Opiston toiminta kurssikeskuksena

Omien varsinaisten kurssien ohella on opistossa järjestetty eri laitosten ja järjestöjen toimesta opinto-, retkeily- ja neuvottelutalouksia, joita vuonna 1965 oli yhteensä 72 käsitellen 179 kurssipäivää ja 2.928 osanottajaa.

Pohjolan Opisto TSL:n metsämiesten siirtokirjastona

Siirtokirjasto perustettiin vuonna 1949 ja on vuodesta 1957 lähtien toiminut opistossa, mistä käsin kirjaston kirjakaapit toimitetaan eri puolilla maata sijaitseville suuremmille metsätyömaille palvelemaan metsä- ja uittotyöntekijäin lukuharrastuksia. Kirjastossa on 8.000 nidettä sekä kaunokirjallista että tietopuolista kirjallisuutta ja tämä kirjamäärä liikkuu "kentällä" kirjakaappien avulla, joita lähetetään ja vaihdetaan siirtokirjastosta käsin. Mikäli kirjasto voi hankkia itseelleen oman kirjastoauton — tällainen hankinta on lähitulevaisuudessa todennäköinen — merkitsisi se ratkaisevaa palvelun tehostumista lainaustoiminnassa.

Opiston yhteistyö Haukiputaan Työväenopiston kanssa

Työväenopiston opintopiirejä on si-joitettu Pohjolan Opiston suojiin jatkuvasti kolmen työvuoden aikana ja tällä hetkellä toimivista piireistä mainittakoon kotitalous-, konekirjoi-tus-, venäjänkieli, filmi- ja TV sekä

musiikkipiirit. Näissä piireissä käy viikoittain keskimäärin 100 aikuisopiskelijaa.

Yhteistyö Pohjois-Ruotsin kanssa

Kalix'in ja Tornedalenin kansankorkeakoulujen kanssa opisto on vuositain sopinut opiskelijavaihdosta ja yhteistoiminta Norrbottenin ABF:n (sikalainen Työväen Sivistysliitto) kanssa on yhteistyö ollut kiinteätä.

Opiston johtokunta koostuu Työväen Sivistysliiton, SAK:n ja Väinö Voionmaa Säätiön tukemana tällä hetkellä seuraavista jäsenistä: sihteeri Paavo Friman, puheenjohtaja Aarre Happonen, kouluneuvos Arvi Hautamäki, tarkastaja Uno Nokelainen, rehtori Reino Pienimäki, pii-riasiames Kalle Pirttijärvi sekä puheenjohtaja Vihtori Rantanen.

Opiston johtajana on ollut edelleen valt. maist. Reino Pienimäki, apulaisjohtajana maisteri Taimi Myllykangas ja vakinaisena opettajana Veikko Riihinen.

SAK:n Naisjaoston toiminta

Ammattiyhdistysnaisten toiminta jatkui kertomusvuoden aikana monipuolisena ja uusia toimintamuotoja kokeilevana. Toiminta on ollut vilkasta niin ammatillisten paikallisyhdistysten naisjaostojen kuin eri liittojenkin naisjaoston puitteissa, Varsinaisia ammatillisten paikallisyhdistysten naisjaostojen kokouksia ja selostustilaisuuksia pidettiin 51, joissa oli osanottajia 832. Vakiintuneeksi toimintamuodoksi kiteytyneet askarteluillat muodostivat 6 tilaisuutta, niihin osallistui 192 jäsentä. Kotitaloudellisen valistustyön saatua kannatusta ammattiyhdistysnaisten keskuudessa, ovat paikallisyhdistysten naisjaostot yhdessä Kotineuvontaliiton kanssa pitäneet erilaisia kodin talouteen ja hoitoon liittyviä kursseja ja neuvontatilaisuuksia. Näitä oli eri jaostojen järjestäminä

18, joissa osanottajamäärä oli 411 henkeä. Näitten kurssien yhteydessä järjestettyihin yhdeksään päättäjäis-iltaan osallistui 290 henkeä. "Neuvokas koti"-tilaisuuksia oli kertomusvuoden aikana 7, ja niissä osanottajia 450.

Tavanomaisia kevätpäiviä järjestivät Joutsenon ja Turun ammatillisten paikallisyhdistysten naisjaostot. Joutsenon naisjaoston tilaisuuteen marraskuun 14. päivänä osallistui 25 ammattiyhdistysnaista ja Turun kevätpäiville maaliskuun 28. päivänä saapui 70 henkeä.

Opintokerhoja on kertomusvuoden aikana perustettu useihin naisjaostoihin. Naisten opintoviikolla Kiljavan ammattiyhdistysopistolla oli 28 eri liittojen naisjäsentä.

SAK:n Naisjaosto järjesti kertomusvuonnakin kaksi ulkomaanmatkaa. Tallinnassa käytiin kesäkuun 5—9. päivien välisenä aikana; matkalla oli 23 osanottajaa. Itävaltaan tehtiin lomamatka heinäkuun 4—19. päivinä. Tällä matkalla oli mukana

24 ammattiyhdistysnaista eri puolilta maata.

Pohjolan Opiston retkeilypäivillä 21—22. päivinä elokuuta vietettiin Pohjolan ammattiyhdistysväen syystoiminnan juhlaa.

Kiljavan ammattiyhdistysopistolla pidetyille retkeilypäiville 28—29 päivinä elokuuta saapui 550 ammattiyhdistys-toveria.

Ammattiyhdistysnaisten maata käsitävä konferenssi oli huhtikuun 24—25. päivinä Kiljavan ammattiyhdistysopistolla. Konferenssissa käsiteltiin työelämässä olevien naistenytkeijöitten ajankohtaisia ongelmia, joitten johdosta SAK:n Naisjaosto on ryhtynyt toimenpiteisiin naistenytkeijöitten aseman parantamiseksi. — Osanottajia oli 120.

Ammatillisten paikallisjärjestöjen naisjaostojen toimintasuunnitelmas- ta keskusteltiin ja tehtiin päätöksiä alkavaa toimikautta varten ao. nais- jaostojen neuvottelupäivillä syys- kuun 11—12. päivinä. Naisjaostot olivat lähettäneet näille neuvottelu- päiville 73 osanottajaa.

SAK:n Naisjaosto on toiminut seuraavassa kokoonpanossa:

Puheenjohtajana Sylvi Katajainen, varapuheenjohtajana Rauha Ruohonen sekä jäsenenä Vieno Björkman, Greta Bäckman, Hilka Käppi, Rakel Matvejeff, Elli Mikkola, Sinikka Tuominen, Kerttu Vainio ja Kirsti Vanhanen. Naisjaoston sihteerinä on ollut Helvi Raatikainen.

Naisjaosto on kertomusvuoden aikana pitänyt 9 kokousta.

Toimitsija Vieno Hämäläinen on huolehtinut naisjaostojen työstä. Uutena naistoimitsijana on touko- kuun 17. päivästä 1965 lähtien ollut Tuulikki Haro, joka on osallistunut naisjaostojen työn suunnitteluun ja ohjaukseen.

Vuonna 1964 SAK:n työvaliokunnan valitseman nuorisovaliokunnan työ on kertomusvuonna ollut hyvin monitahoista. Käytännöllisen kurssi- ja koulutustoiminnan ohella valio- kunta toimeenpani maassamme VAKL:n aloitteesta nuorten työnte-

kijäin yhteiskunnallista ja kulttuu- rikasvatusta sekä vapaa-ajan käyt- töä koskevan tutkimuksen, teki esi- tyksen sosiaaliministeriölle nuorten työsuojelun tehostamisesta ja am- mattientarkastuslain uudistamisesta sekä esityksen SAK:n valtuuston kokoukselle samapalkkaisuuden to- teuttamista myös nuorten osalta.

Nuorisotoiminnan organisaation kehittäminen muodosti erään toi- minta-alueen. SAK:n valtuuston tehtyä valiokunnan esityksestä pää- töksen ammattiliittojen nuorisojaos- tojen perustamisesta päästiin orga- nisaatiokysymyksessä jälleen askel eteenpäin. Vuoden päättyessä oli kuudessa liitossa toimiva nuoriso- jaosto, ja viisi liittoa oli nimennyt erityisen nuorisosihteerin hoita- maan alan kysymyksiä oman toi- mensa ohella. Ammatillisten paikall- isjärjestöjen yhteydessä oli toimin- nassa viisitoista nuorisojaostoa.

Nuorisovaliokunta

Nuorisovaliokuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana Uno Nokelainen ja varapuheenjohtajana Teuvo Hon- kanen sekä muina jäseninä Karl Eriksson, Aulis Ojala, Reima Mänt- täri, Risto Sainio, Juhani Hietanen, Lauri Kuivanen, Matti Ojala, Viljo Järvinen, Antero Mäki, Eino Sailas,

Tauno Salama, Kaarlo Hautakangas, Onni Andersson ja Vieno Björkman. Valiokunnan sihteerinä toimi Teuvo Honkanen 28.2. asti ja 1.3. lähtien Veikko Behm, jonka SAK:n työvaliokunta palkkasi nuorisotoimiesijaksi.

Valiokunnan apueliminä toimivat työ-, työehtosopimus- ja lakijaosto sekä ohjelmatoimikunta. Työjaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Teuvo Honkanen, jäsenenä Antero Mäki, Tauno Salama, Juhani Hietanen (1.9. asti) ja Pekka Heinonen 1.9. alkaen. Työehtosopimusjaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Eino Sailas, jäsenenä Viljo Järvinen ja Lauri Kuivanen. Lakijaostoon ovat kuuluneet puheenjohtajana Risto Sainio, jäsenenä Kaarlo Hautakangas, Antero Mäki ja Kauko Liukkonen. Ohjelmatoimikuntaan ovat kuuluneet puheenjohtajana Teuvo Honkanen, jäsenenä Aulis Ojala, Vieno Björkman, Reima Mänttari ja Matti Ojala, Opintojaostoon, joka perustettiin 1.9., ovat kuuluneet puheenjohtajana Juhani Hietanen, jäsenenä Vieno Björkman, Veikko Behm, Tuulikki Haro ja Sulo Hentula.

Toimintatapahtumia

Ammattiyhdistysnuorten alueellisille neuvottelupäiville, joita järjestettiin viikonlopputilaisuuksina maaliskuuhuhtikuun aikana Kiljavalla, Karhulassa, Tampereella, Haukiputaalla, Mikkelissä ja Turussa, osallistui 204 osanottajaa. Tilaisuuksien ohjelmaan sisältyi mm. ajankohtaiset toiminnalliset tapahtumat ja organisaatiokysymykset sekä toiminnan tunnetuksi tekeminen. Alustajina toimivat valiokunnan jäsenet ja SAK:n piiriasiamiehet.

Kevätkauden ohjelmaan kuuluneet perinteelliset retkeilypäivät järjestettiin Ammattiyhdistysopistossa Kiljavalla 16—17. 4. Retkeilypäiville osallistui 70 ammattiyhdistysnuorta eri puolilta maata. Päivien luennoitsijoina toimivat Olavi Saarinen,

Erkki Ikäheimonen, Frans Saastamoinen, Antero Mäki ja Veikko Behm.

Huomattavimman toiminnallisen tapahtuman muodosti järjestyksessään neljäs ammattiyhdistysnuorten leiri, joka järjestettiin erämaaleirinä Kuusamossa. Kansanurheilun Keskusliiton omistamalla alueella 11—18.7. välisenä aikana. Monipuoliseen leiriohjelmiaan kuului erikoisuutena opiskelu, jonka tuloksena 342 leirille osallistunutta nuorta suoritti TSL:n välityksellä Kiljavan Ammattiyhdistysopiston kesäkoulun valmistavan kirjekurssin.

Ensimmäiselle nuorisokurssille, joka järjestettiin Ammattiyhdistysopistossa Kiljavalla 29.8.—4.9. välisenä aikana, osallistui 13 osanottajaa neljästä eri liitosta.

Syyskauden päätteeksi vietetyn nuorisoviikon aikana järjestettiin Tampereella, Turussa, Varkaudessa, Jyväskylässä, Helsingissä, Oulussa, Vaasassa ja Lappeenrannassa tiedotustilaisuudet, joissa oli mukana 247 osanottajaa. Tilaisuuksissa käsiteltiin alustusten pohjalta nuoria koskevia työehtospinymyskysymyksiä ja tulevia toimintatapahtumia.

Valiokunnan toimesta järjestettiin kertomusvuoden aikana yhteensä 17 tilaisuutta, joihin osallistui 876 osanottajaa. Myös eri ammattiliittojen ja paikallisjärjestöjen nuorisojaostot järjestivät nuorille tarkoitettuja kurseja sekä retkeily- ja neuvottelupäiviä.

Edustukset

SAK:n edustajana oli nuorten työsuojelulakikomiteassa Antero Mäki ja nuorisosäästämis-toimikunnassa Veikko Behm.

SAK:n nuorisovaltuuskuntaan, joka suoritti matkan Neuvostoliittoon 19.11.—4.12. välisenä aikana, kuuluivat Teuvo Honkanen, Antero Mäki, Tauno Salama, Veijo Juntunen ja Veikko Behm.

Valtuuskunnan matkan jälkeen Teuvo Honkanen luennoi Odessassa ja Moskovassa.

Työehto- ja sosiaalipoliittiset kysymykset

1. Työehtosopimustoiminta

Työehtosopimustoiminnan kannalta asiaa tarkastellen oli kertomusvuosi varsin rauhallinen. Vuoden 1964 tammikuussa solmitut kaksivuotiset työehtosopimukset olivat voimassa vielä kertomusvuoden aikana, eikä sopimuskauden päättymiselle tavanomaisia alkuvuoden työehtosopimuskiireitä ollut. Palkkoja korotettiin tammikuun alussa R-sopimuksen edellyttämät 3,8 %p.

Siirtyminen miesten ja naisten samapalkkaisuuteen suoritettiin muodollisesti loppuun melkein kaikilla työaloilla yhdistämällä työehtosopimuksissa miesten ja naisten erilliset palkkataulukot yhdeksi yhteiseksi palkkataulukoksi. Vaikka tämä yhdistäminen tapahtuikin lisäämällä yleensä miesten palkkataulun alapäähän yksi tai kaksi uutta palkkaryhmää, merkitsi tämä useissa tapauksissa naisille jonkin verran suurempaa palkankorotusta kuin miehille. Sopimusta samapalkkaisuudesta ei kuitenkaan syntynyt vaatetusteollisuudessa eikä Nahka-, jalkine- ja Kumityöväen Liiton sopimuspiiriin kuuluvassa teollisuudessa. Syynä olivat erimielisyydet työntekijäin sijoittamisesta palkkaryhmiin.

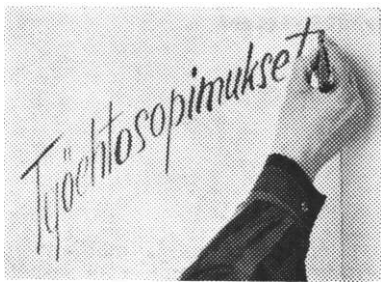
Valmistautuminen uudelle kierrokselle aloitettiin jo hyvissä ajoin, sillä perusteet piti rakentaa tukeviksi seuraavalle kierrokselle lähdetäessä. Tammikuun 26 päivänä käsiteltiin työvaliokunnassa ensimmäisen kerran seuraavan sopimuskierroksen asioita ja tällöin kehoitettiin puheenjohtajan suulla jäsenliittoja valmistautumaan syksyllä alkavaa

neuvottelukierrosta silmälläpitäen suorittamalla tutkimuksia ja laskelmia vaatimusten pohjaksi. Erikoista huomita kiinnitettiin jo tuossa vaiheessa siihen, että kirjapalkkoja saataisiin korotettua lähemmäksi käytännön ansiotasoa.

Valmistautumisvaiheeseen kuului tietenkin myös liittojen johtohenkilöiden tapaaminen näissä merkeissä. Ensimmäinen yhteinen palaveri pidettiin toukokuun 13—15 päivinä Tampereella. Tässä neuvottelukoukussa käsiteltiin työehtosopimusten uudistamiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Tärkeimmäksi tavoitteeksi asetettiin palkansaajain reaaliansiotason korottaminen kiinnittäen tämän ohella huomiota myös palkkarakenteen yksinkertaistamiseen pitäen erittäin tärkeänä palkkauksessa jälkeen jääneiden alojen, kuten maaseudun työntekijien ja valtion työvirastojen palveluksessa olevien työntekijäin palkkojen ja työehtojen tuntuvampaa parantamista.

Kesäkuun 20 päivänä kokoontunut valtuuston kokous käsiteli työehtosopimus-kysymyksiä perusteellisesti ja lausui päätöksessään, että valtuusto kehottaa työvaliokuntaa toimimaan vuoden loppupuoliskon työehtosopimusneuvotteluja silmälläpitäen siten, että

1. keskusjärjestöjen välisissä neuvotteluissa on pyrittävä löytämään keskitetyn sopimusratkaisun päälinjat ja neuvottelut on saatettava päätökseen hyvissä ajoin ennen vuoden vaihteessa päättyvien työehtosopimusten irtisanomisaikaa,
2. työvaliokunta varautuu valtuus-

ton koollekutsumiseen edellämainittujen neuvottelujen päätyttyä ja, että

3. työvaliokunta kutsuu tarpeen vaatiessa jäsenliittojen neuvottelutalouksia yhteisen menettelytapalinjan löytämiseksi.

Myös valtuuston kokouksen antamassa julkilausumassa kiinnitettiin huomiota syksyn työehtosopimuskierrukseen ja lausuttiin seuraavaa:

1. Kuluvan vuoden lopulla suoritetaan jälleen työehtosopimusneuvottelut. SAK:n valtuusto asettaa neuvottelujen keskeisimmäksi tavoitteeksi palkansaajain aikaisempaa suuremman reaaliansioiden nostamisen. Kun ohjepalkkojen ja käytännössä maksettujen palkkojen ero on viime vuosina päässyt huomattavasti kasvamaan on sopimusneuvotteluissa kiinnitettävä erityistä huomiota ohje- ja aikapalkkojen korottamiseen. Niin ikään palkkamääräysten yksinkertaistaminen ja erilaisten lisien yhdistäminen peruspalkkoihin sisältyvät tavoitteisiin seuraavissa sopimusneuvotteluissa. Erityisesti valtuusto kiinnittää huomiota palkkauksessa jälkeenjääneiden alojen, kuten maaseudun työnantajain ja valtion virastojen palveluksessa olevien sekä nuorten työntekijäin palkkojen jälkeenjääneisyyden poistamiseen ja työehtojen parantamiseen.

SAK:n valtuusto kehottaa työvaliokuntaa yhdessä jäsenliittojen

kanssa hyvissä ajoin ennen sopimusten irtisanomista perusteellisesti selvittämään mitä edellytyksiä on olemassa joko keskusliiton johdolla tai liittojen yhteistoiminnalla keskitetyn sopimusratkaisun aikaansaamiseen ja tarpeen niin vaatiessa kutsumaan valtuuston koolle lopullisesti asiasta päättämään.

Myös laajempaan yhteistoimintaan työehtosopimusten merkeissä kiinnitettiin huomiota jo valtuuston kokouksessa. Voimien kokoamisen välttämättömyyteen kiinnitettiin huomiota ja julkilausuman lopussa lausutaan, että

valtuusto pitää ensimmäisenä tärkeimpänä tavoitteena yhteisesiintymistä edessä olevissa työehtosopimusneuvotteluissa yhteisen, edeltäkin laaditun suunnitelman mukaisesti.

Edellämainittuun valtuuston päätökseen perustuen päätti työvaliokunta syyskuun 27 päivänä pitämässään kokouksessa esittää Suomen Ammattijärjestölle sekä keskusjärjestöjen ulkopuolella oleville liitoille ja TVK:lle neuvotteluja yhtenäisen esiintymisen aikaansaamiseksi edessäolevissa neuvotteluissa.

Samassa työvaliokunnan kokouksessa puheenjohtaja antoi selostuksen myös ensimmäisestä neuvottelukosketuksesta työnantajapuolen kanssa, joka oli tapahtunut syyskuun 24 päivänä, luonnehtien kosketusta lähinnä tunnusteluluontoiseksi sopimuksiin liittyvistä periaatteista käydyksi keskusteluksi.

Kaiken varalta kehoitettiin jäsenliittoja valmistautumaan työehtosopimusten irtisanomiseen ja kiinnittämään huomiota muutosesityksiä tehtäessä seuraaviin seikkoihin:

Indeksiehdon aikaansaamiseen, käytännön ansioiden ja sopimuspalkkojen välisen eron kaventamiseen sopimuspalkkoja huomattavasti korottamalla, nuorten työntekijäin ja oppilaiden palkkojen huomattavaan korottamiseen, elinkustannusten nousun

aiheuttaman jälkeenjääneisyyden kompensoimiseen, työn tuottavuuden nousun perusteella vaadittavaan palkankorotukseen sekä verotuksen progressiivisuuden vaikutukseen palkkojen korotusta pienentävänä tekijänä.

Myös työajan lyhentämiseen, irtisanomissuojan aikaansaamiseen ja luottamusmiehen aseman turvaamiseen kiinnitettiin huomiota sekä kiirehdiin liitoilta pyydettyä lausuntoa työehtosopimustavoitteista.

Paikkajaosten kutsusta kokoontuivat liittojen edustajat Kiljavan Ammattiyhdistysopistolle 2. 10. Tässä neuvottelussa etsittiin yhteisiä tavoitteita peruspalkkojen korottamiseksi, palkkarakenteen yksinkertaistamiseksi sekä erillisten lisien ja sosiaalisten vaatimusten yhtenäistämiseksi.

SAK:n esittämän kutsun perusteella kokoontuivat SAK:n, TVK:n, KTV:n, Liikelaiton ja VY:n edustajat lokakuun 6 päivänä yhteiseen neuvotteluun, missä todettiin yhteisolevissa työehtosopimusneuvotteluissa. SAJ:n edustajat eivät katsooneet tarpeelliseksi osallistua tähän ammattiyhdistysväen parlamenttiin saamastaan kutsusta huolimatta.

Kokouksessa asetettiin yhteinen toimikunta laatimaan taloudellisia selvityksiä hinnoissa ja palkoissa tapahtuneesta kehityksestä kahden viime vuoden aikana sekä määrittelemään tältä pohjalta palkkausta koskevat tavoitteet.

Lokakuun 11 päivänä pidetyssä työvaliokunnan kokouksessa annettiin SAK:n neuvottelukunnalle ohjeeksi selvittää ensisijaisesti vastapuolen suhtautuminen indeksiehtoon, lyhennetyn työajan korvaamiseen ja mahdollisuuksiin minimikorotusten saamiseksi palkkoihin siten, että ne eivät muodostuisi myös maksimikorotuksiksi. Puheenjohtajan ilmoituksen mukaan ei sopimusten irtisanomisen yhteydessä myöskään tarvinnut jättää palkkojen korotusta koskevaa esitystä vaan voitiin tämä kohta jättää avoimeksi.

Työehtosopimuskysymyksissä yhteistoimintaan pyrkivien järjestöjen lokakuun 6 päivän kokouksessa asettama taloudellista kehitystä viime vuosina tutkinut kolmen miehen jaosto jätti työvaliokunnalle alustavan esityksensä neuvotteluissa esitettävistä palkkavaatimuksista. Esityksessä kiinnitettiin huomiota oikeudenmukaisen osuuden saamiseen työn tuottavuudessa tapahtuneen kehityksen perusteella, työajan lyhentämisestä aiheutuvan ansioiden alenemisen hyvittämiseen, indeksiehdon sisällyttämistä työehtosopimuksiin. Käsitellessään esitystä työvaliokunnan jäsenet kiinnittivät huomiota ohjepalkkojen huomattavaan korotukseen ja pennimääräiseen vähimmäiskorotukseen.

Työehtosopimusneuvotteluissa esitettävät palkkausta koskevat tavoitteet lyötiin lopullisesti lukkoon lokakuun 26 päivänä pidetyssä työvaliokunnan kokouksessa. Vaatimukset, jotka päätettiin vakiintuneen tavan mukaan julkaista vasta sen jälkeen, kun ne esitetään vastapuolelle sisälsivät seuraavaa:

Huomioonottaen työn tuottavuuden nousun ja toisaalta työajan lyhentämisen vaikutuksen ansioiden korotetaan palkkoja vuonna 1966 1.1. alkaen 6%:lla, kuitenkin vähintään 20 p. tunnilta.

Mikäli elinkustannusindeksi kuluvan vuoden aikana ei nouse pistelukuun 182, jolloin työehtosopimuksilla sovittu 13 pennin korotus astuisi voimaan tämän vuoden puolella on indeksin pisteraja 182 säilytettävä sopimuksissa edelleen voimassa samoin kuin siihen liittyvä 13 pennin korotus.

Indeksin noustessa pistelukuun 186 korvataan erotus pisteluvusta 182 pistelukuun 186 siten, että maksettuja tuntipalkkoja korotetaan 2 pennillä pisteeltä. Jos indeksi nousee 190 pisteeseen indeksin nousu korvataan samalla perusteella.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto pitää välttämättömänä, että nykyisin sopimuksissa olevia ohjetuntipalkkoja korotetaan soveltamalla mahdollisten jo maksettujen lisien yhdistämistä ohjepalkkaan sekä urakkavaltaisilla aloilla siirtämällä osa urakkavoitosta ohjepalkkoihin. Sellaisilla aloilla, joissa käytännön ansiotasoa on jäänyt alhaisemmaksi muiden alojen ansiotasoa on ohjepalkkoja korotettava erillisellä pennimääräisellä lisällä.

Samassa yhteydessä päätettiin pyytää Valtion Työntekijäin Neuvottelukunnalta selvitys valtion työntekijäin palkkatason jälkeenjääneisyydestä tarkoituksella tehdä tältä pohjalta esitys valtiovalle sen palveluksessa olevien työntekijäin palkkojen järjestelystä samanaikaisesti kun palkkojen korotuksesta sovietaan työmarkkinajärjestöjen kesken.

Lokakuun 29 päivänä jätettiin SAK:n laatima esitys Suomen Työnantajain Keskusliitolle. STK katsoi SAK:n esityksen kuitenkin olevan liian raskasta purtavaa ja totesi, että tältä pohjalta ei keskusteluja työehtosopimusten uudistamiseksi voitaisi ajatellakaan perustellen kantaansa varsin yleisillä termeillä sopimusesityksen rahanarvoa ja kilpailukykyä heikentävästä vaikutuksesta. Tähän kohtaamiseen päättyivät keskusliittojen väliset yritykset keskitetyn ratkaisun aikaansaamiseksi ja neuvottelut siirtyivät liittotasolle.

Edistymistä ei sitkeistä yrityksistä huolimatta tapahtunut tälläkään tasolla ja kun työehtosopimusneuvottelut jätettiin joulukuun 3 päivänä työvaliokunnan kokouksessa puna-roitiin, päätettiin jäsenliittojen puheenjohtajat ja sihteerit kutsua TES-kysymyksiä käsittelevään neuvottelukokoukseen joulukuun 28 päivänä.

Puheenjohtajat ja sihteerit koontuivatkin joulun jälkeen jälleen käsittelemään työehtosopimusneuvotteluita. Mitään merkittävää ei liit-

tojen välisissä neuvotteluissa ollut joulukuun aikana tapahtunut ja tilanne alkoi uhkaavasti kiristyä, kuten kokouksen antamasta julkilausumasta selviää:

"Tarkastellessaan nykyistä tilannetta kokous toteaa, että tähänastiset työehtosopimusneuvottelut eivät ole johtaneet tulokseen ja sopimusten uudistaminen uhkaa viivästyä. Hallituksen toimesta eduskunnalle jätetyssä talouspoliittisessa esityksellä kolmen prosentin palkankorotuslinjalla vaikeutettiin ennakkolta työehtosopimusneuvotteluja.

Tähänastisissa neuvotteluissa SAK:n ja muiden "sopujärjestöjen" suosittelemat liittojen ehdotukset perustuvat tuottavuuden kehitykseen ja yleisestä talouspolitiikasta tehtyihin asiallisiin arvioihin. Kokemuksesta on voitu todeta, etteivät SAK:n liittojen tekemät palkkaratkaisut ole antaneet aihetta hintojen korotuksiin eivätkä ole olleet syynä inflatoriseen kehitykseen.

Kokous pitää tarkoituksenmukaisena, että lähipäivinä käytävät liittojen väliset neuvottelut päätetään ellei työnantajien kannanotoissa tapahdu perusteellista muutosta. Koska neuvottelujen mahdollinen katkeaminen aiheuttaa uuden tilanteen, kokous kehottaa SAK:n työvaliokuntaa kiinnittämään huomiota tehostettuihin toimenpiteisiin, joihin liittyy jäsenliittojen ja "sopujärjestöjen" yhteistoiminta.

Aikaisempaa laajemmalta pohjalta muodostuneiden koko palkankorotusesitysten toteuttaminen edellyttää järjestöllisen voiman lujittamista ja paikallisen yhteistoiminnan kehittämistä.

Neuvottelukokous pitää välttämättömänä, että jäsenistön piirissä seurataan valppaasti tilanteen kehitystä ja valmistaudutaan toimimaan kaikkien palkansaajain yhteisten etujen puolesta."

Sopimuskysymyksiä ei pystytty ratkaisemaan kertomusvuoden aikana, vaan siirtyivät neuvottelut vuoden 1966 puolelle.

2. Työriidat

SAK:n työvaliokunta myönsi kertomusvuoden aikana 8 työtaistelulupaa.

Sosiaalisen tutkimustoimiston laatiman tilaston mukaan menetettiin kertomusvuoden aikana sattuneissa 29 työnseisauksessa 16.047 työpäivää. Työnseisaukset koskivat 47 työnantajaa ja osallistui niihin 6.959 työntekijää. Työtaisteluihin osallistuneiden työntekijöiden lukumäärä oli korkeimmillaan helmikuussa. Menetettyjä työpäiviä kertyi eniten elokuussa.

SAK:n jäsenliittojen v. 1965voimassaolevien työehtosopimusten lukumäärä

Liitto	Työehtosop.		Sopimuspöytäk.	
	Maan käsitt.	Paikall.	Maan käsitt.	Paikall.
Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto ry.	17	—	2	5
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto ry.	15	15	1	3
Suomen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto ry.	3	11	3	—
Suomen Ilmakuljetus Unioni ry.	1	—	2	—
Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto ry.	1	4	—	—
Kunnallis- ja sairaala-alojen työntekijäin liitto ry.	—	11	—	—
Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto ry.	3	2	—	8
Suomen Maaseututyöväen Liitto ry. ...	7	15	3	2
Suomen Mekanikkojen Liitto ry.	5	3	1	11
Suomen Metallityöväen Liitto ry.	25	11	—	19
Suomen Muurarien Liitto ry.	2	—	4	—
Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto ry.	7	—	—	4
Suomen Paperiteollisuudentyöntekijäin Liitto ry.	3	15	3	4
Puutyöväenliitto ry.	4	3	1	20
Suomen Rakennustyöläisten Liitto ry.	14	5	5	7
Suomen Rautatieläisten Liitto ry.	1	2	—	—
Satamatyöntekijäin Liitto ry.	2	—	—	—
Suomen Sukeltajain Liitto ry.	1	—	—	—
Toimittajaliitto ry.	—	1	—	—
Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto ry.	1	—	—	—
Tekstiilityöväen Liitto ry.	2	6	—	2
Suomen Työläisliitto ry.	10	15	1	10
Valtion Virkailijain Liitto ry.	1	—	—	—
Yleinen Lehtimiesliitto ry.	1	—	1	—
Yhteensä	126	119	27	95

3. Työllisyyspoliittiset toimenpiteet

Työväilytöistojen antamiin tietoihin perustuvien tilastojen mukaan aloitettiin vuosi 1965 työllisyyden kannalta asiaa tarkastellen hieinan valoisammassa merkeissä kuin edellinen. Työttömiksi ilmoittautuneiden työnhakijain lukumäärä oli muutamia satoja alhaisempi ja avoimia työpaikkoja muutama sata enemmän kuin vuoden 1964 alkaessa. Tilanne ei kuitenkaan jatkunut näin valoisena maaliskuun puoliväliä pitemmälle, sillä maaliskuuhuhtikuun vaihteen numerotiedot kertovat työtä vailla olleita työnhakijoita olleen enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Talvityöttömyys oli vaikeinta rakennustoiminnan piirissä. Tällä alalla vaikuttivat työllisyyteen kausiluonteisten tekijöitten ohella erittäin voimakkaasti myös rakennustoiminnan koneellistuminen ja elementtirakentamisen yleistyminen.

Teollisuudessa ovat työttömyydestä joutuneet eniten kärsimään tekstiili- ja kenkäteollisuuden palveluksessa olevat. Työntekijäin irtisanomiset, palkattomat pakkolomat ja vajaat työviikot ovat kuuluneet ajan kuvaan näillä teollisuudenaloilla. Pääasiallisina syinä näiden alojen heikkoon työllisyyteen voidaan pitää tuontitullinen alentuessa voimistuvaa ulkomaista kilpailua, joka pakottaa kotimarkkinateollisuuden yritykset voimaperäiseen rationalisointiin ja entistä tehokkaampien koneiden ja työmenetelmien käyttöön kilpailukyyn säilyttämiseksi. Oma osuutensa työllisyysvaikeuksien syntymiseen on ollut kulutuskykyistä kysyntää heikentävällä talouspolitiikalla.

Vaikeimmassa asemassa ovat olleet ammattitaidottomat ja erikoisesti ammattitaitoa vailla olevat naiset. Ammattitaitoisesta, pitkän työkokemuksen omaavasta miestyövoimasta on sen sijaan ollut ajoit-

tain jopa puutetta. Viimemainittu koskee erikoisesti metalliteollisuutta,

Huolestuneina työllisyystilanteen kehittymisestä erikoisesti Pohjois-Suomen osalta voimalaitosrakennustöiden päättyessä kääntyi SAK:n, Metallityöväen Liiton, Rakennustyöläisten Liiton ja Auto- ja Kuljetustyöväen Liiton yhteinen neuvottelukunta valtioneuvoston puoleen seuraavalla kirjelmällä:

"Huolestuneina voimalaitos-rakennusalan työllisyyden uhkaavasta heikkenemisestä on Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton, Suomen Metallityöväen Liiton, Suomen Rakennustyöläisten Liiton sekä Auto- ja Kuljetustyöväen Liiton yhteinen neuvottelukunta päättänyt kääntyä Valtioneuvoston puoleen asian saattamiseksi asianomaisten ministeriöiden käsiteltäväksi. Erityisesti haluamme kiinnittää huomiotanne seuraaviin näkökohtiin:

Voimalaitosrakennustyöt Pohjois-Suomen vesistöalueilla ovat jo vuosikymmenien ajan vaikuttaneet ratkaisevasti alueen työllisyyteen sekä taloudelliseen kehitykseen. Rakenteilla olevien voimalaitosten valmistuessa ja kun uusia työkohteita ei tällä alalla ole näköpiirissä, on tilanne nopeasti kääntynyt huolestuttavaan suuntaan.

Työt rakenteilla olevissa voimalaitoksissa, Tuuloman voimalaitos mukaan luettuna, ovat loppumassa, mistä johtuen jo tulevan syksyn aikana tulee vapautumaan huomattava työvoimamäärä, arviolta noin 2.000 työntekijää. Alan ammattitaitoista työvoimaa on töiden vähentymisen ja loppumisen vuoksi jouduttu jo tähän mennessä irtisanomaan huomattavia määriä, minkä vuoksi tilannetta koko Pohjois-Suomen työllisyysnäköymien kannalta on pidettävä erittäin huolestuttavana. Tämän vuoksi olisi ne voimalaitosrakennustyöt Joista suunnitellut ovat valmiina, välittömästi aloitettava.

Voimalaitosrakennustöiden tarkoituksena on työllisyysnäkökohtien li-

säksi turvata maamme energiantarve. Katsomme tässä yhteydessä aiheelliseksi viitata mm. Suomen Vesivoimayhdistyksen toimesta valtiovalle tehtyihin esityksiin, joissa kiinnitetään huomiota voimalalouden joustavaan ja kansantaloudellisesti edullisimmin vesivoimalaitoksia rakentamalla turvata maan jatkuvasti kasvava sähköenergian tarve.

Käsityksemme mukaan voimalaloulemme sähköenergiatarpeen tyydyttäminen laiminlyödään, jos päätetään voimalalaitosten rakentaminen Pohjois-Suomessa pysähtymään. Mm. on Vanttauskosken jo rakennusluvan saaneen voimalalaitoksen rakennustyö saamiemme tietojen mukaan siirretty aloitettavaksi vasta vuoden 1967 tammikuussa.

Koska edellä todetusta on ollut huomattavaa haittaa koko Pohjois-suomen taloudelliselle kehitykselle sekä ennen muuta ratkaiseva osuus alueen työllisyyden voimakkaalle heikkenemiselle esitämme kunnioittavasti, että valtiovallan taholla ryhdyttäisiin kiireellisesti toimenpiteisiin laadittujen vesivoimalalaitosrakennussuunnitelmien toteuttamiseksi ja ajoittamiseksi siten, että alan ja Pohjois-Suomen työllisyys voidaan turvata kansantaloudellisesti edullisimmalla tavalla."

Huhtikuun 14 päivänä kävi keskusliiton lähetystö puheenjohtaja Vihtori Rantasen johdolla pääministeri Johannes Virolaisen ja toisen kulkulalaitosministerin Esa Timosen puheilla työllisyysasioissa jättäen heille valtioneuvostolle osoitetun kirjelmän, missä esitetään toimenpiteisiin ryhtymistä työllisyyslilanteen kohentamiseksi. Kirjelmä kuului seuraavasti:

"Siitä huolimatta, että maassamme viime vuonna vallitsivat melkoisen hyvät taloudelliset suhdanteet, jotka vielä jatkuvat ja odotetaan jatkuvan lähitulevaisuudessaakin, työllisyyslilanteen kehitys on pysynyt varsin epätydyttävänä. Hallitus toteakin eduskunnalle annetussa vuo-

den 1965 lisämenoarvioesityksensä perusteluissa, että työllisyyslilanne on kuluvan vuoden aikana ollut vaikeampi kuin talvella 1964. Tästä huolimatta hallitus on antanut ohjeita työllisyyden tasoiittamiseksi järjestettyjen töiden pysäyttämises-tä. Hallituksen ohjeiden mukaisesti sanotuilta työmailta onkin irtisanotu työntekijöitä jo kuluvan huhtikuun aikana ja saamiemme tietojen mukaan irtisanomisia tullaan kuluvan kuun ja ensi kuun alussa edelleen jatkamaan. Mikäli näin menettellään joutuvat kymmenettuhannet työntekijät työttömiksi, sillä ei ole edes todennäköistä, että työvoiman kysyntä yksityisellä sektorilla ainakaan vielä kevään kuluessa muodostuu läheskään tarjontaa vastavaksi. Tällöin työtä vaille jääneet joutuvat uudelleen hakeutumaan työvoimaviranomaisen kortistoihin ja mikäli heille ei voida osoittaa työtä, työttömyyskorvauksen varaan.

Työllisyyslilannetta tulee vielä vaikeuttamaan se, että eduskunnan hyväksymän lain mukaan vakinaisessa palveluksessa olevat asevelvolliset lomautetaan — osa on jo lomautettukin — ennen varsinaisen palvelusajan päättymistä. Näistä tosin osa voi sijoittua entisiin työpaikoihinsa, mutta tällaista mahdollisuutta ei ole läheskään kaikilla ja kun yksityisellä sektorilla ei ole tarjottavana työtä, joutuvat hekin työtä saadakseen turvautumaan työvoimaviranomaisiin.

Vaikeaan työllisyyslilanteeseen kiinnittävät työväenpuolueiden eduskuntaryhmiin kuuluvat kansanedustajat huomiota eduskunnassa tapahtuneen lisämenoarvion käsittelyn yhteydessä. Yhtyen heidän esittämisiin näkökohtiin keskusliittomme haluaa korostaa palkkatyöntekijäin keskuudessa vallitsevaa vakavaa le-vottomuutta nykyisen työllisyyslilanteen ja sen erittäin huolestuttavalta näyttävän kehityksen johdosta. Samalla on aiheellista kysyä, miten valtiovallalta aikoo hoitaa työllisyyden suhdanteiden heikentyessä,

kun sitä ©i pystytä hoitamaan tyydyttävästi edes hyvien suhdanteiden vallitessa,

Kuten edellä on todettu, kevään tultakaan työllisyystilanteessa ei ole havaittavissa paranemisen merkkejä. Tämän vuoksi on käsittämätöntä, että valtio, jolle ty  llisyytlaki asettaa velvoituksen keskittää investointiluontoiset työnsä työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa esiintyvien vaihtelujen tasoittamiseksi niin   aikoina suoritettaviksi, jolloin esiintyy ty  t  t  myyt  , aikoo keskeyttää huhti  toukokuun aikana työllisyyden ylläpitämiseksi järjestetyt työt.

Ty  llisyystilannettamme voitaisiin huomattavasti parantaa aloittamalla ne maantiety  t, joita varten maamme on saanut suurehkon lainan Maailmanpankilta. Tätä lainaa, saamiemme tietojen mukaan, kuitenkin ei ole vielä nostettu. Lainaeh-tojen edellyttämien töiden käynnistäminen tarjoaisi runsaasti uusia työtilaisuuksia ja lainan nostaminen olisi omiaan helpottamaan yleistä rahoitustilannettamme ja sitä tietä erityisesti rakennusalan heikkoa työllisyystilannetta.

T  ysty  llisyyden ylläpitäminen katsotaan nykyisin olevan jokaisen valtion sekä kansallinen että kansainvälinen velvollisuus. Tämä pätee erikoisesti ulkomaankaupastaan ja lainansaantimahdollisuuksistaan riippuvaisen maamme kohdalla. Näin ollen on luonnollista, että Suomikin tukee täystyöllisyyden toteuttamispyrkimyksi   kansainvälisissäkin puitteissa ja täten myös niitä pyrkimyksiä, jotka tähtäävät maamme vientitavaroiden menekin turvaamiseen. Tämän vuoksi keskusliittomme toivoo, että hallitus viipymättä ryhtyy toimenpiteisiin Kansainvälisen Työjärjestön vuonna 1964 hyväksymän ty  llisyyssopimuksen ratifioimiseksi sekä samassa yhteydessä hyväksytyn ty  llisyysspoliittisen suosituksen ratifioimiseksi soveltuvin osin maassamme noudatettavaksi.

Edellä sanotun perusteella keskusliittomme kunnioittaen esittää, että hallitus

-    viivytt  lem  tt   peruuttaa työllisyyden tasoittamiseksi käyntiin pantujen työmaiden sulkemisp   t  kset kaikissa niissä tapauksissa, joissa töiden jatkaminen on työllisyystilanteen vaatima ja ottamalla huomioon erityisesti rakennusalan työllisyystilanteen, myöntää riittävästi m    r  hoja käynnissä olevien valtion rahoittamien rakennustöiden jatkamiseen myös tulevan kesän aikana;
-    ryhtyy toimenpiteisiin Maailmanpankin myöntämän lainan nostamiseksi ja siihen liittyvien rakennussuunnitelmien toteuttamiseksi;
-    ryhtyy toimenpiteisiin rahamarkkinoiden yleiseksi helpottamiseksi nimenomaan asuntorakennustuotannon laajentamista silmällä p  t  en; sekä
-    ryhtyy toimenpiteisiin Kansainvälisen Työjärjestön vuonna 1964 hyväksymän kansainvälisen ty  llisyyssopimuksen ja siihen liittyvän ty  llisyyssuosituksen ratifioimiseksi maamme oloihin soveltuvilta osilta."

Mielenkiintoisena, joskaan ei miellyttävänä kehitysilmi  n   on merkittävä muistiin, että ty  t  t  myyden esiintyminen ei ole ollut siinä määrin kausiluonteista kuin aikaisempina vuosina. Kehitys ei kuitenkaan ole tapahtunut myönteiseen suuntaan siten, että laajasta talvity  t  myydest   olisi päästy eroon, vaan siten, että kesälläkin, päinvastoin kuin aikaisempina vuosina, ty  t  mien ty  nhakijoitten lukumäärä pysyttelee sitkeästi 20.000 vaiheilla, eikä ty  t  t  myyskortistoja määrätietoista karsinnasta huolimatta voitu suikea parhaana kes  aikaanakaan. Tammikuun lopussa oli ty  t  mi   työnhakijoita rekisteröity 31.324, joka jäikin kevätkauden korkeimmaksi noteeraukseksi ja osoitti pientä kevenemist   tilanteessa vuotta aikaisempaan tilanteeseen verrattuna,

mutta maaliskuun puolivälistä lähtien ylitettiin edellisvuoden noteeraukset ja kesätyöttömyys muodostui vaikeammaksi kuin vuonna 1964. Alhaisimmat työtä vailla olevien numerot kirjoitettiin muistiin elokuun puolivälissä, jolloin heitä oli työnvälityksen kirjoissa 17.103. Lähinnä tasapainoa avoimena olevien työpaikkojen ja työtä vailla olevien työnhakijoiden välillä oltiin toukuun puolivälin tienoilla, jolloin avoimia työpaikkoja oli tarjolla 8.501 ja työttömiä työnhakijoita 17.464. Parhaankin tilanteen vallitessa oli jokaista avointa työpaikkaa kohti kaksi työtöntä työnhakijaa. Tilanne kiristyi vuoden loppua kohhti ja joulukuun lopussa oli työnvälityksen kirjoissa 36.620 työtöntä työnhakijaa ja avoimia työpaikkoja vain 3.848.

Aikaisempaa tapaa noudattaen pyydettiin keskusliiton taholta ammatillisia paikallisyjärjestöjä lausumaan käsityksensä työllisyystilanteen arvioidusta kehityksestä syys- ja talvikauden aikana w. 1965—1966. Tiedusteluun vastasi 50 paikallisyjärjestöä esittäen samalla ne työkohteet, jotka kullakin paikkakunnalla pitäisi saada työn alle työllisyystilanteen vaikeutuessa. Paikallisyjärjestöjen esittämiin arvioihin perustuen lähetettiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiaain osastolle syyskuun 6 päivänä keskusliiton lausunto, jonka mukaan liitettiin yhteenveto paikallisyjärjestöjen esittämistä työkohteista, Lausunto kokonaisuudessaan oli seuraavanlainen:

"Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön pyydettyä keskusliittomme lausuntoa työllisyystilanteen muodostumisesta tulevan syys- ja talvikauden aikana sekä työllisyyspolitiikassa noudatettavista suunta- viivoista ja tarvittavista toimenpiteistä työllisyysden ylläpitämiseksi, esitämme kunnioittaen seuraavaa:

Keskusliittomme jäsenliittojen ja paikallisyjärjestöjen antamista, paikallisten työvoima -ja kunnallisten

elinten antamiin tietoihin nojautuvista tilanneselvityksistä käy kiistatomaasti ilmi, että työllisyystilanteen kehitys tulevana syksynä ja talvena vaatii entistä tehokkaampia toimenpiteitä valtiovallan taholta tyydyttävän työllisyystilanteen turvaamiseksi. Joskin tilanne maan eri alueilla ja eri työaloilla vaihtelee, on ilmeistä, että tilanteen yleinen heikkeneminen tulevana talvena viimevuotiseen tilanteeseen verrattuna on varsin todennäköinen.

Oireellista tilanteelle on, että useilla teollisuuden aloilla työntekijävoimaa jatkuvasti vähennetään, samalla kuin toimihenkilöiden määrää jopa lisätään, ja että pakkolomautusten ja lyhennettyjen työviikkojen käyttö edelleen pysyy laajana. Työttömyys nimenomaan keski-ikäisten naisten keskuudessa on jatkuvasti kasvamassa ja uuden työn löytäminen tälle naistyövoimalle — edes uudelleen kouluttamisen tietä — tuntuu kohtaavan yhä kasvavia vaikeuksia. Sama koskee keski-ikäistä miestyövoimaa. Varsin vakava asianhaara on, että nuoren työvoiman sijoittaminen työelämään tuntuu nyt aiheuttavan kasvavia vaikeuksia. Vaikkakin tämä osaksi liittyy ammattikoulutusmahdollisuuksien riittämättömyydestä, on ilmeistä, ettei tilanne koske ainoastaan ammattitaidottomia. Useiden jäsenjärjestöjen lausunnoista ilmenee, ettei ammatinvalinnan ohjaus ole pystynyt turvaamaan ammattikoulutusta saaneillekaan työtä. Vain kuttaakin siltä, että olemme lähestymässä tilannetta, jolloin esiintyy vaikeuksia järjestää ammattikoulutuskurssien käyneillekään pysyviä työpaikkoja.

Etä näin on asianlaita ajankohdanaan, jolloin kansantaloudelliset yleistilastot osoittavat suhteellisen tyydyttävää kehitystä, vahvistaa keskusliittomme useamminkin esittämiä käsityksiä siitä, että tavanomaisen rakennetyöttömyyden lisäksi maamme talouselämässä tahtuneet rakennemuutokset ovat

aiheuttamassa lisää vaikeuksia työmarkkinoilla. Näitten tekijäin yhteisvaikutuksesta työllisyystilanne voi, suhdanteiden mahdollisesti tunnetuammin heikentyessä aiheuttaa suorastaan sietämätöntä työttömyyden laajenemista.

Palauttaen mieleen keskusliittomme valtioneuvostolle ja työvoimaviranomaisille viime vuoden syyskuun 4 päivänä tekemän esityksen, pyydämme kohteliaimmin saada esittää työllisyystilanteeseen vaikuttavat pääasialliset tekijät:

1. EFTA-sopimuksen puitteissa nyt tapahtuvat viimeiset tullialennukset, kohdistuvat monen kotimarkkinateollisuuden menekkiin ja työllisyyteen paljon raskaammin kuin aikaisemmat, korkeasta suojelutasosta lähteneet alennukset. Nimenomaan teollisuustilastot antavat tästä kehityksestä selvän kuvan. Kun monen muunkin maan kuin EFTA-maiden tuottajat, suurten pääomavarojen ja kartellisoitumisten ansiosta pystyvät tarjoamaan Suomen markkinoille yhtä kovaa kilpailua kuin EFTA-maiden tuottajat, kotimarkkinateollisuutemme joutuu itse asiassa puolustautumaan koko maailman suurtuotantoa vastaan.

2. Kiristyvän kilpailun välitöntä työllisyysvaikutusta lisää ratkaisevasti tosiasia, että se kohdistuu nimenomaan työvoimavoittoisia kulutustavarain tuotantoaloja vastaan, kun sitä vastoin kasvu — sikäli kuin se vielä tapahtuu — on yhä selvemmin siirtymässä pääomavoittoisten tuotannonhaarojen puolelle. Sen lisäksi, että tämä kehitys aiheuttaa entistä suurempia työllisyysvaikeuksia, se merkitsee myös sellaista tuotantomme koostumisen vinosuuntausta, joka vähentää mahdollisuuksia vaikuttaa kysynnän, tuotannon ja työllisyyden laajuuteen. Edelleen se merkitsee epärationaalista kansantalouden voimavarojen käyttöä. Maassa, missä työvoimaa on riittävästi tarjolla mutta pääomat niukat, ei pitäisi nopeassa

tahdissa siirtyä pääomavoittoiseen tuotantoon, ellei pääomamarkkinoita pystytä hoitamaan aivan toisella tavalla kuin mitä tähän asti on ollut asianlaita ja turvaamaan täys-työllisyyden samalla kuin pääomanosta lisätään.

3. Samaan ongelmaryhmään kuuluu eri aloilla tapahtuva kiihdytetty rationalisointi, jonka vaikutukset tuntuvat ei ainoastaan teollisuuden vaan myös rakennusalan, maa- ja metsätalouden sekä muiden tuotantoalojen piirissä. Väheksymättä sinänsä rationalisoinnin merkitystä, keskusliittomme kuitenkin tähden-tää, että eräänä sen edellytyksenä on sellainen aktiivinen työmarkkinapolitiikka, joka joustavasti pystyy sijoittamaan "ulosrationalisoidut" työntekijät, mm. uudelleen koulutuksen jälkeen uusiin, pysyviin ja elinkelpoisiin työpaikkoihin. Rationalisoinnin päätarkoituksenahan on lähinnä työvoiman säästäminen sellaisessa maassa tai sellaisella talousalueella, missä vallitsee työvoiman puutetta, mutta tuntuu siltä, että Suomessa pyritään kaavamaisesti matkimaan maita, joissa näin on asianlaita. Useimmiten viitataan tässä yhteydessä kustannusten alen-tamistarpeeseen. On kuitenkin kyseenalaista, merkitseekö viime analyyseissä, kalliin pääomanpanoksen suuri laajennus yleisesti katsoen tällaista kustannusten alennusta, jos myös otetaan huomioon sellaiset välilliset seuraukset kuin työttömyysmenojen, välittömien verojen ja välillisten hintaverojen vaikutukset.

4. Rationalisomisvahdin kiihtyes-sä ja tuotannon painopisteen siir-tyessä pääomapuolelle työn tuotta-vuus jatkuvasti pyrkii nousemaan reaali-palkkojen nousuun verrattuna. Eroa tuotantokyvyn ja kuluttajien ostovoiman välillä suurentaa sen li-säksi työllisyyden heikkeneminen. Työvoimavoittoinen kulutustavara-teollisuus joutuu näinollen yhtäikaa sekä suhteellisesti pienenevän koti-maisen kysynnän että yhä kiristyy-vän ulkolaisen kilpailun väliin ja

taantuminen jatkuu noiduttuna ympyränä. On myös ilmeistä, että kulutustavaratuotannon taantuessa tai polkiessa paikallaan investointitavaratuotannon menekkimahdollisuudet tältä osalta aikanaan vähenevät, jolloin tavoiteena olevalle uudelle pääomalle ilmaantuu kannattavien sijoituskohteiden puute omassa maassa, ja pääoman vienti kasvaa.

5. Saman kehityksen toinen puoli on jo 6 vuotta jatkunut maksutaseen kasvava alijäämäisyys ja valuuttavarannon supistus ulkomailta saaduista suurehkoista lainoista huolimatta. Kun maamme rahapolitiikka orjamaisesti seuraa klassillista kaavaa, jonka mukaan rahapolitiikka on kiinteästi sidottu valuuttavarantoon, ja saman klassillisen kaavan sekä tehtyjen kansainvälisten sopimusten meillä sovelletun tulkinnan mukaisesti ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, on ainoana ratkaisuna esitetty — ja noudatettu — kokonaiskysynnän vähentämispolitiikkaa kireän rahapolitiikan avulla. Tämän politiikan vaikutus esimerkiksi asuntotuotannon alalla, missä tuotannon kaikki reaaliset edellytykset — rakennusaineet — rakennusvoima ja asuntojen tarve — ovat omassa maassamme olemassa, on kaikkien tiedossa. Vähemmän huomiota on kuitenkin kiinnitetty siihen, että tämä politiikka on aiheuttanut ei vain vuokrien mutta myös verohintojen sekä sitä tietä kaikkien muitten hintojen ja kustannusten nousua, heikentäen siten mahdollisuuksia parantaa maksutasetta.

6. Kireä rahapolitiikka ei vaikuta supistavasti yksinomaan kulutukseen, työllisyyteen ja asunorakennustoimintaan, vaan myös tuotantoliikkeen investointeihin. Teollisuuden investointeja rajoittaa siten sekä pääomien puute että eräillä aloilla lopputuotteiden heikkenevä tai paikallaan pysyvä menekki. Olemme lähestymässä ajankohtaa, jolloin EFTA-tullit ovat kokonaan poistuneet. EFTA-välivaihetta olisi

pitänyt käyttää tuotantokoneiston nopeaan vahvistamiseen elpyvän talouselämän puitteissa, mutta sen sijaan on lähdetty tuotantorajoitusten ja stagnaattien tielle.

7. Talouselämän liian hitaalla kasvuvauhdilla on ollut kielteisiä vaikutuksia valtiontalouden sekä tulo- että menopuolella. Kireän rahapolitiikan johdosta valtiolla on ollut suuria vaikeuksia tasapainottaa taloutta lainatietä riittävästi käyttämällä, aiheuttamatta samalla yhä suurempia vaikeuksia talouselämälle. Pelastaakseen "kassakriiseistä" valtio oim aikaisemmassa vaiheessa yleensä turvautunut verojen ja verohintojen korotuksiin ja täten ratkaisevasti myötävaikuttanut inflaatioon. Viime aikoina on siirrytty yhä enemmän julkisten perusinvestointien vähentämiseen, jolloin seurauksena ei ole ollut ainoastaan työttömyyttä, vaan myös talouselämän vaurastumisen edellytyksenä olevien investointien laiminlyönti. Sekä mainittu inflatiovaikutus että perusinvestointien laiminlyönti heikentää mahdollisuudet päästä edes tulevaisuudessa maksutasapainoon, joten tässäkin suhteessa talouskehitys on noidutussa ympyrässä. Valtion myöntämät "liberaaliset" poisto-oikeudet ovat tosin helpottaneet eräiden teollisuuksien investointien rahoitusta, mutta kun tämä vaikutus on tukenut edellä mainittua tuotantoelämän vinosuuntausta, ja kun siihen liittyvät valtiontalouden inflatooriset vaikutukset sekä perusinvestointien laiminlyönti otetaan huomioon, tämäkään toimenpide ei ole myötävaikuttanut maamme talouspohjan vahvistamiseen.

Usein on, varsinkin rahapolitiittisen johdon taholta, väitetty, että rahataloudelliset vaikeudet lähinnä johtuisivat julkisesta sektorista, Lähempi tarkastelu osoittaa kuitenkin, että syy- ja seuraussuhde on pikemminkin päinvastainen. Rahapolitiikka on yleistaloudellisilla seurauksil-

laan huomattavalta osalta vastuussa valtiontaloudellisista vaikeuksista.

8. Kuvatun kehityksen ansiosta tilanne työmarkkinoilla on näinollen suurin piirtein seuraava. Teollisuuden työvoimankäyttö — varsinkin jos otetaan huomioon nimenomaan vain työntekijät — polkee suurin piirtein paikallaan. Sama koskee — pienemmistä heilahteluista huolimatta — rakennustuotantoa, ellei tällä alalla ryhdytä aivan uusiin toimenpiteisiin. Metsä- ja maatalous vähentää työvoimaa, joka yhtyy ns. "suurten ikäluokkien" työnhakijain joukkoon. Ainoat alat, jotka tähän asti ovat pystyneet lisäämään työvoimankäyttöään ovat ns. palveluselinkeinot. Näiden kehitysmahdollisuudet riippuvat kuitenkin melko läheisesti muun tuotannon kehityksestä, ellei haluta, että maastamme tulisi palveluselinkeinojen ylimitoutumisen johdosta jonkinlainen ryysyläiskaupuskelijain maa, kuten asianlaita on eräissä ns. kehitysmaissa.

9. Varaventiilinä maamme työttömille on toiminut Ruotsin "työvoimaimu". Kun vuonna 1963 ulkomaisen työvoiman nettolisäys Ruotsissa oli 11.610 työntekijää, se oli vuonna 1964 22.629 ja nettolisäyksestä 82 % oli suomalaisia. Tämä "imu" osoittaa edelleen voimistumisen merkkejä niin hyvin Ruotsin kuin Suomen puolella vaikuttavien tekijäin johdosta. Ruotsiin mukautuneet työntekijät, jotka useimmiten ovat jo muodostaneet melko kiinteitä ryhmiäkin, helpottavat huomattavasti myöhemmin muuttaneiden mukauttamisen ongelmia, samalla kun Ruotsin työmarkkinahallitus on systemaattisesti lisännyt toimenpiteitään mukauttamisongelmien ratkaisemiseksi ja suomalaisten työntekijäin viihtyvyyden lisäämiseksi. Suomen puolella jo tapahtunut siirtolaisuus merkitsee sitä, että alueet, joilta siirtolaisuutta on suuremmassa määrässä tapahtunut, köyhtyvät eivätkä enää jaksa hoitaa niitä perusinvestointeja, jot-

ka olisivat tarpeellisia edes aikaisemman toimeliaisuuden ylläpitämiseksi. Kuntien talouden heikentyessä ja työvoiman vähetessä uuden nousun edellytykset puuttuvat, ja jäljelle jääneetkin ovat pakotetut hakeutumaan muualle. Kysymyksessä ei näin ollen ole enää kehitysalueita vaan lisääntyviä taantumisen alueita. Jos kehitys jatkuu nykyistä vauhtia vielä tulevina vuosina, nämä taantumusalueet uhkaavat kasvaa sellaisella vauhdilla, ettei muu maa enää jaksa hoitaa niitä millään alueellisella kehityspolitiikalla.

10. Joskus on viralliseltakin taholta viitattu siihen, että ehkä n. viiden vuoden kuluttua, ikäluokkien vähetessä voi syntyä työvoimapulaa. Tähän lohdutukseen tuntuu sisältyvän ajatus, että nyt suorittamatta jätettyjä töitä säästetään vuosien kuluttua suoritettavaksi, ja että työttömät jäävät vuosikaupalla odottamaan ehkä joskus tarjoutuvia työtilaisuuksia. Ruotsissa työvoiman kysyntä sikäläisten väestö- ja talousennakointien perusteella tulee kuitenkin jatkumaan, ja lasketaan täytettävän Suomesta saapuvalla työvoimalla. Näissä olosuhteissa on todellakin mahdollista, että joskus v. 1970 voi syntyä työvoimapuutetta ellei — kuten on mahdollista, talouselämän työvoimantarve laske vielä nopeammin kuin työvoiman tarjonta. Työvoiman vähenemisen on sellaisenaan taloudellista kehitystä ridastuttava tekijä.

On ilmeistä, että tämän vaarallisen kehityksen ehkäisemiseksi on ryhdyttävä varsin olennaisiin talouspoliittisiin muutoksiin. Keskusliittomme käsityksen mukaan olisi viipymättä ryhdyttävä seuraaviin toimenpiteisiin tai valmisteluihin.

1. Maksutase on saatettava kuntoon tai ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin riittämättömän valuuttavarannon taloudellista kasvua supistavan vaikutuksen poistamiseksi. Maanoskampanjat ja tähän astiset rahapoliittiset toimenpiteet eivät riitä: kuten edellä on osoitettu niillä on

jopa tarkoitettua päivastaisiakin seurauksia. Ellei muu auta olisi ryhdyttävä valuuttojen käytön erittelemiseen kasvu -ja työllisyyspoliittisia näkökohtia silmälläpitäen, tai tuonnin rajoittamiseen. Mikäli tämä edellyttää neuvotteluja esim. EFTA-sopimuksen poikkeussääntöjen soveltamiseksi — Suomen tilanne tunnetaan vaativan sitä vielä selvemmin kuin Englannin tilanne — tai maassa harkitsemattomasti hyväksytyn tullien poistojen kiihdyttämisen peruuttamiseksi. Mikäli keskuspankin valuuttapolitiikan tai katemääräysten muuttaminen edellyttää keskusteluja kansainvälisten pankkien kanssa olisi viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin Suomen taloudellisesti ja kansallisesti kestävämmän tilan selventämiseksi. Ellei neuvotteluissa päästä tuloksiin on koko tilanne ja Suomen taloudelliset tulevaisuuden mahdollisuudet ns. avoimessa taloudessa harkittava uudelta pohjalta.

2. Edellä esitettyyn liittyy olennaisena osana, että rahoitustilannetta on helpotettava sekä asuntorakennustoiminnan, teollisten investointien että julkisen sektorin taloudellista kasvua edistävien perusinvestointien osalta. Keskuspankin mahdollisuuksia harjoittaa entistä tehokkaampaa tällaisia investointeja suosivaa erittelevää rahapolitiikkaa olisi harkittava tältä lähtökohdalta uudelleen.

3. Kun kaikista lupauksista ja eri komiteoiden töistä huolimatta koko yhteiskunnan vaatimaa uutta ja laajennettua asuntopolitiikkaa, ei tunnuta lähiaikoina aikaansaattavan, olisi vuoden 1966 menoarviossa myönnettävä ARAVA-määrärahaa vähintään 200 milj. markkaa. Sen lisäksi olisi myönnettävä työllisyyslainoja asuntotuotannon helpottamiseksi ja vuokra-asuntojen rakentamiseksi työttömyysalueille. Rakennustöiden aloittamiseksi hyvissä ajoin olisi työllisyys-aravamäärärahat viipymättä varattava,

4. Työvirastöille olisi myönnettävä riittävät määrärahat työllisyyden hoitamiseksi tulevan talven aikana työttömyysalueilla. Viittaamme tässä yhteydessä jäsenjärjestöjemme esittämiin kohdeluetteloihin. Kiinnitämme tässä yhteydessä erikoista huomiota siihen, että jäsenjärjestömme ovat yleensä pyrkineet esittämään sellaisia kohteita, jotka tuottavat valtiolle välillisiä ja välittömiä tuloja melko lyhyelläkin siidillä. Kun viime aikoina on puhuttu paljon ns. valtiontalouden suunnittelusta, toivoisi, että tämän suunnittelun puitteissa valtiovaltan taholta nyt vihdoinkin ruvettaisiin laskemaan eri menojen — kuten ARAVA-määrärahojen ja perusinvestointien — välillisiä ja välittömiä tulovaikutuksia, jotta virhelaskelmat tässä suhteessa eivät lisäisi valtiontalouden vaikeuksia.

5. Tarpeen mukaan olisi metalliym. teollisuuksien luotonantomahdollisuudet suurten ja pitkäaikaisten tilausten saamiseksi, erikoisesti viennissä turvattava.

6. Mera-ohjelman toteuttamiseen olisi viipymättä ryhdyttävä koko ohjelman ja käytettävissä olevien fyysisten mahdollisuuksien puitteissa. Tämän edellytyksenä on kuitenkin yleisemmin väljennetty rahapolitiikkaa. Keskusliittomme asettaa kyseenalaiseksi riittävätkö rahamarkkinaa mahdollisuudet Mera-ohjelman, maatalouden perusluoton sekä viljakaupan ym. tarpeiden hoitamiseksi, ilman, että rahoitusmahdollisuudet muilla tuotannon aloilla kohtuuttomasti supistuvat.

7. Kun rautatieladoksen piiriin kuuluvat erilaiset investoinnit, kunnossapitotyöt, varikoiden työt sekä liikkuvan kaluston kehittäminen, puhumattakaan rautateiden sähköistämiskysymyksestä, tarjoavat aivan erikoisia mahdollisuuksia järjestää töitä tuloa tuottavilla sijoituksilla.

Työvoimaviranomaisten toimintamahdollisuuksia rajoittaa lähinnä sen käytettävissä olevat määrärahat sekä voimassa oleva lainsäädän-

tö. Työvoiman liikkuvaisuuden edistämisen alueelta alueelle tai työalalta toiseen työalaan, milloin vaihtuisia työtilaisuuksia ei enää voida vanhalla paikkakunnalla tai vanhassa ammatissa tarjota, olisi kaikin keinoin edistettävä. Tämä koskee ennen kaikkea välittömiä työvoiman muuttokustannuksia, mutta myös monia välillisiä kustannuksia, jotka liittyvät elämän aloittamiseen uudella paikkakunnalla. Tätä avustustoimintaa olisi laajennettava ehkä lähinnä Ruotsin esimerkkiä seuraten.

Keski-ikäen saavuttaneiden naisten toimeentulo muodostaa ehkä kaikista kipeimmän erillisen yhteiskunnallisen ongelman, kuten keskusliittomme taholta ennustettiin jo Suomen liittyessä EFTAraan. Useimmat jäsenjärjestöt ehdottavat uudelleen kouluttamista uusiin ammatteihin, jopa sellaisiin, joita on tähän asti luettu selvästi miesten ammateiksi. Toiset viittaavat kunnallisten työtupien toiminnan jatkamiseen eräänä hätäkeinona. Kun uudelleen kouluttamista on jo suoritettu, mutta ilmenee kasvavia vaikeuksia löytää sellaisia ammatteja, joissa edes kurssien jälkeen työtä

olisi tarjolla, keskusliittomme esittää, että tämä ongelma otettaisiin koko laajuudessaan tutkimuksen alaiseksi, jotta voitaisiin turvata kohdullista toimeentuloa niillekin naisille, jotka ilman omaa syytään joutuvat keski-ikäisinä ansiotyön ulkopuolelle.

Useat jäsenjärjestöt viittaavat myös ammattikoulumahdollisuuksien riittämättömyyteen nimenomaan nuorten työntekijäin kohdalla, Perusongelma on sinänsä jo yleisesti tunnettu ja määrätyn kehittämistoiminnan alaisena, mutta ilmenee myös, että jopa nuortenkin työntekijäin kohdalla usein tarvitaan jo uudelleen koulutusta, koska — johtuen ehkä ammatinvalinnan ohjauksen riittämättömyydestä — työtä ei ole ollut tarjolla opitun ammatin aloilla. Tällaisen kurssitoiminnan jatkaminen nuoren työvoiman asemaa silmälläpitäen esiintyy näin ollen useinkin jäsenjärjestön suosituksessa.

Erikaisen ryhmän muodostavat myös vajaakuntoiset työntekijät, joiden työnsaanti on osoittautunut useissa tapauksissa varsin vaikeaksi, olkoon, että nämä ehkä eivät muodosta kovin suurta ryhmää."

Avoimet työpaikat työnvälityksessä, rekisteröity työttömyys sekä työttömyyskassojen jäsenet ja työttömyyskorvauksen saajat kuukauden lopussa.

Kuukausi	Avoimet työpaikat	Työttömät työnhakijat työnvälityksessä			
		Yhteensä	Työttömyyskassojen jäseniä	Niistä	
				Työttömyyskortistoissa	
				Yhteensä	Työttömyyskorvauksen saajia
Tammikuu	3.855	31.324	15.364	1.299	586
Helmikuu	4.122	27.388	15.059	1.005	527
Maaliskuu	4.893	27.674	14.570	1.378	700
Huhtikuu	6.992	25.158	12.160	1.908	1.510
Toukokuu	7.374	20.801	6.482	27	24
Kesäkuu	4.963	20.416	9.856	135	
Heinäkuu	5.069	18.375	9.311	36	7
Elokuu	7.083	18.889	5.808	225	43
Syyskuu	5.824	20.951	6.739	347	82
Lokakuu	4.206	25.552	9.110	797	173
Marraskuu	3.942	31.823	14.258	1.198	605
Joulukuu	3.848	36.620	22.688	1.156	823
Yhteensä	62.171	304.971	141.405	9.511	5.080
Keskim./kk.	5.180	25.414	11.784	792	423

4. Työttömyysvakuutus

Työttömyyskassat

Kesäkuun 23 päivänä annettiin laki valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain muuttamisesta. Lain muuttaminen perustui työttömyysvakuutustoimikunnan asiassa tekemään esitykseen. Toimikunnassa oli myös SAK:n edustus. Muutokset kohdistuvat lähinnä karenssiajan pituuteen, päiväavustusten suuruuteen ja tarjotun työn vastaanottamista koskevien säännösten muuttamiseen. Samalla otettiin lakiin uutena säännöksenä 28 a §, johon perustuen tehtävänä on sosiaaliministeriön apuna tehdä esityksiä ja

antaa lausuntoja lain soveltamista koskevista asioista.

Karenssiaikasäännöksiä muutettiin siten, että kuuden perättäisen kuukauden aikana vaaditaan vain yksi kuuden päivän karenssiaika, jota sovelletaan myös vajaita työviikkoja tekeviin työntekijöihin. Päivärahan enimmäismäärä korotettiin lainmuutoksella 14 markkaan päivältä huoltovelloliselle työttömyyskassan jäsenelle ja 11 markkaan muulle jäsenelle.

Työttömyysasiain neuvottelukunnan tehtävänä on antaa lausuntonsa mm. siitä voiko työttömyyskassa antaa avustusta sellaiselle jäsenelleen, joka on kieltäytynyt ottamasta vas-

taan lain 20 §:n 3 kohdassa tarkoitettua työtä.

Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön keskuudessa tunnettiin työttömyyskassalain 20 §:n 3 kohdan työn vastaanottamista koskevien säännösten muuttamista kohtaan tiettyä ennakoluuloa, sillä oletettiin säännösten muuttamisen merkitsevän työn vastaanottovelvollisuuden kirstyvän siinä määrin, että ammattitaidolle ja työkyvyille ei annettaisi niille aikaisempien säännösten mukaan kuulunutta arvoa, vaan että työttömäksi joutuneen pitäisi ottaa vastaan työtä mitä vain, ammattitaitoon ja työkykyyn katsomatta. Kuluneen puolivuotiskauden aikana ei kuitenkaan ole laajemmassa mitakaavassa esiintynyt pyrkimyksiä tähän suuntaan, vaan on työhön sijoittaminen tapahtunut tämän lainkohdan perustelujen tarkoittamassa hengessä.

Perustelut työttömyyskassalain 20 §:n 3 kohdan muuttamiseksi:

"Voimassa olevan lain 20 §:n 3 kohdan mukaan kassa ei saa suorittaa avustusta jäsenelle, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy ottamasta vastaan hänelle tarjona olevaa, hänen työkykyään ja ammattitaitoaan vastaavaa, työlakosta, työsulusta ja saarrosta vapaata työtä, josta maksetaan avustusta anovan työssä siihen aikaan paikkakunnalla tavallinen palkka. Paikkakunnalla on katsottu tarkoitettavan jäsenen asuinpaikkakuntaa. Kun palkkaperusteet yleisesti lasketaan sen paikkakunnan mukaan, jossa työ suoritetaan, ehdotetaan lain 20 §:n 3 kohta muutettavaksi tarjotun työn palkan osalta niin, että sen arvosteluperusteena pidettäisiin työpaikkakunnalla maksettavaa käypää palkkaa. Käyvällä palkalla tarkoitetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa tai, ellei tämä ole sovellettavissa, sitä palkkaa, joka työpaikkakunnalla tarjotusta työstä yleisesti maksetaan. Milloin tarjottu työ on niin etäällä, että jäsenen perhesuhteet ja muut asiaan vaikuttavat seikat huo-

mioonottaen yleisen tavan mukaan ei voida kohtuudella vaatia, että jäsen ottaisi tarjotun työn vastaan, olisi hänellä katsottava olevan pätevä syy kieltäytyä siitä. Voimassa olevaa säännöstä, jonka mukaan tarjotun työn tulee vastata jäsenen työkykyä ja ammattitaitoa, ehdotetaan muutettavaksi siinä, että tarjotun työn tulee olla sellaista, että sitä jäsenen ammattitaito ja työkyky huomioonottaen voidaan pitää hänelle sopivana. Uusi sanamuoto nykyistä joustavammin antaisi mahdollisuuden harkita tarjotun työn sopivaisuutta käytännön eri tapauksissa. Jos tarjottu työ vaativuussasteeltaan ei vastaa jäsenen ammatissa suoritettavaa työtä, ei tarjottua työtä olisi pidettävä jäsenelle sopivana."

Vaikea työllisyystilanne on asettanut työttömyyskassat vaikeiden rahoituskysymysten eteen ja ovat ne joutuneet hoitamaan toimintaansa suuressa mitassa lainavarojen avulla. Kassojen vaikeuksista kertovat puhuvalla tavallaan myös työvaliokunnan 30.3. ja 26.5. tekemät päätökset SAK:n lainatakauksien korottamisesta ja vetoamisesta jäsenliittoihin takeiden saamiseksi kassojen toiminnan rahoittamiseksi Osuuskassa Yhteistuelta saatavilla lainoilla.

Työttömyyskorvaukset

Lokakuun 7 päivänä annetulla valtioneuvoston päätöksellä korotettiin myös työttömyyskorvauksesta annetun lain 2 pykälän mukaisia korvauksia. Korotuksen jälkeen on perheelliselle myönnettävä päivittäinen korvaus paikkakuntaluokasta riippuen 9:40—10:60 ja yksinäiselle henkilölle 7:20—8:00 markkaa. Työttömyyskorvausten korotuspäätös tuli voimaan marraskuun 1 päivänä.

Työvoiman liikkuvuutta edistävät avustukset

Vuonna 1964 työvoiman liikkuvuuden edistämisestä annettuun asetukseen perustuen myönsivät työvoima-

viranomaiset kertomusvuoden aikana 2.165 työnhakijalle yhteensä 87.718 markkaa. Yleisin avustusmuoto oli matkakustannusten korvaaminen: 2.057 tapausta. Valtiovalta osallistui muuttokustannusten korvaamiseen 216 tapauksessa; perheavustuksia myönnettiin 62 tapauksessa ja päivärahaa suoritettiin 602 hakijalle.

Tyttömyysavustusten verovapaus

Lokakuun 4 päivänä 1966 päivätyllä, valtioneuvostolle osoitetulla kirjelmällä esitettiin SAK:n taholta sosiaaliluonteisten avustusten, joihin myös työttömyyskorvaukset ja avustukset kuuluvat, verovapauden jatkamista ja sen säätämistä myöhemässä vaiheessa pysyväksi. Kirjelmä kuului seuraavasti:

"Joulukuun 30 päivänä 1964 annetussa laissa eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä verolakoihin (651/64) mainitaan ne tuloerät, joita sen estämättä, mitä voimassa olevassa verolainsäädännössä säädetään, ei vuoden 1965 tulojen ja omaisuuden perusteella toimitettavassa tulo- ja omaisuusverotuksessa eikä sanotun vuoden tulojen perusteella toimitettavassa kunnallisverotuksessa ole pidettävä veronalaisena tulona.

Koska olosuhteet eivät lain säätämisen jälkeen ole muuttuneet, eikä muutosta vallitseviin olosuhteisiin ole lähiaikoina odotettavissakaan, allekirjoittanut keskusliitto kunnioittaen esittää, että verolakien poikkeussäännöksistä annetun lain voimassaoloaikaa jatketaan vähintään yhdellä vuodella. Samalla esitämme ryhdyttäväksi toimenpiteisiin sanotun lain 2 §:n 1 momentin 8—12 kohdissa mainittujen sosiaaliluontoisten tuloerien verovapauden järjestämiseksi pysyvällä lailla."

5. Työntekijäin eläketurva

Työntekijäin eläkelakeihin, sekä TEL:iin että LEL:iin tehtiin kerto-

musvuoden aikana eräitä muutoksia, jotka sen ohella että ne ovat lähinnä lakitekniillisiä parannuksia, joilla pyritään poistamaan lakien toimeenpanossa havaittuja käytännöllisiä vaikeuksia, laajentavat niiden soveltamispiiriin kuuluneitten työntekijöitten eläke-etujen lisääntymistä.

Sivutoimet ja osapäivätyöt, jotka tähän asti ovat olleet työntekijäin eläkelakien soveltamispiiriin ulkopuolella, tulevat lainmuutoksen jälkeen eräillä edellytyksillä työntekijäin eläkelain soveltamispiiriin. Tällaisina edellytyksinä mainitaan laissa keskimääräinen kuukausiansio ja viikottainen säännöllinen työaika. Keskimääräisen kuukausiansion täytyy nousta 180 markkaan tai säännöllisen työajan 20 viikkotuntiin ennen kuin työsuhdetta voidaan pitää TEL:n soveltamispiiriin kuuluvana.

Lainmuutoksen mukaan katsotaan eläkkeen perusteena olevaksi ansioksi koko se työansio, mistä veron ennakkopidätys toimitetaan. Lyhytaikaisessa työsuhhteessa olevien työntekijäin eläkelain mukaisia eläkkeitä on ollut käytännössä jo ennenkin, mutta nyt aletaan tätä menetelmää soveltaa myös TEL:n piirissä. Menetelmän muutos merkitsee eläke-etujen lisääntymistä, sillä eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa otetaan huomioon myös ylitöistä saadut ansiot, joita aikaisempien säännösten mukaan ei otettu huomioon. Eläkkeen perusteena oleva palkka määrätään siten, että neljästä viimeisestä kalenterivuodesta, joina työsuhde on jatkunut, valitaan ne kaksi kalenterivuotta, joilta saatua ansio on suurin.

Myös työkyvyttömyyseläkkeen osalta merkitsevät eläkelakien muutokset eläketurvan paranemista, sillä aikaisempien säännösten mukaan katkesi työkyvyttömyyseläketurva työpaikan vaihdon yhteydessä odotusajan pituiseksi ajaksi, mutta lain muutoksella on tämä haittatekijä eliminoitu, sillä uusien säännösten mukaan jatkuu työkyvyttömyyselä-

keturva aikaisempaan työsuhteeseen perustuen yhden vuoden työsuhteen päättymisen jälkeen. Aikaisemmista säännöksistä poiketen on työntekijällä mahdollisuus ansaita eläkeetuja myös sellaisen työsuhteen perusteella, jonka alkaessa hänellä on ollut sellainen vika tai vamma, joka myöhemmin on aiheuttanut työkyvyttömyyden, jos hän on ehtinyt olemaan tuossa työsuhteessa vähintään yhden vuoden ajan ennen työkyvyttömyyden alkamista.

Valtion palveluksessa olevien eläkejärjestelyjen muuttamista tutkineen komitean mietinnöstä, johon liittyvät lainmuutosesitykset tarkoittavat mm. valtion eläkejärjestelyjen yhdenmukaistamista työntekijäin eläkejärjestelmien — TEL:n, LEL:n ja KVTEL:n kanssa — valtiovarainministeriön pyynnöstä antamassaan lausunnossa lausui keskusliittomme seuraavaa:

"Valtiovarainministeriön pyytämänä lausuntona eläkesääntökomitean mietinnöstä (komiteamietintö 1964: A 13) kunnioittaen ilmoitamme seuraavaa:

Keskusliittomme toteaa, että komitean ehdotuksella pyritään yhdenmukaistamaan valtion palveluksessa olevien viranhaltijain ja työntekijäin eläkejärjestelmä työntekijäin eläkelain sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaisen järjestelmän kanssa. Tällainen taovite on aivan oikea ja komitean ehdotuksen mukaisella lainsäädännöllä voidaan eläkejärjestelmät ainakin tärkeimmiltä pääperiaatteiltaan yhdenmukaistaa, joskaan täydelliseen yhtenäisyyteen ei päästää.

Erilaisuutta järjestelmissä tulisi ilmenemään esimerkiksi valitusmenettelyssä. Työntekijäin eläkelain 20 §:n 1 momentin mukaan asianomainen, joka ei tyydy eläkelaitoksen tai eläketurvakeskuksen päätökseen, saa hakea muutosta.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 7 §:n mukaan muutoksen hakemista varten kun-

nallisen eläkelaitoksen päätöksiin eläkettä koskevissa asioissa eläkelaitoksen yhteydessä on eläkelautakunta, jolta lain 8 §:n mukaan eläkelaitoksen päätökseen eläkettä koskevassa asiassa saadaan hakea muutosta valitusteitse.

Vastaanvanlaisia säännöksiä ei sisälly komitean ehdotukseen valtion eläkelain. Lakiehdotuksen 1 §:n viimeisen momentin mukaan eläketurvasta tulisi huolehtimaan valtiokonttori ja 20 §:n mukaan ainoana valitusasioita käsittelevänä elimenä tulisi olemaan korkein hallinto-oikeus.

Kun sekä työntekijäin eläkelain että kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain säädetty valitusmenettely on tarkoitettu nopeuttamaan eläkeasiain käsittelyä ja kun kokemus on osoittanut, että asioiden käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa vie varsin pitkän ajan, esitämme harkittavaksi voimassa olevien työntekijäin eläkelain sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain sisältyviä valitusmenettelyä koskevia säännöksiä vastaavien säännösten ottamista myös valtion eläkelain.

Lakiehdotuksen 3 §:n 6 momentin mukaan eläkeaikaa laskettaessa otettaisiin huomioon ne ajanjaksot, jotka yhdenjaksoisina ovat jatkuneet vähintään kuusi kuukautta. Saman pituinen odotusaika oli säädetty myös 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetussa työntekijäin eläkelain. Kun kuitenkin tämän vuoden alussa voimaan tulleella työntekijäin eläkelain muutoksella mainittu odotusaika lyhennettiin neljäksi kuukaudeksi, olisi ko-ehdotuksen kohta muutettu yhdenmukaiseksi työntekijäin eläkelain vastaavan säännöksen kanssa.

Puuttumatta lähemmin ehdotuksen yksityiskohtiin edellyttämme, että ehdotuksen mukaiseen eläkejärjestelmään siirryttäessä niiden viranhaltija- ja työntekijäryhmien, joilla nykyisen järjestelmän vallitessa on ehdotuksen mukaisia paremmat

eläke-edut, nykyiset edut säilytetään.

Vaikka ehdotuksen toteuttamisella täydennettäisiin ja tehostettaisiin valtion palveluksessa olevien eläketurvaa, jäisivät vielä valtion palveluksessa olevat työntekijäryhmät eläketurvan ulkopuolelle. Kun eläkejärjestelmien tarkoituksena on turvata kaikkien virja- ja työsuhteessa olevien toimeentulo työkyvyttömyyden sattuessa ja vanhuuden varalta, olisi kiireellisesti ryhdyttävä kehittämään eläkelainsäädäntöä siten, että järjestelmän piiriin saataisiin kaikki virka- ja työsuhteessa olevat."

6. Työajan lyhentäminen

Kesäkuun 30 päivänä allekirjoitettiin työmarkkinakeskusjärjestöjen välinen sopimus työajan asteittaisesta lyhentämisestä 40 tuntiin viikossa vuoteen 1970 mennessä. Sopimuksen allekirjoittajina ovat toisaalta Suomen Työnantajien Keskusliitto (STK) ja toisaalta Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK), Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen Keskusliitto (TVK) ja Suomen Ammattijärjestö (SAJ.) Lyhennetyn työajan käytäntöön soveltamisesta sovitaan kunkin alan työehtosopimuksilla. Työajan lyhentämistä koskeva sopimus on seuraava:

"Allekirjoittaneet keskusliitot ovat vuonna 1964 solmituissa työehtosopimuksissa olevien työajan lyhentämistä koskevien suositusten mukaisesti tehneet seuraavan sopimuksen säännöllisen viikkotyöajan lyhentämisestä 40 tuntiin 2 päivänä elokuuta 1946 säädetyn työaikalain alaisissa töissä.

1 §.

Keskusliitot ryhtyvät yhteisesti toimenpiteisiin oheenliitetystä lakehdotuksesta ilmenevien muutosten aikaansaamiseksi työaikalakiin. Sen jälkeen, kun lainmuutos on toteutet-

tu ja aikaisintaan vuonna 1966 ryhdytään työaika sen mukaan kuin työehtosopimuksissa sovitaan asteittaisesti lyhentämään siten, että 40 tunnin työviikko toteutuu täydellisenä viimeistään lainmuutoksen tullessa 1. 1. 1970 täydessä laajuudessaan voimaan.

2 §.

Lyhennysohjelman tultua loppuun suoritetuksi säännöllinen työaika on 40 tuntia viikossa. Mikäli säännöllinen viikkotyöaika määritellään keskimääräisesti, on työehtosopimuksessa sovittava sen ajanjakson enimmäispituudesta, jonka kuluessa viikkotyöaika vuosilomia mukaan lukematta tasoittuu 40 tuntiin.

3 §.

Työaika lyhennettäessä pidetään tavoitteena, että viikon aikana annetaan sunnuntain lisäksi toinenkin vapaapäivä. Jos toiseksi vapaapäiväksi määrätään kiinteä viikonpäivä, tulee sen, mikäli mahdollista olla lauantai. Vapaapäivien yksityiskohtainen järjestely suoritetaan liitosten sopimissa rajoissa.

4 §.

Keskusliitot ovat yksimielisiä siitä, että lyhennetyn työajan tehokasta käyttöä rajoittavat määräykset — kuten työnteon lopettaminen ennen ruokailutauon alkamisajankohtaa tai päivittäisen säännöllisen työajan päättymishetkeä — on poistettava työehtosopimuksista. Ellei työntekijän ansio pelkästään tällaisen määräyksen poistamisen johdosta lisäänty vastaavasti, on hänelle maksettava tehokkaan työajan pitenemistä vastaava korvaus. Työehtosopimusten edellyttämiin säännöllisiin työtunteihin luetaan kuitenkin kuuluvaksi myös työehtosopimuksissa mahdollisesti sovittavat kahvi- tai siihen verrattavat virkistystauot.

5 §.

Työajan lyhentämisestä johtuva ansioiden alennus otetaan yhtenä

ratkaisuun vaikuttavana korottavana tekijänä huomioon neuvoteltaessa sen vuoden palkoista, jolle työajan lyhennys sattuu.

6 §.

Sellaisella viikolla, jolle sattuu arkipyhä, ovat yleensä kaikki arkipäivät työpäiviä. Jouluaatto, pääsiäislauantai ja juhannusaatto ovat kuitenkin vapaapäiviä, elleivät tuotantoteknilliset syyt muuta vaadi. Muiden arkipyhien aattojen pitämisestä vapaapäivinä voidaan sopia edellyttäen, että niiden säännöllinen työaika sijoitetaan työaikalain puitteissa muille työpäiville. Samoin edellytys voidaan sopia muunkin työpäivän pitämisestä tilapäisesti vapaapäivänä. Milloin vapaapäivänä pidettäväksi sovitun päivän työtunnit sijoitetaan muille päville vuorokautista työaikaa pidentämällä, on siitä sovittava viimeistään sitä päivää edeltävänä työpäivänä, jona pidennettyä työaikaa ensi kerran sovelletaan.

Mikäli liitot niin sopivat, liitetään erillisinä maksetut arkipyhäkorvaukset palkkaan.

7 §.

Keskusliitot ovat yksimielisiä siitä, että säännöllisen päivittäisen työajan tulee jokaisena työpäivänä olla kahdeksan tuntia, ellei ole kysymys periodityöstä tai ellei liittojen välillä sovita, että poikkeaminen tästä säännöstä muutoin on tarkoituksenmukaista.

8 §.

Työntekijälle, johon sovelletaan tämän sopimuksen mukaisesti uudistettua työaikalakia, maksetaan viikottaisesta ylityöstä 8 tunnin jälkeen 100 %:lla korotettu palkka, siten, kuin työehtosopimuksissa tarkemmin määrätään.

9 §.

Työntekijäin vuosilomasta annetun lain 8 §:n 2 momenttiin sisältyvää vuosilomapalkan laskemissään-

töä korjataan työehtosopimusmääräyksiin siten, ettei viikon työpäivien vähentäminen kuudesta viiteen sinänsä aiheuta muutosta vuosilomapalkan suuruuteen.

10 §.

Tarkemmat määräykset lyhentämisen toteuttamistavasta ja -muodosta jäävät liittojen kesken lähemmin sovittaviksi."

Samana päivänä kun työajan lyhentämistä koskeva työmarkkinakeskusjärjestöjen välinen sopimus allekirjoitettiin, jätettiin työmarkkinakeskusjärjestöjen toimesta sosiaaliministeri Tenhiälälle Valtioneuvostolle osoitettu työaikalain muuttamista koskeva kirjelmä sekä järjestöjen yhteisesti hyväksymä ehdotus työaikalakiin tehtävistä muutoksista. Kirjelmä oli seuraavan sisältöinen:

Me allekirjoittaneet Suomen Työnantajain Keskusliitto toiselta puolen sekä Suomen Ammattijärjestö, Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto ja Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto kukin erikseen toiselta puolen olemme tänään tehneet sopimukset 40 tunnin työviikon toteuttamisesta maassamme. Sopimusten mukaan järjestömme ovat olleet yksimielisiä muun muassa siitä, että lyhennetty työviikko olisi toteutettava muuttamalla työaikalaisissa säädetty säännöllisen työajan viikottainen enimmäismäärä 40 tunniksi, minkä ohessa työaikalakiin olisi tehtävä myös eräitä muita muutoksia. Oheisena seuraa järjestöjemme yhteisesti hyväksymä ehdotus tällaisiksi työaikalain muutoksiksi.

Edellä sanottuun viitaten kunniottaen esitämme, että Valtioneuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin mainitun lakiehdotuksen mukaisen muutosten aikaansaamiseksi työaikalakiin niin hyvissä ajoin, että asia voitaisiin eduskunnassa

käsitellä jo ennen ensi vuoden alkua.

Samassa yhteydessä jätti SAK:n puheenjohtaja Vihtori Rantanen SAK:n puolesta Valtioneuvostolle osoitetun kirjelmän virkamiesten työajan lyhentämisestä yksityisellä sektorilla tapahtuvaa työajan lyhentämistä vastaavasti.

Kirjelmä kokonaisuudessaan on seuraavanlainen:

"Keskusliittomme piirissä toimiva Suomen Virkamiesjärjestöt (SVJ) r.y. on jättänyt keskusliitollemme kirjeen, jossa se esittää, että mikäli työaikalakia muutetaan valtioneuvostolle jätetyn työmarkkinain keskusjärjestöjen ehdottamalla tavalla, olisi lain 11 §, joka nykyisellään asettaa viran tai toimenhaltijat erillaiseen asemaan työsuhteessa oleviin työntekijöihin nähden, muutettava siten, että sekä yksityisoikeudellisessa työsuhteessa että virkasuhteessa työskentelevät tulisivat samanlaiseen asemaan sekä, että työaikalain nojalla annettu asetus uudistetaan.

Viitaten Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton ja Suomen Työntantajain Keskusliiton välillä tehtyyn työajan lyhentämistä koskevan sopimukseen sekä siihen liittyvään esitykseen työaikalain muutoksesta ilmoitamme valtioneuvostolle, että keskusliittomme pitää välttämättömänä aikaansaada eräitä viran- tai toimenhaltijoita koskevia lainmuutoksia ja voimassa olevan lain nojalla annetun asetuksen uudistamista.

Työaikalain 11 §:ään sisältyy viran- tai toimenhaltijoita koskeva säännös, joka asettaa heidät epäoikeudenmukaisempaan asemaan muihin työntekijöihin nähden ylityön suorittamisen osalta. Koska lain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua viran- tai toimenhaltijaa voidaan pitää ylityössä 11 §:n mukaan samalla tavoin kuin muitakin työntekijöitä ja samoin 12 §:n tarkoittamassa hätä-

työssä, tulisi 11 §:n viimeinen momentti, "Milloin ylityön suorittaminen työn laadun ja erittäin pakottavien syiden vuoksi on välttämätöntä, alkoon 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu viran- tai toimenhaltija kieltäytykö sitä tekemästä", poistaa työaikalaista.

Työaikalain soveltamisesta julkisten yhteisöjen viran- tai toimenhaltijoihin 30 päivänä joulukuuta 1946 annetun asetuksen (938/46) 1 §:ssä säädetään: "Mitä työaikalaisia on työntekijästä säädetty, on jäljempänä mainituin poikkeuksin sovellettava niihin valtion viran- tai toimenhaltijoihin, jotka mainitaan seuraavassa luettelossa."

Asetuksessa on ministeriöittäin lueteltu ne valtion viran- tai toimenhaltijani virkanimikkeet, joihin asetusta sovelletaan.

Asetuksen lähes 20 vuotisen voimassaolon aikana on valtion viran- tai toimenhaltijain virkanimikkeissä tapahtunut muutoksia ja lisäksi on tullut myös uusia virkanimikkeitä, joita ei ole ollut käytännössä silloin, kun asetus on annettu. Asetus työaikalain soveltamisesta julkisten yhteisöjen viran- tai toimenhaltijoihin onkin jo vanhentunut eikä ole enää tapahtunutta kehitystä vastaavalla tasolla.

Edellä mainittuun perustuen esitämme,

että valtioneuvosto ryhtyisi kii-reisesti toimenpiteisiin myös asetuksen 938/46 uudistamiseksi siten, että k.o. asetuksen 5 §:ään lisättäisiin toinen momentti, joka sisältäisi säännöksen, jolla viran- tai toimenhaltijoiden osalta poistettaisiin n.s. vapaamuotoisen varallaolon käyttömahdollisuus ja että k.o. asetuksen 1 §:n sisältämään luetteloon sekä 2 §:n sisältämään luetteloon otettaisiin liitteissä numerot 1 ja 2 mainitut virkanimikkeet, jotta myös nämä virat saataisiin työaikalain piiriin.

Samalla esitämme, että valtioneuvosto työaikalain muutoksen johdosta käytävissä virallisissa neuvotteluissa ottaisi SVJ:n esitykset huomioon ja sisällyttäisi ne hallituksen eduskunnalle jätettävään lakiesitykseen noudattaen sitä periaatetta, että työaikalain sovelletuspiiriin kuuluvat viran- tai toimenhaltijat, lain nojalla annettavassa asetuksessa saatettaisiin työntekijöiden kanssa samaan asemaan."

Koska julkisen sektorin edustus ei ollut mukana neuvoteltaessa työajan lyhentämisestä eikä työmarkkinajärjestöjen yhteisesti hyväksymä esitys työaikalain muuttamiseksi vastannut niitä vaatimuksia, mitä julkisten yhteisöjen — valtio ja kunnat — taholta sille asetettiin, esitettiin niiden taholta lakiehdotukseen tehtäväksi sellaisia muutoksia, että laki olisi sovelnut myös julkisten yhteisöjen töissä sovellettavaksi. Tätä koskeva esitys tehtiinkin valtiovallan taholta syyskuun 23 päivänä, mutta työntekijöitä edustavien keskusjärjestöjen taholla ei esitystä saatettu sellaisenaan hyväksyä, sillä se olisi tietänyt melkoisia huononnuksia siihen lakiesitykseen, josta työmarkkinajärjestöt olivat keskenään sopineet. Julkisten yhteisöjen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen välillä käytiin sitkeitä neuvotteluja aina joulukuun puoliväliin asti ennen kuin päästiin yksimielisyyteen lakiesityksen sisällöstä. Kun yksimielisyys oli saavutettu ei lain käsittely eduskunnassa kestänyt kauan vaikkakaan sen hyväksyminen ei tapahtunut täysin yksimielisesti. Laki vahvistettiin joulukuun 30 päivänä.

Samanaikaisesti työaikalain muutoksen antamisen kanssa annettiin toinenkin lähinnä työaikaa säännöstelevä laki, sillä laki kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta annettiin.

Laki kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta annettiin myös joulukuun 30

päivänä ja tällä lailla lyhennetään kauppaliikkeiden ja toimistojen säännöllistä työaikaa samoja periaatteita noudattaen kuin mitä työaikalain muuttamisesta annetussa laissa on säädetty.

7. Työturvallisuus

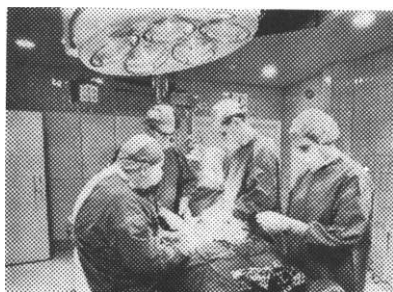
Nuorten työsuojelu

Helmikuun 10 päivänä asetti valtioneuvosto komitean tarkistamaan lasten ja nuorten henkilöiden työhön käyttämistä ja työaikaa sekä vuosilomaa koskevat säännökset ja tekemään ehdotukset tämän lainsäädännön uudistamiseksi. Komitean työn piti valmistua vuoden loppuun mennessä. Eräistä muista lainsäädäntökiireistä, lähinnä työaikalakien muuttamisesta johtuen komitean mietintö ei kuitenkaan valmistunut määräajan kuluessa, vaan jatkui työ vuoden 1966 puolelle.

SAK:n taholta kiinnitettiin nuorten työntekijäin työsuojelun tehostamiseen valtiovallan huomiota toukokuun 13 päivänä sosiaaliministeriölle lähetetyllä kirjelmällä, missä kiinnitettiin huomiota paitsi nuorten työsuojelun tehostamiseen, myös ammattientarkastuksesta annetun lain uudistamiseen vallitsevia olosuhteita vastaavaksi. Kirjelmä oli sisällöltään seuraavanlainen:

"Työtapaturmista laaditut tilastot osoittavat, että massamme menettään vuosittain lähes kaksituhatta parhaassa työssä olevaa kansalaista joko kuolemaan tai pysyvään invalideettiin johtaneen työtapaturman takia. Erityiseen huolestumiseen antaa aihetta se, että nuoret työntekijät joutuvat työtapaturman uhriksi huomattavasti useammin kuin työolosuhteisiin perehtyneet vanhemmat työntekijät. Varsinkin rakennus-, metsä-, ahtaus- ja kuljetustöissä sekä metalliteollisuudessa työtapaturmat ovat sattuneet pääasiassa nuorille työntekijöille.

Maassamme sekä myös muissa maissa toimitetut tutkimukset osoit-

tavat, että pääasiallisena syynä nuorten työntekijäin vammautumiseen ja sairauksiin on tottumattomuus työhön ja työympäristöön sekä puutteelliset suojelutoimenpiteet.

Työtapaturmia on pyritty ehkäisemään työturvallisuuslain säännöksillä, jotka velvoittavat työnantajan ja työntekijäin yhteistoiminnoissa ylläpitämään ja tehostamaan työturvallisuutta työpaikalla ja ammattientarkastusviranomaiset valvomaan lain ja sen nojalla annettujen määräysten ja ohjeiden noudattamista. Niinpä lain 9 §:n mukaan työnantajan on otettava varteen kaikki, mikä työn laatuun, työolosuhteisiin, työntekijäin ikään ja muihin edellytyksiin katsoen on kohtuudella tarpeellista työntekijäin suojelemiseksi joutumasta työssään alttiiksi tapaturmille tai saamasta työnsä johdosta haittaa terveydelleen. Saman lain 34 §:n mukaan työntekijälle on annettava työn laadun ja työolosuhteiden edellyttämää opetusta ja ohjausta työssä aiheutuvan sairastumisen vaaran välttämiseksi.

Kun työtapaturmien lukumäärä, uudistetun työturvallisuuslain voimaan tultua ei ole alentunut on aiheellista todeta, että työnantajat laiminlyövät työturvallisuuslaissa säädetty velvollisuutensa ja että ammattientarkastuskaan ei voi voimasaolevan, vanhentuneen ammattientarkastuslain nojalla riittävän tehokkaasti valvoa työturvallisuutta työpaikoilla. Tämän vuoksi kunnioittaen esitämme, että

- sosiaaliministeriö ryhtyy toimenpiteisiin nuorten työntekijäin suojelun tehostamiseksi velvoittamalla työnantajat ja ammattientarkastajat huolehtimaan siitä, että varsinkin nuorille työntekijöille annetaan työaikana riittävää teoreettista ja havainnollista opetusta työtapaturmien ja sairastumisvaarojen välttämiseksi heidän aloitettua työnsä työpaikoilla;
- ministeriö ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin nuorten työsuojelua koskevan lainsäädännön uusimiseksi ottamalla huomioon työolosuhteissa tapahtuneen teknillisen kehityksen;
- ministeriö ryhtyy toimenpiteisiin ammattientarkastuksesta annetun lain uudistamiseksi nykyisiä olosuhteita vastavaksi.

Nuorten työsuojelu tuli toistamiseen esille syyskuun lopulla, kun asiaa tutkiva nuorten työntekijäin suojelukomitea pyysi SAK:n lausuntoa niistä seikoista, mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa lakiesitystä nuorten työntekijäin suojelusta.

Eri ammattialojen asiantuntemukseen perustuvassa, varsin yksityiskohtaisessa keskusliittomme marraskuun 19 päivänä antamassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota mm. työhöntuloikään. Alimmaksi työhöntuloikärajaksi esitettiin 15 vuotta. Niinikään kiinnitettiin huomiota vaarallisiin ammatteihin, jotka lueteltiin alle 16 vuotiaitten ja alle 18 vuotiaitten osalta erikseen; työaikaan; vuosiloman lisäksi annettavaan erityiseen virkistyslomaan; lääkärintarkastuksiin ja kaikille alle 18 vuotiaalle viranomaisten toimesta annettavaan työkirjaan, mihin tarkkojen henkilötietojen lisäksi pitäisi merkitä asianomaisen oppivelvollisuuden suorittaminen, työnantajat, työsuhteen alkaminen ja päättyminen, virkistyslomien ajat sekä liitteinä todistukset lääkärintarkastuk-

sista. Lausunnossa mainittiin ehdotetun työkirjajärjestelmän tarkoituksena olevan nuorten työntekijäin työhön käyttämisen valvonnan tehostaminen.

Metsätöiden työturvallisuus

Maaliskuun 15 päivänä sosiaaliministeriön pyynnöstä annetussa keskusliittomme lausunnossa, joka koski puutavaran ajossa työskentele-

vien, pyörätraktoria käyttävien henkilöiden työturvallisuuden tehostamista tarkoittavaa metsäalan työturvallisuuskomitean ehdotusta ja sosiaaliministeriön valmistamaa ehdotusta valtioneuvoston päätökseksi työturvallisuuslain soveltamisesta traktoreihin ja niiden tarkastukseen, kiirehdyttiin ehdotuksissa esitettyjen toimenpiteiden käytäntöön saattamista.

**LIITTOJEN JÄSENMAÄRÄ VUONNA 1965 VERRATTUNA
VUOTEEN 1964**

Liitto	Jäsenmäärä		Lisäys tai vähennys v. 1964 verraten	
	1964	1965	lukumäärä	%
Metallityöväen	42.164	45.955	+ 3.791	9,0
Auto- ja Kuljetustyöväen	3.817	3.616	— 201	5,3
Elintarviketyöläisten	10.483	10.890	+ 407	3,9
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan ..	4.787	5.216	+ 429	9,0
Ilmakuljetus-Unioni	281	348	+ 67	23,8
Kiinteistötyöntekijäin	3.852	4.260	+ 408	10,6
Kunnallis- ja sairaala-alojen työntek.	3.949	3.531	— 418	10,6
Lasi- ja Posliinityöväen	2.878	3.002	+ 124	4,3
Maaseututyöväen	11.599	14.211	+ 2.612	22,5
Mekanikkojen	760	782	+ 22	2,9
Metallityöväen	42.164	45.955	+ 3.791	9,0
Muurarien	5.608	5.644	+ 36	0,6
Nahka-, Jalkine ja Kumityöväen	6.845	6.337	— 508	7,4
Paperiteollisuudentyöntekijäin	25.315	27.146	+ 1.831	7,2
Puutyöväen	11.025	12.393	+ 1.368	12,4
Rakennustyöläisten	57.603	61.275	+ 3.672	6,4
Rautatieläisten	15.066	15.166	+ 100	0,7
Satamatyöntekijäin	2.744	2.801	+ 57	2,7
Sukeltajain	262	269	+ 7	2,7
Tekstiililaitosmiesten	993	956	— 37	3,7
Tekstiilityöväen	12.492	12.531	+ 39	0,3
Toimittaja	66	64	— 2	3,0
Työläis	10.055	10.297	+ 242	2,1
Valtion Virkailijain	1.089	1.096	+ 7	0,6
Yleinen Lehtimies	182	197	+ 15	8,2
	233.915	247.983	+ 13.926	6,0

**LIITTOJEN JÄSENISTÖN JAKAUTUMINEN SUKUPUOLEN MUKAAN
VUONNA 1965**

Liitto	Miehiä	%	Naisia	%	Yht.
Auto- ja Kuljetustyöväen	3.321	97,8	295	8,2	3.616
Elintarviketyöläisten	4.091	37,6	6.799	62,4	10.890
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan ..	697	13,4	4.519	86,6	5.216
Ilmakuljetus-Unioni	348	100,0	—	—	348
Kiinteistötyöntekijäin	2.651	62,2	1.609	37,8	4.260
Kunnallis- ja sairaala-alojen työntek.	1.390	39,4	2.141	60,6	3.531
Lasi- ja Posliinityöväen	1.655	55,1	1.347	44,9	3.002
Maaseututyöväen	13.799	97,1	412	2,9	14.211
Mekanikkojen	775	99,1	7	0,9	782
Metallityöväen	40.613	88,4	5.342	11,6	45.955
Muurarien	5.636	99,9	8	0,1	5.644
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen ...	2.362	37,3	3.975	62,7	6.337
Paperiteollisuudentyöntekijäin	20.749	76,4	6.397	23,6	27.146
Puutyöväen	8.437	68,1	3.956	31,9	12.393
Rakennustyöläisten	54.822	89,5	6.453	10,5	61.275
Rautatieläisten	14.035	92,5	1.131	7,5	15.166
Satamatyöntekijäin	2.309	82,4	492	17,6	2.801
Sukeltajain	269	100,0	—	—	269
Tekstiililaitosmiesten	956	100,0	—	—	956
Tekstiilityöväen	1.818	14,5	10.713	85,5	12.531
Toimittaja	56	87,5	8	12,5	64
Työläis	7.575	73,1	2.722	25,9	10.297
Valtion Virkailijain	506	46,2	590	53,8	1.096
Yleinen Lehtimies	134	68,0	63	32,0	197
	189.004	76,2	58.979	23,8	247.983

S I S A L L Y S L U E T T E L O

	Sivu
Taloudellinen kehitys v. 1965.....	3
Jäsenistö ja hallintoelimet.....	28
Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa.....	31
Kansainvälinen yhteistyö.....	35
Järjestö-, valistus- ja opintotyö.....	36
Työehto- ja sosiaalipoliittiset kysymykset	45
Tilastot.....	69